

K34/82

H. M. Mohlabe,
Bethany Mission, 108
P.O. Trichardtstad.
13. 12. 1950

ser 868 (75)

~~43/7/82~~

TP

Tena ya 13.

tše di baka o tlhalanō

Tenana ya 1 : Boloji.

592

1,487, Boloji ke selo se se boifišago kudu, batho bawe ba loy-nago, ba bitšwa baloi. Batho ba boifa baloi ka gobane, ba loya motho o wa hwa. Bjale ka go riala more ke dinšga, k gobane tša loma motho o wa hwa. Baloi ba loya ka dilō tše dintši a balwe ka thuri fela. Taba ya bobedi ga go loyane basadi fela, mowa, le banna a loyana. Moloi ke phiri o sepela bošego, mole batho batho ba robetše. Bōna ke gōna ba tšwago letsolo la go tšama ba loya batho ba bangwe.

593

1,488, Bogolo-golo baloi e be ba loya, fela ka dithuri tša šwee. Šwee ke moléšé ya tšona. Ditlhare tša go nweša batho e be a se natšō. Bjale ka goriale ge mong wa motse ge a bōna gore motho a wa babja. Yēna ka noši o be a ra e kele moloi go ba baloi. O be a kgowela basadi ba motse ga mmōšō le banna ba bōna. ba kgobakana motseng, ke gore kgorong. Bjale a ba botše gore motho wa ka o wa babja. Bjale ge nke o loie ke motho, o swanetše go mo fodiša. Ge le saka la mo fodiša, modiš wa tšona re tla bōnana. Ke riala, ke re ka morwana a tšogé. Ke moka a fetša polabolo ya gagwe ba palakana.

1,489, Boloji bjowe bja dithuri, e be bare ke boloi bjo kaone. Ka gobane ba kgowela, molwetši o be a fōla. Bjale boloi bja matšatši a bo lehono, a se bja dithuri fela. Gona le boloi bja mo jela teng, ke gore bja go nweša ka go tšhelana dijong. Bjale boloi bja mohuta ove a se bjōna. Ka baka la gore le ge mong wa motse, a ka kgowela se ka re ke sa tšwa. Ka teng ga gona botswarello, molwetši o tla ba a lopa ka tlhōšō.

1,490 Huwane o bupile dilō ka moka tša lefase, bjale tše dingwe le tše dingwe o di file modirō wa tšona. Bjale

TM.

594

ka diphōōfōlō. tēa naga, le tšōna uina le manaba a tšōna. Tau, nkwe, kwena, phiri le makgolo wa tšōna nōga, le letlhalerwa le lōna ke lenaba diphōlōfōlōng. Mofirō wa tšōna di file ke yena Huwane (Hwebene) yo mogolo. Ba ba nyana ke badimo. Bjale le bathong le gōna go bjale, ba bangwe ba gafetšwe gore ba je batho ba bangwe. Nōga e phela ka bana ba yōna, kgogo e beela mae, ga rokologa ya nwa ka nofi.

1,491, Moloi le yēna o bjale, o bēlēga ngwana a goma a ja ka nofi. Go bōna beng, ga go makatše, bjale go ba ba sa kgohego go tšoga bošego go a makatša. Ka gobane batho ke bošofi. Ge o kwa bare motho ke mogolo, ba ra gore o na le batho. Motlhare o gola ka ditlhabi, ke therešo ka gobane wa ripa ditlhabi, thitō e tla šala ya šma.

595

1,492, Kgale moloi a bōnwa, o be a teiwa. Taba-kgolo moloi a bonwe ka matlhō. L ge o ka mmōna o ka seke wa mo tšeba. O sepele mapono, ke gore a tšware. Wa bōna o bōna moloi ke gore le wēna o ngwana wa monna. Bjale ge a ka no mmōna, a tšwaregile, o fo motia a tloga. A ka seke a mmolaya, ka go mo kwēla botlhoko. Yēna moloi o be a sa tle go mo ralukiša o be a tlilo mmoloy. Bjale ba we ba mo tiya goba mo lešetša, ke gore le bōna ke baloi. E be ba le kana bogale, bjale yola a mo šita, bjale o mo tiya fēla, o mo šuna gore a ka seke a mofenya. Ba bangwe a tšwarega, a mmōna, o wa mmolaya ka go mokōkōtēla tšhwana tlhōgōng.

1,493, Botšeba, ke lona lentšu le le dirago gore boloi bo be gōna mo bathong. Botšeba bo šika le lentšu le mmakana, bjale va kwa ba šumiša mmakana, botšeba go go je kudu pelong tša baloi. Ka morago motho yo we ba rego go yēna, mmakana, oa tla moloya, ba mo loya fēla ka baka la botšeba, bja gore o tla gola a ba le setumō, a ba feta.

1,494, Batho ba filwê diatla, bjale a ba felwa fêla gore e e kgaoliso ya mmele, aowa, oba fetše gore di sumiše. Mobu o lewa motho a sa phela, a hwa o ja yena. Bjale batho ga re swane, bangwê ke bašumi, bangwê ke dibodu. Bjale dibodu ke bôna batho bawe, ba nago le botreba. Ba tsebašêla bašumi, ka moragô bare, mmakana ba ngwe ba eufina. Ke moka boloi ba a mo tshagêla yena motho yowe.

1,495, Motatale, ke gore motho o na le swele. Ka go bane ba tla bôna ge a šumile ka diatla tša gagwe, bjale ba ya go khopela. Mowe kgopelong ya bôna, a ya a ba fetola ka gore a ke nako. Ke moka ba re o na le motatale, o fo re kôna re le gôna. Ke go riale mowe, o kgôna ke go uoiwa. Go upa ke go bitlega, go upa mowe, ga bôna, bôna beng, ba re ba nyamolla moradi wa gagwe, gore ba fale ba swana nae. Goba ke moradi wa go upiwa, ba nyamolla monna wa gagwe.

1,496, Go goboša ke ge motho a na le lehumô, bjale ba mmolaya, bjale ka go riale mowe ba mo gobušetše. Ge ba sa nyake go goboša motho, ba mo goboša ka go bolaya leruo la gagwe. Baloi a ba na bothakga, goba o wa baloba, go fo swana le ge o sa ba lobe. Motlhale, ba bolaya, sebofu ba bolaya se tlaêla ba bolaya. Bjale wa se tsebe gore bothakga bja bôna o ka ba thakga ka mokgwa mang.

1,497, Maboloi a bogolo-golo, e be e le dithuri. Dithuri ke kakaretšo ya mehuta ya dithuri. Go be gona le mehuta ya dit uri, tše ve ba loyago batho ka tšôna. Mehuta e: (a) Dithuri tša šwee (b) Tladi mothwana (c) Dithuri tša meratšô le (d) maloi a diphôšôlô. Bjale dilo tšewe ka moka ga tšôna ke maloi. Ke dithuri ka gobane a o di bone gore, a tllilo go dirang. Meguta ya maboloi e be e dutšê e le gôna, bjale ba sa e šumišê, ka baka la go tšhaha polaô.

1,498, Mehuta ya maboloi e utulugile ka mastla, ka baka la makgowa. Molaô wa makgowa o tšhireletšitše baloi. Ka baka la gore, o mmone ge a mmolaya. Thuri ga e bonwe,

ke moka o fêta go a raba. Ba nyaka fêla go bôna ka matlhô le go fûpa sewe a mmolailego ka sôna. Baloi ba keya, ba letfâ mefulukwane. Ka gobane le ge a ka tshella motho, bjale a nokwa gore, dijô tse we di motlhabile, a ba a bôna sewe, a re tshetšego, ke moka o lobile.

598

1,499, Mehuta ya dithuri tša matšatši a bo lehono: (a) Dithuri (lehono ditlatšane) (b) diphôlofôlô, (c) dinonyana, (d) dinôga, (e) le dimenêla tša dinokeng. Bjale dilô tšewe, ba io dira ka tšôna ka mokgwa o ba ka kgôbago. Ba keya, ka tšôna, ka gobane ba tseba gabotse gore, ga gona motho yo a ka ba thomago. Ge gôna o ka le ka gore o ya dingakeng, ga gwa go thuša selô. Ditlaya di go botša, bjale o ka seke wa modira selô. O tla no ba a tomatoma a go tomêla, a ka o ka bolaya ke oelo. O tshpile le reba, gore wa mo thoma o tshabêla makgaweng. Ba yo goma ba lifiša wêna manendi.

1,500, Bongaka bja batho ba baso bo hwile, ka baka la tsiba sa Modimo (Modimu). Setsiba se sewe se tšwa le bôna makgowa, ba rego, modirô wa baloi o tšwele pele. Bakeng sa polaô ya bongaka, a se bôna ke tšôna dingaka ka nofi. Ka baka la pelo-nkgo, ba amogêla dilô tša batho, ba ruta ba bangwe bongaka. Ka moragô ge a bôna gore o wa kgôna, o loya morutiši, gore go fêle go tuma yêna. O mo tšere mošene. Kganthe mogolo-golo yo mongwê o ile go bôna makgowa, ba gana ditaba tša ditaola. A šia seema se: Moemedi wa lehu ke letšwa. Ge motho a bolale yo mongwe, šinya letšwa a mo latele.

599

1,501, Sengwe ba banyana bare ke nono. Bjale sengwe e noba selô se sengwe le se ngwe se we motho a rego go se bôna a tšhoga. Diphôlofôlô ke dingwe, dinôga ka moka e noba dingwe. Banyana bare, nono, modile le ôna ba fore nono. Bjale bošego sengwe ke baloi. Ba ba bitša dingwe ka baka la gore ba sepele mpono. Mpono ke gore ke go sepele ba sa tšwara.

600

1,502, Bjale ka ditaba tše tša ka fape tšewe di landiŋi-
tšego ke Patlana Moeng. O tswaletše mo, mphitho wa gagwe
ke Lengana, Mangana. Papagwe ke Moeng, yena a tswalla mo,
ke mofaladi. Pulane ke mosadi wa Moeng, a béléga Madome.
Bjale a tšeya Pulane, a e tla ga rakgadi ya gagwe Pulane.
O be a swanetše go dula le Madome, ka baka la bonyana,
a dula le papagwe. Ke ge a tllilo béléga Patlana.

1,503, Bjale o bolabola tšewe a ilega a di bōna ka
matlhō. Ka lebaka lewe, e be e sale modiŋi, empa e be e
le yo mogolo. Ngwaga o we, wa re go fēla, wa išago a napa
a ya go bolla. Taba ke we e thomile pele ga gore a ye
go bolla. A re, moloŋi ga a bonwe ka matlhō, wa mmoŋa
o ka seke wa nēla. O ka nēla fēla ge o ile wa kwa move a
go botšago.

1,504, Re ile ra dula moraken, re diŋa dikgomo.
Madome a gola, a ya a tšeya mosadi yo a šetšego a na le
ngwana wa moretrana. Mosadi wa gagwe ke Mathale, morediŋe
ke Mokgadi. Ke ngwana yo a go mmeke a le nae. A beka
mosadi ga mmōtō le moredi wa gagwe. Mathale ke ngwana
Kgōtlhwane, ba re ngwana o tšebe ke wa rena. Ge o nyaka
go tšeya le ngwana, o swanetše go monyala le yēna. Mokgonyana
a tlohka dikgomo tša go mo nyala. Ngwana ke wa ga Kgō-
tlhwane. O ile ge a tloga le mmagwe, a šala mmagwe morago.

601

1,505, Ba laēla mokgōnyana gore o tšebe, le ge a
latetše mmagwe, ngwana ke wa rena. Ngwana yowe, a tlohka
mothopō, ka baka la gore, mmagwe o imile a le lapeng la
mmagwe a se šu a lošwa. Motho o ana dikgomo, bjale ka
go tlohka sewe a se anago. Ba go molesetša a dula le
mmagwe. Ke moka ngwana ke wa Moeng. Fēla motlhang
a foranago le motho ka wa gagwe, ba swanetše go tsibiša ba
ga malome wa gagwe. Le motlhang a tllilo nyala, ba swanetše
go ba tsibiša, ba tle ba phōpōle dikgomo tša gagwe.

rer 868

1,506, Moeng Madome a t'hoba dikgomo, a ya a nyala Makgalanake ngwana seleise. Ba be ba agisane, ba tseelana mellô. Dikgomo e be di aula eaka ka le thii. Lebaka la marega dikgomo di aula gae, ka baka la gore a gona dibjalo tsa batho, ditlhaele matlhakeng. Lebaka la selemo, ai ya merakeng, ba ditshabisa dibjalo tsa batho. Badiši ka moka ba yo aula ntsfo merakeng. Ba lama mafi, ba e tla ba reka maupi ka ona.

602

1,507, Dikgomo tsa thoma go ba le mokgwa. Mokgwa wa tšona e le wa golala ditšwa bošego. Bjale tsa thoma golala di etšwa, ka morathana, go sena le otho ka o thii yo we a ka tšogago bošego a di tlhatlhelä. Ka lebaka la mo mogwane o nka. Dire go tšwa di baka mowe ditemo tsa batho di nešo gona. Ka morwana batswadi ba fo bona mong wa tšemo a e tšwa a di gaga. Ba rapele molato o fete, di gome di boele merakeng. Ka morwana ba bone ba di buša gae. Dikgomo di mpolaile, go riale ele mong wa tšemo.

603

1,508, Kakatlelanô ya tšô, merakeng go aula maraka. Bjale motliši wa dikgomo a tsenela ga moeng. A bitša beng ba maraka, a ba tsibisa taba ye. Bjale bare bokaone ke gore difologê merakeng. Motlhomong badiši ga ba diši. Te tlatla re bona ka noši, gore ke nnete di tšwa bošego. Ba aise bjale gore di fologe, aowa, tsa thešwa, tsa boya magae. Bjale badiši ba tsena modirong o mogolo. Ka theoen e be ba sa diši, ba diyo ya ka go di kgobananya. Pula ya mosegare masinya dianegô, ge e le modiši wa kgomo yena re lebane. Nyepô e we ke ya badiši ka obane kgomo a e tšhabe ula, bjale ya ba hwetša ba boya ba kolobile. Dianegô, dintlha, maupi, rebela le ditšie le tše dingwe dianegwa. Ya na mosegare ke moa e a dišinya. Le dithopa e ya dišinya, wa kwana le mosadi go gatlhana nae, yana, ke moka e eintše.

1,509, Moeng, re kwane gore dikgomo difologe, bjale mong wa mabêlé yêna rommeya kae. A rapêlwê, ka go riale mowe, o swanetêe go rapela ke Moeng. Yêna o tla ba botâa ge mong wa mabêle, a fetotêe. Ba palakana a éala a roma sebaka. Momong wa mabêle a re, ke molato. A ba bitêa a ba ttribifêa ga mmôrô le Seleisê. Ba mafaka ka moka ba a-mogela molato o we. Bjale Seleisê a gana. Mokônyana a ka a ba le maetla naê. Ba lefa molato wa babêle, ka mabele. Ka gobane kgale mobêlé a ba a lifiwa ka mabêle. Ditaba têa molato wa dikgomo wa fêla o e tla mowe.

604

1,510, Nka se diêe dikgomo le moragui, go riale ke Moeng o ra makgolo wa gagwe. Kgati go baba ya moragô ya pele ga e babe. Empa makgolowa gagwe, a aga lefaka la gagwe. Ke moka a ya ga mokônyana a mmotêa gore, ke tlilo fiêulla manamane ala. Mokônyana a re, dia kwala makgolo. Bjale go nyakega madiêi, ka gobane ngwana yo, a goba a diêa a se ngwana wa ka. A ntêha ouai têe pedi, a ba fa. Bare go lukile, fêla mola e be e se wêna makgolo wa rena, o be o tla ntêha kgomo. Dipuai le têôna o ntêha ka baka la gore o ile wa gana go lefa molato wa mabêlé.

1,511, Go gamiwa ga dikgomo boêego. Moloi o tsentêha ke yo mongwê moloi, wa ka gare ga motse. Ka baka la gore ge a twaregile, o tla mmolabolêla, a lokologa mowe twaregong. Bjale ge a ka fo fitlha, ka ntlê le moloi wa mowe motfeng, o tla áitwa go tsena ka mafôrô. Makgalankê le merdie, e be baphela ka go gama dikgomo têewe.

605

1,512, Go twarega ga Mokgaui ka gare ga lefaka. Mmago le makgolo wa gagwe, ba tsoâa ngwana, bare dikgomo têela ra goba re phela ka têôna, digapilwê. Bjale re swanetêe go di latêla ro gama (mafi) maswe. Ngwana a tsoga, ba swara tsele, bjale ba ile ge bale tseleng, ba bôna metlhala ya dikgomo e thulama. Bare dikgomo difetêe di têwile, re fapane natêô dithularile. Ngwana o sana le dinôka têa go kitima,

ser 868

kitima o tlhōla ge nke ka nnete ditšwile ka šakeng. A
kitima a fitlha a tsēna ka kgōrō a kwetšana gore dikgomo
di šale gōna.

1,1513, Ngwana a ka a goma go tsibitšha bakgekolo bala.
A tsēna ka šaken, dikgomo tša thōma go tšhoga. Ya ba ka
gare ga lešaka go epetšwe phate ya modupa digōšō. E rile
ge ditšhoga, tša ema ka nathekō a lešaka. Ka moragō tša
rōba ka molomō, tša tšwa. Modiši e be e le yōna Patlana,
a di kwe a tsōša Mpoi, mong wa motse ba ya ba ditlhatlhēla.
Ba boēla ka dintlong, ge bare ba beya letlhakori fase, tša
goma tša tšwa gape. Ba tsoga, ga hwetšā go sa tšwile tše
pedi, bontšhi bja tšōna go eme ka maoto ka gare ga lešaka.

606

1,514, Borathana ke bogōle. A seke a emēla Mpoi gore
a tle pele, a thiba dikgomo, a di ra gore di tsene gana
ka kwa di tšwilego ka gōna. Ka baka la go tliwa, tša goma
tša tsena, le yōna a tsena. O tsenela fēla gore a tie di-
kgomo. E rile ge a tsene a kitima natšō ka gare ga lešaka,
a gōna letšufi-kokolo, o ile ge a re owa phapharega, a pha-
pharégela kšaufi le moloi. A kwa fēla ge a teiwa, a wa fase,
bjale mokgalabje a kwa fēla gare joo!!! A gopola gore
kgomo e mo tllhabile.

1,515, Meriri ya gagwe ya tšhaba. Mong wa lešaka o
ile o wa tsena meriri ya gagwe ya tšhaba. A boēla ka
ngwakong, a tšwa a e tirile ka tšhidi ya gagwe ya motse.
A fitlha a tsena ka šaken. A hwetšana moloi yowe a no
mamarōla phate ya morima. A mo mamarolla, a mo iša ka gae.

607

1,516, O be a le mapono. Ke nnete moloi a tšware,
o repela mapono. Ba ya ba motšentšha ka ngwakong, a
rōbala. A goma a tšeya meethi, a ya a mo ethimodiša. Ke
ge a phafoga mowe borokong bjowe a goba a bo robetše. Ba
no e-tetša ba mo iša ka ngwakong, a fitlha a rōbala. Moloi
yowe a rōbala šana mowe motšeng owe a goba a tllile go gana

TM.

maswi (mafsi).

1,517, Ba ífa moloi ga gabó. Ka moswana bjare gosa, ba no tatetfa ka lelapi dinokeng, ba mo etetfa, ba mo ífa gagabó. Ge ba fitlha ba re go batwadi, re bóna ngwana wa lena ío. E be le mo tielana, ba re aowa, a teya ke motho, ke a bóna ngwana yo o tla gafa. Ngwana a re aowa, nna ga ke gafe, ke tsoátse ke lena le makgolo, lare a rie ro gama dikgomo, ke ge ke tsoa. Mmagwe are, le a dikwa tse a di bolabolago, ke nnete ngwana yo o wa gafa. Ngwana are ga ke gafe, ke bolabola nnete, mmagwe a kgala ngwana ka mokgwa o moóoro. A goma a mmolaboléla mantšu a go boifisa, a we a bilego a ndisa ngwana.

608

1,518, Kgalo ya mmagwe le tlogó ya ba tliši. Ba-tliši ba ile ba eme, ba nyaka go kwa mantšu a batwadi. Bjale kgalo ya mo a kgala moreadie ba ile ba ekwa ga mmogó le mantšu a we, a goba a mokgala ka óna. Mantšu a we ke ya: Mamokókónónó, moselapje, nóga le go dula godimu ka moragó. Bjale ngwana a kwa botlhoko ka mantšu a we. Dikgamelé tša ngwana tša tlala megókó, a thóma go mmotša gore, ségólago mankale. Ge a riale a thóma go lla. Batliši ba ngwana, ba re éalang, e be re filo tliša ngwana yowe. Fela ge nke ke nnete, mowe, a bolabolago, le nape le latlhe, la boya re tlilo bolaya.

1,519, Moloi a bolawe, le góna a bonwe ka matlhó. Moloi ga bonwe ka matlhó, wa bóna o móna le wéna o monna. Ge nke a o monna o fo dira lona letsufi, ke noka le wena wa seke wa bóna. Yena ya ba owa go bóna. Bjale yowe o ile a tawaraga ge a tla boniwa. Empa a ka a bolaiwa. Ba tšhaba go mmolaya ka baka la gore, selló sa baloi ba gabó se tlatla gódimo ga gago. Le wéna o ka seke wa phela ba tla go bolaya.

609
1,520

1,520, Ke ba fe bawe ba swanetšego ga bolaiwa, banna le basadi. Polabolo e, e bolabotše ke ngwana yo wa go twarega.

Ditaba tšewe o be a dibolabola, ka moragô ga mo ba motšere ka šakeng. Bjale o ba anegela ge ba dutšî bae ka ngwakong. O re, ke kwa ba fêla ba ntaya ka gore, le ge ke ile ka šala, ka seke ka tlaela go bolaya basadi le bana ba basetsana. Bare, ba kile ba ba lepitšô e kgolo ya ba go tšoga bošego. Pitšô ewe, e be ba kôpane ka moka baloi, baloi ba Makhutsi le ba ga M Mametša ga mmôgo le ba ga Kohlabe.

1,512, Pitšô e ile ya ba letšibogong la Motlhommo-seferô nokene ya Makhutšwa. E be e le baloi ba banna le basadi. Mmuši wa lekgotla, a re, le bitšitšwe mo, ka baka la polaô ya batho. Bjale banna ba hwa ka bongata ba mmôgô le thari ya batlhankana, bjale le bitšitšwe mo, gore naa, monna le moradi go swanetse go hwa mang. Thaka ya basadi ba re go swanetše go hwa monna. Bjang, ka baka la gore, moradi a hwa o latlhile bana. Ka goreng, ka baka la gore, moradi a wa hwa o šiya bana, monna o wa šala o šegela moségela wa gagwe. Basadi are swane, o tlaela go bôna bana bawe. Monna a na sewe, a ka se bolabolago. Le ge a etšwa a šitegile a ka se ke a mofa dithôro. ke lona le baka lewe re re go polaô e kgolo e be ya banna. Bjale basadi ba ile ba tšeya sefoka.

1,522, Tlhalošô ya mantšu ala a dikgalô tša Mokadi.
(a) Mamokôkônônô, lentšu le, lens le ditlhalošô tše dintši. Tlhalošô ya mathômô e šupa thogakô mabapi le bopele bja basadi. ke selo se se nyarêlago gare ga dirapana tša bôna. Tlhalošô x ya bobedi, ke gore motho a ka bôna kenê a hwa. E le gore motho yowe a bolabolago lentšu le e, o go šupa ka monwana o mogolo wa seatile. Monwana o we leila la ôna ke mamokôkônônô. Monwana owe, ge motho a go šupa ka ôna, le ge a sa bolabola, go tšibja ga bouse gore o re mamokôkônônô. O re, e ke o ka bôna ke se senwe sa go bolaya. Ka le baka le lengwe, o šupa gore motho yowe ke setlhôla. O šita bare ke ya bolaya, bjale ga gotsebji gore a ka kôna kenê mamokôkônônô yo.

1,523 (b) Moselapje, ke gore selô sa mosela sa setlhôla. Bjale dilô tša mesela ke diphôlôfôlô. Mesele ya diphôlôfôlô

ser 868

ka moka ga yōna ga ena molato. O ka seke wa kwa batho ba bolabola ka mesela ya tšōna ga ditletše. Moselapje ba bolabola ka monōtle, ke gore wa mpja. Bjale ge a be are, ke mosehapje, o ra gore ke mpja. Mpja ge e ile ya seleka mong wa yōna, o wa e bolaya molato wa sebe gōna. Ke kgogo e nwele mae a yōna.

1,524 (c) Nōga, ke segagabi bjale ya loma motho o wa hwa. ka polabolo e we ya kgalo ya mosadi, o re a šupa gore ke nōga e, e tla lomago yena. A ka are, ngwana wa nōga e, aowa, o ile nōga e. Mowe go šupa gore mmagwe, o lukile, a se nōga. ka go riale mowe, a kgene go loma batho. A loe go loya yena moredie. Nōga e bjale ka kolobe le mpja di a jana. Dijana ka mokgwa o; tša ba le bana, ngwana yo mongwe wa tšōna a hwa di a mo ja. Nōga le ge a saphela e ya moja.

612

1,525, (d) Go dula godimo ka maragō. Mosadi o bēlega ngwana a dutši ka maragō. Bjale polabolo e ya go dula godimo, e šupa gore nkabe ke bolae. Bjale o ile a kgotlella go kokomoša, a re kotse o bēlega motho, kyanthe o bēlega motlhapatša. ka šita go nwa netši, metši ke diyo kgapela ka seatla. Ke gore ke molao wa moimana, gore ge a e nwa metši a seke a inamēla, ka gobane a ka bolaya ngwana. Dilō tše dintši tšewe a di lelago.

1,526, Mankale: Ke gore matlhatse ago, wēna o šale o phela. Bjale mankale, ke segokgo sa go dula ka mošeteng. Bjale polabolo e, e tletšego ke gore, šegō lago mankale, o re go šala, o šale o noma, o lema mahwiti. Lentšu le mankale a le šupi mowe fēla, le šupa le mabapi le motlhōlōgadi. Ke mosadi yo a rego go hwēla ke monna a phakiša a tšeiwa. Ke gore a šegēlwa ka pela. Le šumišwa ke basadi ge ba le lešōkong. Le mabapi le se; legoko o na le matlhatse, o re go swa wa rego tlhoga.

613

1,527, Mmago ngwana, o ile a kgala moredi wa gagwe ka mantšu a we. Bjale mantšu a re ke a mogolo, a swanēla go šumiša godimo ga ngwana goba yo mogolo. Ka gobane yo mogolo

a ka go kwêla botlhoko. Wa kwa motho a éumisa mantšu a we, ke gore ba ômana, ka gobane kômanô ba re, a ena bothaka. Yola le yêna o tla mmotša diboya-mararana yola le yêna bjale. E we ke kômanô ya basadi, e seng ya banna. Banna a ba ômane taba kgolo ba isana diatla gore ba gapane.

1,528, Moloi a go tiya a go bolabodisa o wa hwa. Ge a ka fo go tiya a seke a go bolabodisa, gona o wa sepela. O tlare ge o fitlha gae o tsena ke seferô, ke moka wa wa fase wa e-dibala. Ka lona le baka lewe, ba swanetše go go ny-kôla m meethi, ba go ethimodise. Ka mogagô ga moo, o ethimutše, ke gôna ba tla go ba botša sewe, se go dirilego. Ge a go homolela ga nyake go go bolaya.

614

1,529, Madome Moeng, are mosadi a ke sa mo nyaka ba gabô ba swanetše go mpha dikgomo tšaka. Go ruwa noga motseeng ga gya loka ka baka la gore e ka fetša ditšwiana tšaka. A bitša ba gabô go ba tsibefa taba ye. A tša-ma a ba botša gore ka tša-tši la gore le swanetše go tla kowa gae gaka. Gona le ditaba le leke ka ma tla go swara kgogo molomo. Aowa, ba re re di kwile re tlatla.

1,530, Ba ya go kgobakana mowe motseeng wa Madome, ka lona letšatši le e ba filwego lona. Tala ge e apeilwe a e lewe ka mphaka. Ke gore e budule e dikwile, e fo robogana ka nofi.

1,531, Mmitši le bitšitše ke hna ba bina nku, kuau bare baana kôme. Ke tsere mosadi ke tsere lerumo. Bjale ka go risale mowe, kere mosadi a swanetše go boela ga gabô ga mmôro le moredi wa gagwe. Lebaka ke nyetše mosadi yo ka dikgomo, bjale ba di gapile batewaai ba gagwe. Kganthe ga dile mo gae, o lala a di gana boego mowe nna ke sa tsebe go. Ke tsibile ka gore moredi ye, a ya a tšwaréa.

615

A baka ba mmolaya, ka gobane ke motlogolo wa bôna. Ba ile ba tšoga ba mo tliša. Bjale ba tla ka lentšu le; re bôna ngwana wa lena, e be le mo tielang. Mmae a thôma go kgala moredi wa gagwe, ka mantšu a a sa swanelago go kgala motho ka ôna. Ke yôna taba e we, ke re go, a boele gae.

ser 868

1,532, Bjale ona le mafofela teng. Ke gore o kakolela taba godimu, kantle le botlhatse. Ba bolabola ka mokgwa o we, ka baka la gore bawe, ba mo tlišitšego, a ba bolabola gore ke moloi. Fêla di a kwala, o jale e fu a dire phôfô. Moloi ka metlha, o fêla a tia ke ngaka. Ngaka e mo tiya a sentše. Tlhaga a e swe le gokong, o tla tšoga a boeletša. Aowa, a molesetša a dula.

616

1,533, Mosadi a fetogela monna sekokoi. Ka moragô ga moo, banna ba rotše monna gore a seke a raka mosadi, ka baka la gore a gona botlhatse bjo bo tletšego, mahape le boloi bja gagwe, o mo fetogela sekokoi ka moragô ga moo, a tšere mosadi yo mongwe. O ile a rôbala ka ngwakong wa yola, bjale bošego a molata, a fitlha a tsena ka ngwakong. E se motho a fetogile e le sekokoi. Sekokoi ke kôma ya banna.

1,534, Madome e be e le ngaka, a mmôna, a tšoga bošego a se rakiša. Sa tšhaba, a se šala morago a tšhama a tiya. Sa fitlha sa tsena ka ngwakong wa Makgahanke. Bjale a tsena le yê. Mosadi a fetoga motho, a re go monna; segodi gomela mokowe, o raka bjang ngwaneno. A thôma go makala ka makalo e we ya gagwe, a goma kantle le polabolo. Kganthe monna o kwile botlhoko ge a se tiya.

617

1,535, Pabjô ya Madome. Mokgalabje wa batho o ile a kopa. Go kopa ke go babja kudu. O ile a tšeya lebaka le le telele, empa o ile a goma a fôla. Monna ke nku a lle. Ke ge a re; o leka go anêgela banna ba gabô. Go boeletše go a ila, o tšo goma kgole ka baka la go phatlalatša mosadi gore ke moloi. Bjale o mo teile ka kgati go mo fupa gore bongaka bja gagwe a se bja selô.

1,536, Go retella go šitile pitsi, ya ba ya raga ke moletšê. Monna a ka a kwa mome banna ba mmotšago. A goma a ba bitša, a re; mosadi ke lenaba laka, ka go viala mome, nkapa ka lopa ka tlhōfô. Pele ga gore gobe le phôfô magareng a ka le yêna. O swanetše go ntlogela. Ba ile ba

TM.

goma ba mo ganetša. Ke a di kwa, fêla lenyska gore a moolae. Tšewe a di tsebe ke motho, fêla taba e o swanetšego go e treba lebilla la monna ke mosadi. Lerumo la monna ke mosadi.

1,537. Monna o šitile go uti boloi bja mosadi wa gagwe. Bjale ka pele, bjale o rapile batho gore ba tle ba o kwa boloi bja mosadi wa gagwe. A ka a ba tlhalošetša gore, o ile a no fetogela sekokoi. Ba rapa dimu le ja wêna. Mosadi a bôna gore o tla ba a naira ka mokgwa o mongwe. A re bokaone o kôna ke go upiwa. A no rapela ba gabô boloi, a ba begela taba ya monna wa gagwe. Bjale ka ge le bôna ba dula ba duma nama ba mmolaya.

618 1,538. Lehu la nadome. Lehu la gagwe le tlhagile ka bafadi ba gagwe. O ile a leka ka matla go swara medi, medi ka moka e kgaoga. Medi e we, e bolwabolwago ke batho. A ba botša gore a boele ga gabô, bjale ba mo ganetša. Ba mo ganetša fêla ka go tšhaba go lôba dikgomo. Ka baka la gore e be ba ka seke ba dumela go mo fa dikgomo. Ka gore ba tla mmotša gore go tlhagile yêna ka noši. Monna a tlhale mosadi, a tlhamosadi dikgomo o wa lôba. Bakeni aa go tšhaba go lôba dikgomo, go ile gwa lôba motho.

Temana ya 2: Tlhalo ya boloi.

1,539. Mosadi yo ntwana Matswiki, o ile a tšeya ke ba ga Mašumu. Bjale a bēlēga morwa, leina la gagwe e le Mamogagare. Bjale a ba le barwa ba Mamabolo le ba bangwe lekgōthwane la bôna ke Mathuhu, Motse owe, wa ga Mašumu, e be e le motse o mogolo. Bjale a thôma go lošetša morwa wa gagwe mosadi. A mo lošetša kgorong ya ga Lewele.

619 1,540. Koi ntwana Lewele, ba mo lošetša Mamabolo. Ke ntwana wa Mamogagare wa pele. Bjale baratho ba Mamabolo ba hwa ka moka, ga mmôgô le yêna mogolo wa bôna. Bjale mogolo wa bôna a hwa pele ga bôna. Gwa šala-lekgōthwane la bôna elego Mathuhu. Lehu a ba tlhale, ke ba ga Lewele, ba botša ba ga Mašumu.

ser 868

1,541. Ba ga Mašumu ba tihobōša ba ga Lewele gore, re le furile ka maaka. Motlabo yola wa lena o re tlogetše, (O rwele ke phiri). Re di kwile, e fēla ke madimabe, a lena batswadi gammōgō le rena. Bjale e fēla re ratane, a ra fapanya ke motho. Mosadi wa lena yena šo. Bjale motheba a be a swanetše go dula le Mathuhu, kabaka la gore e be e sale yo monyana, a fite go ka dula nae.

620

1,542. Nyalo ya Kodi. Ba ya ba nyala mosadi yowe, ke lesome la matšepe le matšepe a mapedi. Le dipudi tše lesome fēla di senago le motšō. O tla go apela moratho wa mohu. Ba mmolotšanya go fitlhēla a aloga. Ba mo lēla go fitlhēla a gola. Ba ba baya go mmeke. A tla a tsēna ka kgōrō ya ga Mašumu. Aowa, ba mo ekēla, bjale ka ge ba dula ba akēla betši ba banwe.

1,543. Ba ile ba tšeya mosadi kēanthe, ba tšeya nōga e tlatla go ba loma. A tšwara banna ba ga Mašumu a bolaya ka moka. Bjale ge ba nyaka go tšama ba e kwa gore batho ba bolaya keng. Mamogagare, a beya lephekō kapele. Ka moswana yo mongwe o wa hwa, a gora a beya lephekō ka pele. Monna o dirēlang go gana ge batho bare, ba nyaka go tšwa. Go bōnagala gore ke yēna a gagarago batho ba.

1,544. O beya lephekō ka baka la gore o ile go beka mafadi a napa a dula nae. O dutši nae, ka baka la gore, mor'a wa gagwe Mathuhu e be e sale ngwana. Mosadi yowe a tšwela pele le go loya banna ba ga Mašumu. A sa boifi selō, ka gobane, monna o be a sa nyake go mo kwalakwatša. Ngwaga o monwē le o mongwē, o gakolwa ka madi a motho.

621

1,545. Sa go ja mogwera goba ngwaneno, sa o kwa bodutu se ja wena. Ngwana Matswiki o be a sena taba gammōgō le morwa ga gwe. E be ba kwana le moloi yo we ka baka la gore o be a ba kōlela meetlwa. Ka go riale ke gore kgōrō go gole ya lapa la ngwana Matswiki. Ke nnete sa kwa bodutu se ja wena. Karešana a go šala ba palakana motšeng.

Ba ya ba aḡa a bōna magora. Bjale ba ḡala le ngwetḡi yo we wa bōna wa moloi. Bjale a ka se sa kgōna, ḡo tsēna ka magoreng a bōna.

1,546. Mathuhu a tlhabḡa. Bjale monna papage a tḡana a laola. Ditaola tḡa mmoḡa ḡore ḡona le moḡadi yo rongwe wa mokone. Ge o mmōna ke ngwetḡi wa ḡago, empa lehono o mo dirile moḡadi. Moḡadi yowe ke moloi, o feditḡe kgōrō yo ḡeno. Bjale ba bile ba tḡhabile, ka baka la ḡagwe. Dilo ka moka o wa ditseba, o ile wa fo didula ka maragō. Ka moswana o tle bolaya wēna. Ba mo fa ditlhaḡana, a ya a kunyetḡa molwetḡi ka tḡōna.

622 1,547. Lehu la mathuhu le thakō ya Kodi. Ditlhare tḡewe a mo fago tḡōna, ya ka o napa a baka. Ge a mo fa tḡōna bolwetḡi bo tḡwela pele. Re fedile, leḡaba la ḡa Maḡumu le ile fase, ka baka la motho ka o thii. Go ruwa nōḡa ḡo reḡitile, ka ḡobane nōḡa ḡa ena monkana, ka moswana e tla loma wēna. O swanetḡe ḡo rakiwa a boele ḡa ḡabō. Merwagwe a kwana le mmagwḡ, ba mo raka, a tloḡa. A ka a iḡa ke sebaka, o ile a no sepela a le noḡi.

1,548. Kodi a ya a fitlha ḡa batswadi. Motho ge a rakilwe ḡantḡi batho ḡore ke nnete o rakilwe, ba kḡōdiḡa ke sebaka. Dipolabolo tḡa morakiwa, ba ka seke ba kḡōlwa ka tḡōna. A fitlha a oa abḡḡela ḡo rakiwa ḡa ḡagwe. Una ke rakilwe ka baka la boloi bjaka. Bare, ke a loya. Le ile laya dinḡakenḡ, aowa, bjale ba tḡibile oḡang ḡore o moloi, a ke tsebe. Go bontḡahala ḡore o re botḡa maaka, ka ḡobane, ḡe ba ḡo rakile, e be ba swanetḡe ḡo ḡo tliḡa ka sebaka. A re ka nnete ke bolabola nnete, ḡe le sa nḡolwe, bo kaone ke ḡo butḡiḡa letla kwa bare ke nnete.

623 1,549. Ngwana a se wa rena re noḡi, o na le beng ba ḡagwe. Ka morḡana re ka tla ra tantetḡa ke ditaba. Ka ḡo riale mowe, re swanetḡe ḡo bitḡa batswadi ba ḡagwe, re tle re ba botḡe mantḡu a. Ke nnete ditaba ke dithuḡanyana,

ser 868

dire pele téare moragô. Rena re ka seke ra kgôdiša ke mantšu a ngwana, ra wêla ditaba ka godimu. Ba dira bjale ba téama ba nyakêla, ba gabô, gore ka téatši la gore ba kgobakane. Batle ba se kwêlé ka nofi, mantšu a ngwana wa bôna. Bjale yo mongwe wa ga Lewele, a re; le rumile mang wa go téeya ditaba. Aowa, nke šu ke rome motho, bjale rena ro bolabolang. Sepela o rome motho, a yo kwa gore ke nnete, o rakilwe, o tla kgôna o re botša. O tla ba o hwetša taba ya nnete.

624

1,550. Gwa rumiwa sebaka sa go téeya ditaba. Sebaka sa fitlha ga Mašumu, a re, ke rumile ke ba ga Lewele, ba re, re bôna mosadi wa lena. O re le mo rakile. Ba re; go bjale, motho wa rena šo, o wa hwa. O loile ke yena, bjale ka mmotša gore a fôle. Ga a rate gore a fôle, o rakilwe ka lona le baka lewe. Ke dikwile go riale ke sebaka, ke sa le šiya, ba re go lukile. A goma, a boetša montšu ga Lewele.

1,551. Ke nnete o rakilwe, ba re o rakilwe ka baka la boloi. Ke hwetša molwetši mowe motseng. Ba re, molwetši o loile ke yena. Ke téona ditaba téewe ke dikwilego. Aowa, di a kwala ganthe ngwana o bolabola nnete. Bjale a téama a ba botša nnete. Ngwana o bolabotše nnete, ba mo rakile. Ke ile ka romêla sebaka, bjale ke šona sewe, re bolabolago gore, ke nnete ba uiyo moraka. Bjale ka go riale mowe, kere, ka téatši la gore le tle re kwe taba e, ya go rakiwa bogadi.

625

1,552. Kgobakanô ya banna ba ga Lewele. Ka lona letšatši lewe, ba ilego ba botšwa lona gore ba kgobakane, ba tla. Bjale mong wa motse, a thôma go ba begêla taba. A éma pele ga banna, a re; Morena bakone, ke éma pele ga lena go tlhaloša fêla, ka nokêwa o ke bonego ngwana wa lena ka ôna. Ke bone ngwana a e tla o, bja e a bolabola gore o rakilwe. Ka roma motho wa go ya go kwa ge ele nnete, ge a boya, bolabola gore ke nnete bare ba di yo raka. Mantšu a we a sebaka go tla bolabola šona sebaka. Ke yôna taba ewe, ke le bitšeditšego yôna gofe le tle le nkwiše yôna.

1,553. Morakiwa a bolabolé re kwé. Kodi a loša,

TM.

ser 868.

banna bare, morena. Nna ga gona taba e ketsebagu, ke no
kwa ba re go nna ke tloga ke boye mo ga gefu. Molato ken, ba
re; ke moloi ke feditse lefaba la gabô. Bjale lehono gape
motho yo a babjago le yena o loile ke nna. Bjale ke ge nna
ke tloga ke tla mo. Ke moka, nna ke rakilwe ka mantfu a we.
Di a kwala bjale re ka kwa monna wa sebaka.

1,554. Matletle Maseto, ke fona sebaka ga ga Lewele.
Nna ke rumile ke Lewele go ya ga Masumu, go botšiša thakô ya
moredi wa gagwe. Ke ile ka fitlha mowe kgorong ya ga Masumu
ka ba hwetša. Bjale ka ba botša ka ogwa o we ke rumilwego
ka ona. Ba ile ge ba rphetola ba ntšhupa yo monwe wa molwetši
re ile a mo fodiša bjale a mo fodiša. Ba re moradi yo we a
re sa monyaka, ke moloi. Go bjale re mo rakile ka lona lebaka
la boloi bja gagwe. Ke ge nna ke goma ke tlilo ba botša gore
ke nnete, moredi wa bona o rakilwe ka baka la boloi. Ke moka
ke feditse dikgoši.

1,555. Boloi bo a baba, bjale re swanetše go gatlhana na
nabô, re kwê boloi bja ngwana yo wa rena. Motlhomong re
bolabola ka mokgwa owe, lena batswadi le tšeba boloi bja ngwana
wa lena. Ga go le bjale bokaone ke gore le bolabole nnete
ya lena gammôgô le moredi wa lena. Ka gobane ge re ya ga
baagonyana, ro phula khudu legapi, papago a re, nna a ke tšebe
selô, a retse mmagwe. Le yena are, aowa, nna le modi wa rala
a ka o tšebe, a retse, a di yo rêka. Moredi wa bona, a re
le nna taba e we a ke tšebe. Bjale go luile, taba-kgolo ke
go tsibiša ba ga Masumu gore ka tšatši la gore, ke rena bawe
re a tla, go kwa thakô ya ngwana wa rena. Ba goma ba roma
sebaka sela sa pele. Sa ya sa ba botša gore ba ga Lewele ba
nyaka go tla go kwa thakô ya ngwana wa bona, ka tšatši la gore.
Le bona ba re, re di kwile, sepele o ba botše batle. Ba
dirile ga botše, le nna ke tla kgona go tšama ke botša ba gefu.
A goma a ya a ba botša gore, ba re e wele bottle phalafala,
e wele motlha wa letsolo.

627

1,556. Kopanō ya bōna ya thakō ya mosadi motsenē wa ga Mašumu. Kalōna letšatšī lewe, ba ga Lewele ba go lebeya gore, ba ga-tlhane ka lōna, ba ya ba ga-tlhana. Bjale Lewele a re, go sebakā lela sa gagwe, botšā bakgōnyana, re tllile, ka mantšū a la a thakō ya mosadi wa bōna. A ba botšā bjale bare, di a kwala. Le bōna ba begana, ka moragō ga moo ba begane, ba re go sebakā, ba botšē rena re lukile. Nonyana go lla e e tlhobjago, ka go riala mowe, ba ga Lewele ba ka go bolabola se e lego taba.

628

1557. Nkakailē Lewele bolabolo ya gagwe. Ke yena papago Kodi. Morena bakone le ba bina tlou, kenna yo we ke dirilego gore sebakā se sebe gōna. Ke dirile gore sebe gōna ka baka la moredi waka. Ke nore ke outšī ke bōna a e tla a fetela ka lapeng, nna ka gopola gore o tllilo re bōna. Ka moragōnyana ke kwa mmagwe, a motšā ka ya ka mola-lapeng, ka fitlha ka aula fase, ke ge ke anegélwa taba ye, ke rakile ke ba bogadi, ba re ke a lōya. Dibolabolo tšā gagwe ga téaka tšā kgōdišā, ra gopola gore, o bolabola maaka. Le ge go rumiša sebakā gore, se ye go kwa gore, e ka ba moredi wa rena, o bolabola nnete. Aowa, paya, sa goma sa boya. Sa re ke nnete go bjale, o rakilwe, ba re o wa lōya. Thōbēla, ke nyaka go tseba boloi bja le ngwana yo waka.

1,558. Mamogagare Mašumu, ke nnete go bjale mosadi ke mo rakile. Ke mo rakile ka baka gore, o rutlile motse waka. Ke lekile ka maatla go dula godimu ka maragō ditaba téagagwe. Bjale di ntšhitile, ka baka la go fella ke lešaba. Motse o bile o balakane ka baka la lehu la go tlhōka le ngwaga. Lehono ke be ke šetšē le ngwana ka o thii, kere motse le ge e le tšrō ka e thii ga ena taba. Motlhomong e tle šala ya dira peu, bjale le yēna o wa bolaya. Bjale ke moraka ka mokgwa o we. Thōbēla ke moka ke feditšē.

1,559. Tau di se nago sebakā de llē namane ya kgomo. Mamogagare, a fapana le ba gabō ka dipolabolo. Ba re, nnete

629

ke e fe, e we e go kgôdiéago gore mosadi o wa lôya. Ke nna monna ke sepetée le banna, bjale ditaola di fo tiya yêna. O ile wa ya le mang, ke ile ke noši. O téhabang go re tsibifá gore le rena re ye nago. Gape ga gona moloto, nna ge ke re a tlogéle. O na le maaka a se moloi. Ke kgale re eme, re lla ka mahu a mantši, re go botša gore re swaetše go tšwa o gana. Ka go riale mowe moloi ga gôna, ke bolwetši fêla mo alafife. Rapêla ba ga makgolo wa gago mosadi a dule. A rapêla ba ga makgolo wa gagwe ka pudi tša fêla.

1,560. Ba ga makgolo wa gagwe ba goma, Kodi a fêla bogadi. Ka moragô ga matšatši a se makae, Mathuhu a napa a hwa. A šiya mosadi e sale mothepa. Bjale dillong tša bôna ba lla ka Kodi, enpa a se ke a dišala moragô. Ka baka la gore nyepô e re; Pele ga mamondí ga go šalwe moragô. Ba lla sellô sa mohu sa fêla. Kodi ba no lebella ka matlhô a matelele a tlhōka botšhabêlo ka baka la dikgomo.

1,561. A lôya Mamogagare, gore a šale a dutši ga botse. A thōma go babja, bjale mmago Mamogagare a ômana, a re; motho a bolaya ngwana yo waka o tle di kwa. Ka dikōmanō tšewe tša gagwe, tša tlhaba moloi, a re go kaone gore go nwe mmago ngwana pele. Yo ka gobane o wa rita, o tle ša a mo latêla.

630

1,562. Ngwana-Matawiki a tlhabêga, bjale tša wa makgolêla. Morwa wa gagwe o wa babja, mmagwe le yêna o wa babja. Ga go sana motho yo a tlogo fêla a tlhodiya (go kodiya) Kodi. Gwa thōma mmago Mamogagare go hwa. Ka moragô ga ngwaga, morwa wa gagwe a mo latêla. Bjale a šala a buša mowe motseng. Ba we ba ilego ba tloga mowe motseng, ba ile ba phela. A baka ba hwa e sale ba ba swa, aowa, ba ile ba rela moriri o mošweu. Meriri e mešweu ba re ke lehumô. Motho yo mongwe le yo mongwe o duma kudu. Ba o rêta ka gore, ke moriri o mošweu lehumo, rare o hwile a o duma. Motseng o we Kodi a nago gôna, ke basadi ba babedi fêla, ga gona monna ka gare ga ôna.

1,563. Molandišī a tšwela pele le go laudisa taba e ngwe mabapi le Kodi. Ditšwela pele le Matlaala Mongaale, mabapi le bolwetši bja moredi wa gagwe Mongaale. Moloi a tšhela legora a tsena ka kgōrō ya Mongaale, a lōya ngwana wa Matlaala wa mosetsana. Mongaale le ba tlaweng e be ba agišane. Tlaweng, ke gore ke motse wa go tlhoka monna. Ke motse wa basadi fela.

631. 1,541. Ngwana a tšwa motsela, leina la gagwe ke Mašilu. Papašwe a leka go kitima le dingaka, ditlhare ba mo fa, empa di sa hole selo. Ōna wa tšwela pele le gotšwa. Motsela ke bolwetši bja lela, e seng mong, mong lela, aowa, ngati. Dijō re ja ka legano, tša tla tša tšwa ka fase. Moletse o we di tšwago ka ōna ke mogwete. Nama e khubedu ya kagare ga mogwete ke ōna motsela. Bjale ke ōna wa go tšwa. Wa tšwela kgakala a o sa boela ka teng, o boela fela ka ditlhare.

1,565. A hwetša ngaka ya ga Mašogō. Motsela ke lehu la go boniwa ke matho. Bjale ngaka yare, go kaone gore re thome ka go tšhela ditšola di tla re botša gore o thomile ke mokgwa mang. Ke tla kgona re mo fa ditlhare, mo babje tša a dula, bjale yare go nyakego lefatlho. A ntšha kgogo, ya ba gona e kgonago e laola. Bjale ya laola, yare, ngwana o loile, o loile ke mosadi wa muna phuthi, yo we kaale ba kile ba moraka bjale a goma a boya ka baka la batswadi.

632. 1,566. Kalagō ya bolwetši, ngaka ya thōma go olafa molwetši. Yare molwetši o tla fōla, bjale moloi le yēna o tla tšwa motsela. Wa gagwe a gone ngaka e e ka ro alafago o tlatla a e hwa naō. Aowa, o thōma go dira ngwana ditlhare, ka morago ga moo a modirile, a re ngwana o tla fōla. Motlhang a fōlago le tla bōna, moloi a lla ka ōna. Le ge a ka tla tšaka nka seke ka mo alafa, ke tla mo fa di seke ditlhare. Motlhang o boelago, go ga loago, ke moka letla ba letšetše le, e kwa mo dii wa tšona. Modirō o ke o mogolo, ge a modile le tle le mpošše ke tla le botša teiu. Ba dumela nne, ke moka a laelana nabo, a tloga.

ser 868

1,567. Pholo ya bolwetši le tefō ya ya bjōna. Ka moragō ga kalafō, motšela wa thōma go boēla. A, o nape wa fōla ka lōna lebaka lewe, o noya gabotse gabotse go fitlhēla o hunyēla. Tšatši lewe, o o napago o hunyella ruri, go gapogago, ba kwa bare Koui o tšwile motšela. Dipelo tša batsadi ba ngwana tša thaba.

633 1,568. Pegō ya pholo ya bolwetši le motšela wa oloi. Mongaale, a ra mosadi, a dira mapoto a motlhōtla, a dira ~~map~~ bjale ka taelō ya monna wa gagwe. Ba tšoga e sale gosasa ba rwala mapoto a we, ba ya naō ga ngaka. Ba fitlaha a mmotša gore ngwana yola o fōdile. Bjale motšela o tšwile mosadi yola ditaole tša go montšha. Ke lebugile kudu ge molwetši waka, a fōdile. Yo we yena bjale ka ge ke le butšitše gore o tla di bolela, go bjale o tla di bolela.

1,569. Tefō ya bolwetši bja ngwana. Bjale molato wa lena ke kgomo, bakeng ra kalafō ya ngwana wa lena. Aowa, re di kwile, kgomo a e swane le motho. Motho o wa rumiwa, bjale le theeletšeng mowe ke tla go le botšago gōna. Kudu ke ra mosadi, ka gobane, le a mo tšeba gore ke lefēla. Le seke la tonē a moloji yowe, aowa, lena le io ho ola. Go tonēla motho ke go mmotša, gore ga a babje, ke madiya-ka-kgōle. Rena o ile a dira ka mokgwa o, bjale le rena re mo upile. Ke moloji a ka leela m'anong. Le nna ba ile ke sephiri, ka se tšame ke di bolabola. Ditaba tša fēla di e tla rowe.

634 1,570. Molaudiši wa taba tše tša ka godimu ke Matlaala Mongaale. O tšwaletšwe mo nagenē. Mphatho wa gagwe ke Magasa (legasa), papa we ke Makalela goba Motala.

Temana ya 8 tefō ya boloi.

1,571. Gantši batho ba go lōya ke basadi, le banna ba bangwe ba gōna, empa ga ba tlala. Ge moloji a ile a lōya motho yo longwe, ditaola tša ya tša mo tiya gore ke moloji. Ke taba e, e swanetšego go kwiwa ke batsadi ba

ser 868

moloi. Gore motho ke moloi, o tiya ke ditaola, le bōna
batswadi ba moloi ba le gōna. E le gore bōna ba motse
pele ba katšwa ba ya go tšama ba o kwa boloi bja ngwana yo
we a hwilego. Bjale ge ditšeo tiya yo monewe wa bōna, ke
gōna mamundi a tla go moromela sebaka sa gore, wēna mokētē
o mpolaile. ke lewe lebaka bjale ke taba. Moloi le yēna
o swanetše go tšibisa ba gabō gore, nna are, ke nna moloi.
Ba tla mmutšisa gore, naa, ba go rometše sebaka, ke moka
a dumela. Le bōna ba tla roma sa bōna, sa ya go tšeya di-
taba. Ge se ile sa boya le mantšho a gore ke nnete go
bjale, gōna batswadi ba swanetše go bōna taba e we.

635

1,572. Kgōlō ya batswadi ba no moloi, ke go tšwa ba
boela ngakeng. A ba fo tšwa, go tšwa ga bōna ke go kwa
ngwana wa bōna a ganetše gore yēna modirō owe wa bošego a
o tsebe. Le bōna a ba no kitimela go no dimela, ba thōma
ba mo tlhella. Ge a ka fo tšwela pele le go gana mowe
tlhelong ya bōna, ke gōna ba ka diragō gore ba tšwe ba yo
tšama ba o kwa ka tša bōna ditšebē, boloi bja ngwana wa bōna.
Le ge ba tseba gore mmašē o wa tšoga bošego, le yēna a
ganetša gore ba thōma ngwana wake. ke tšwanélō ya gore ba
tšwe, ka ntle le ditaola moloi owe.

1,573. Go e phōrōla ka ditlhare tša go phepediša.
Baloi ba lōya, ba bile ba na le ditlhare tša selōpēle nna.
Ae ōna motlhare o ba o tšhepilego, ka gobane bakeng sa gore,
mokōnē a tšeo boloi, o tla tiya o šele. Ge a ka ya a dira
bjale ke kōpa nnee. Ge e le kgophi a e na mong. Mong
ngaka a ena taba le taba ya mohuta owe, e tla no mo tiya
le ge a e phorotše. Ge e le botšhokgotšhokwane ba papa,
ba tiya o šele. Ba tšwadi ba yōla le bōna ba yo ny ka go
tseba boloi bja ngwana wa bōna.

636

1,574. Motho yo a thomilego moloi wa bobedi ke mang,
ka gobane wa pele o thotile ke mamundi. Yowe a thomilego
motho wa bobedi ke ngaka. Bjale motho a hwe ka taola ka

e thii, taba kgomo nkabe le mmone gore ke molwešantšhi,
le fetele ga e nwe naka. Ba swanetše go boela, fela ba e
go engwe naka. Ba boela ba sefu ba thome moloi wa bobedi.
Ba tla boya, ba mothoma ge e ile ya boeletša ya mo tiya.
Kgōuifō ya go kgōuifā batho ke gore naka e bolabole mabaka,
a we e tšilego moloi ka ona, ona nwe le bona ba swanetše
go kgōlwa.

1,575. Ba we ba lefelago moloi molato ke bo mang. Ba-
tswadi ba mosadi ba swanetše go lefela ngwana wa bona. Ka
baka la gore bonoga bja gagwe bo tšwa go bona. Batwadi
ba lefella ngwana wa bona ge moloi yowe a ile a loya ngwana
wa mogadikane. O bolale madi a mogatšagwe mamundi ke
mogatšagwe. Ditefa tšewe, tšo ema ka lapeng la mamundi.
Di swanetše go tšeya mosadi wa go thiba mohu.

637

1,576. Ke noga ya gago. Mowe, ba gafela monna gore
a rwale molato wa moloi. Moloi o tšwile o tšo lōya ngwana
wa malapa a fele. Le ge ele leloko ka lethii. Fela monna
a ka seke a tšeya dikgomo tša mogadikane, a lefa molato ka
tšona. Ge e noba molato ka ntlé le boloi, ona a ka no
kolota. Go dirēga kudu ge a na le ngwana wa mosetšana,
gona a ka tšama a kwatamiša letolo lewe. Wa pelo o tla
ntšha dikgomo a ba fa. Monna le ge a na le tša gagwe, ge
se gantši mowe, a ka ntšhago dikgomo tša gagwe a lefella
mmolai wa batho. A ka ntšha ge moloi a na le dikgomo tša
moreadie.

1,577. Bjale ka Madire Ngwana Sekgobela, o ile a
tšeya ke Morena Sekwai Mohlabe. A ima a sale gagabō a
imisa ke motho o fele e seng monna wa gagwe. A ka a belēga,
ba ile batwadi ba ntšha mpa ya ngwana wa bona. Gantše ka
lona lebaka le we ba moruta boloi. Boloi bo rutiwa ka
tlhōgō ya motho, kantle le tlhōgō ya motho, ba ka seke ba
goruta. Ngwana wa mathōmō wa mosadi ke yona pheko e kgolo.
A tšeya mosadiwa bona, ngwana wa mathōmō a e hwa. O

638

trebe gabotse gore mmaḡwe o tšene thutong ya boloi.

1,578. Sekwai a leka gore o tlhala moradi, ka baka la gore go ima a ntšha mpa. Ba gabō Sekwai, a ba ka ba dumela tlhalelwe. Ka baka la go tlhōka lenaneō le lebotse. Ka gobane go ntšha mpa ke sephiri se segolo. Batswadi ba leka kudu gore taba ya go ntšha ya seke ya kwiwa, ka gobane ke boloi. Go tla nore basadi ba motse, ba bōna mothēpa gore o fetugile. Bjale mafello ba bōna, tšewe a goba a di fēfingwa go ja, ba bōna a goma a di ja. Ka go riale move ba tla ba ba tseba gore ba ntšhitše. Le ga gole bjale, go ka seke gwaba le bolhatse ka gobane, a ba dibōna. Tlhalelwe, e ile ya feta ka mokgwa o we.

1,579. Peko ya Madirē. Ba ya ba kopela segō sa metsi, ka kgomo. Ba ba fa segō sewe. Segō ke sebjana se ba kgago metsi ka sōna. Bjale bakena sa go kgobela ya segō, ke gore go bolélwa ka moradi gore o bakgela metsi. Ba mmōkabokisa, a ya a fitlha a fitlha bogadi ka molaō.

639

1,580. Moradi ga e sale ngwetši o e tšwara setho. Ka gobane e sale moeng. Moeng o naka di raripa, a tsebe diferō. A phela ga botse bonwatšing bja gagwe. O ile a bikiwa ka thoto ya kgōrō, bjale ka goriale move ana mawala wa gagwe. A bekelwa ka lapeng la moqadikane la Mapholo ngwana Lewele. Ka goriale move ke yēna mmawala wa gagwe. A ba a tla a mo tlhatlela tša gagwe dipitša ka ntlē le phapano. Bjale bonngwetši bo fedile, o tseba diferō.

1,581. A thōma modirō wa gagwe wa bošego, wa go tšama a bolaya batho. A hwetša go mang ka nna mowe motseng o we. Go mang ka nna, ke gore matwetwe. Matwetwe, ke gore kgoši ya baloi. O wa ba feta ka boloi, bjale ba swanetše go kwa yēna se we a se bolabolago. Modirē le yēna mowe a tšwago e be e le yēna go mang ka nna. Bjale gwa gatlhana mekōpa e mmedi. Mekōpa ke nōga ya thaba, e phela gōna dithabeng.

Mekôpa ke gore nka buntšî. Bjale ya gatlhana e a lwa. Ntwa ya yôna a e lamolwe, o fentšwego o tla no di kwa gore di a baba wa tšhaba.

640 1,582. Mekôpa ya gatlhana e ya kôpana. Basadi ba we ba ya balwa bošego. Baloi ka moka ba ema ba lebella. Ke molaô wa batho, ge gona le motho yo a ba fenyago, bjale a gatlhana le šole e ngwe. Ge ba elwa ba fo ntšha matlhô ba ba lebella. Yowe a kwešiwago botlhoko, o tla no rapêla. Go ba a lwele go phonyokga a tšhabe. Ba ile ba lwa ntwa e kgolo fêla mokôpa wa kgale o ile wa fenywa o monyna. O ile wa di yo tšhaba, wa hwetša thito ya motlouma wa pharola wa tsena ka gare. O mogolo wa šitwa go dira ka mokgwa owe. A re, ke khokolo thito ya motlouma, ya mothumi e goloke ke mong metšî ka nošî.

1,583. Bogôle bja Madirê. Ntwa e we ya bôna e be e ka e tsebe ke motho, bjale mona wa motse a e tseba ka baka la bogôle bja moradi. O e tsibile ka baka la kalafô ya moradi ge a tšama a laola. Bjale ditaola tša mmotšê ntwa e we ba ilego ba elwa bošego. Yaba gôna monna a bulago ditsebe tša gagwe. Ka moka ga bôna ke basadi ba bina noko. Yo mongwe ke wa kgale, yo mongwe ke yo mošwa, bjale bobedi ga bôna ba gobatšane, lehono, wêna o kwiša ke yo wa letlhô botlhoko, ka baka la gore letlhô le ne le bjoî kuûu. Yo la le yêna o ripegile tsebe. A dumêla, a re go bjale. Sepela o ba butšiša fêla ba ka seke ba go botša. Ba tla go botša fêla gore ke botlhôla.

642 641

1,584. Madirê le Mokgatli ke digôlê. A goma a swere setlhare sa go alafa yola wa go baba ke leiûhô. A fitlha a mmutšiša gore leiûhô o ile wa dira kenê. A re le nna di ntlholetše, ke nokwa le baba, a ke tsebe sewe se ntirilego. A seke a tšwêla pele le go mmutšiša a no mo homolela. A re, e fêla batho ba bošego ba tšwenya mogatšaka, ba bo loile. A mo oretša ka ditlhare tšela a filego ke ngaka. A tloga a ya

ga yola, a re tsebe o dirile keng mogatfaka. Ke loile ke wena, le ripile tsêbê yaka bošego, ge ke tsoga ke no hwetša ke le ka mokgwa o. Madirê le tlhō la napa la golofala, a se sa bōna, ya noba ntšhara. Mokgatli le yēna tsébé ya ba feripa.

1,585. Mekōpa e mmedi motseng. Motse owe wa morena sekwai, e be e le motse o mogolo kudu. Ka gare ga ōna, go be gona le basadi ba lesome le motšō ka o thii, ba morena sekwai, ge ba batlhana le ba baratho ke lesome le metšō e metlhano. Ba motseta wa kgoši, Madipadi Masete ka ba bedi. ~~642~~ 642 Baloi ba bangwe e be ba le hōna, empa komang-ka- nna wa bōna e be ele yēna moradi wa go tlhōka tsébé.

1,586. Motse o we e be e le o mogolo kudu, go lla thuri ka gare ga ōna bošego le rosegare. Ka mokgwa o, wa goba o, gotšee ka ōna, o be o swanetšee go ba le bana ba bantši. Bjale bana ba be be sa tlala ka baka la mekōpa e we. Kudu bana ba batlhankana, ba basetsana bōna e be ba k oné ga o ka ba hwetša. E be ba ile kudu ge ba fetša go bolla, ba thōma gore ke ya makgoweng, ba bolae. Bjale yēna mong motse, a dula ditaba ka maragō. A sa diri gore ba tšwé, ba yo tšaa ba okwa lehu la bana.

1,587. O seke wa re o e bōna e tlhotša wa e nametša lekewara. Bjale mong wa motse a thōma go kwa botlhoko ka baka la go hwela ke bana. A tlhōya Madirê, letlhōyō lewe, e be e le la go moraka. Madirê e be e le moopa, e sale a ntšha mpa a le gagabō, ke moka a sa bēlēga ka baka la gore ngwana goba madi a we a gagwe, a baka ba boloka ka molaō. 643 Ba il ba rimamiša. A lōya bana ba basadi ba bangwe, a re o wa ba upa gore le bōna ba swane naē.

1,588. Madirê a rakiwa, ka go teiwa, a tišlwa boloi. A tloga a ya ga gabō, a le noši. A fitlha a ba bega taba e. Bjale batswadi bare, di a kwala, fēla re sa roma motho yowe, a yo tšee a go ditaba ga Mohlabe. Ba roma makwale Šaai, a ya

ser 868

a fitlha^{nt} mant^u a we a rumilwego ka ona. Mohlabe a re, ke nnete mosadi yo we ke mokopa, o ka bona le wena ka matlho a gago, motse a wa swanela go dula o sena masepa mo mokgobeng. Kgane wena ga o sepela le mo, o ile wa bona masepa, aowa, bjale tseba, bana a ba be gona, ka baka la gagwe. Masepa ke bogofi.

644

1,589. Makwale Saai, a re ke di kwile Morena, a bula difate a goma. A ya a fitlha a ba botša mantšu a we Mohlabe a mo fetotšego ka ona. Gore ke nnete ngwana o wa kwala o rakilwe, ka baka la boloi. Ba re, re di kwile, sepela o yo dula re sa tsama re tsibisa batewadi ba ngwana. Ba dira bjale go tsama ba tsibisa ba lelokō la gabō, gore ba tle ba ba kwise boloi bja ngwana wa bona. Letšatši la beiwa le we, ba swanetšego go tla ka lona. Ba tsibisa le sebaka gore ka tsatši lewe le fona sebe gona.

1,590. Letšatši la kōpanō motseng wa ga Sekgobela. Bjale Sekgobela a re, le bitšitše ke nna ba bina noko, ka baka la ngwana yo wa lena. Ke bona a fitlha mo, a etšwa a lla. Ge ke mmutšise gore molato ke eng, o bolabola gore, ke no bona ke tšwa, ke sa tsebe. Ge a re, ke hwelang, a re o moloi. Bjale ka dira gore ke romelē motho, motho yowe ka go mo roma ke Makwale Saai. Ba ya ba mo fetola ka gore, ke nnete ke moloi, o rakilwe ka baka la bona boloi. Ke yona taba e we ke le bitšetšego yona. Thobela ba bina noko.

645

1,591. Madine, re a lotšha, ba re morena. Le nna ke tlile mo ka baka la boloi. Ke filore ke dutši ka lapeng la ka ka bona a fitlha. A ka a dula fase, o ile a no ema ka maoto. A re go nna tloga, a ke sa go nyaka. Ge kere, molato ke eng, a re o sa bolabola le mang, ka re, ke di kwile ke bofego ke tla tloga ka moswana. Lentšu lewe a ka ka lefetša, ga ke ge a napa a ntiya, ke tšhaba ko rōbala ga Madipadi. Ka moswana o ile ge a re, o wa nkisa, a re, napa o gome le motho yowe le sa tla gana mowe. A ke rate go mōna ka matlho a ka.

Ke ge ke napa ke tloga ke etla mo. Ke moka ke feditše.

1,592. Sebaka, Makwale Šaai. Nna ke bitšitše ke Sekgobela. Aowa, ge ke tlile ke ge o amotša gore ke nyaka go go tswenya. Kare, di a kwala, re šaletše ōna go tswinyiwa. Ke moka a nšanegela, ka mongwa o moredi wa gagwe a tlilego ka ōna. Ke ge a nthoma gore ke ye go mo tšeela ditaba ga Mohlabe. Ka na a ka wela tsela. Ge ke fitlhile, ka ba botša mantšu a ke rumilwego ka ōna. Ke ge ba mphetola ka go tlohakagala ga masapa a bana. A tlohaka ka baka la yena mosadi. Go bjale ke re, sepela o ba botše ba dule le ngwana wa bōna, a ke sa mo nyaka. Ke moka ke ōna mantšu a, ke ilego ka a kwa.

646

1,593. Makwatse Sekgobela, a gafela banna ditaba. Ke tšona ditaba tše ke le bitšetšago tšona ba bina noko. Ba re re a di kwa. Bjale re nyaka go teeba gore, naa, o kile a le botša la ya ngakeng, aowa. Bjale wena mosadi, o tšo tiya ke ngaka ge a tla go tiya, aowa. A go dire gore, re boneng molato wa madi pele, re kgōné re e kwa wa boloi. Ka go riale move, go swanetšwe go ru iwa sebaka, sa go mmotša gore a tle re tshidišane nae. Ge a sa tate go tla ka mono, a ka no re botša gore, re tle re tla tla.

1,594. Sebaka a se lape go sepela. Sa goma sa bōela. Ke buile lape, go riale ke sebaka se ra monna wa ga Mohlabe. Ke sa rumile ke Sekgobela, a re o nyaka gore le tshidišane, mabapi le taba e. Ba ile o tle go ba bōna ba tle. A bitša Masete le bo nwanabo, gore ba tle ba kwe, taba ya sebaka. A ba anegela, bjale, a re, tlang le nkwiše mantšu a we. Ba re, di a kwala, taba e fetša ke go bolwabolwa. Ba re go sebaka, sepela o ba botše gore, ke rena bawe w re a tla, ka tšatši la gore. A goma a ya a ba botša.

647

1,595. Kōpanō ya Sekgobela le Motlhabe ka phapanō ya bōna. Ke metlheng ya kgal, motho ge a bolaiwa e be ba sa tšhabe. Mohlabe a ya a swere sethunya, ge ba butšiša gore nkukumišeng o nyakelang? A re, ke lepara lake, ke tla tšama ke tsoma ge ke bōela gae. Ba kgodiša ke polobolo e we,

ga mmôgô le ba we a tšwago nabô. Kganthe sa ka pelong ya tlou ga se tsibisi, re tseba ke yôna tlou. O ba éla borwa, ke gore go ba fora.

1,596. Tshêko ya ditaba. Ba thôma go bolabola ditaba. Sekgobêla a tlheloša bjale ka pele, Madiré le yéna le sôna sebaka. Bjale Mohlabe ke tsôna ditaba tšewe re go bitšetšago tsôna. "Di a kwana," le yena, a begêla ba gabô. Ba re di a kwala le wena o ka tšwa sa gago re kwê.

1,597. Sekwai Mohlabe, ke nnete go bjale mosadi ke mo rakile, a ke mo nyuke gae gaka. Ka baka la gore ke moloi. Motse waka ke o mogolo, bogolo bja motse ke goba le bontšhi bja basadi. Bjale o ka se ke wa tseba gore ke motse o mogolo ka baka la ngwana yo wa lena. Motse waka o bjale ka sethooa sa monna le mosadi. Motseng gore gona le dikgoro, o bôna ka malôkô, e seng dikgwatla, malôkô ga a gôna. Dikgwatla ke maina a banna bawe, ba hwilego. Ke bolabola nnete malôkô a tsere ke gula, a maswa ga a gôna. Motho ke motho ga se nôga, gela e be e le nôga nkabe ke bolaile.

1,598. Ditaba tša motse a di fele, go riale ke Sekwai, ke tla tšwêla pele le dipolabolo. Mosadi a ka mmeke e le segôlé, bogôlé bja gagwe o bo hwetša motseng waka. Ka kwa botlhoko, ka sepela le banna gore ke tsame ke e kwa gore molato wa leitlhô ke eng. Bjale ge ke sepela le bo- re- a- tseba, ba re ditaola dire, ba mo gobatšitše bošego, ba baka botwetwe. Yéna a gobala leitlhô, yola mongwe a gobala tsêbê. Le ga na le-hono, o na le tsêbê ka e thii. Bjale ke be kere ga gona taba, motse wa mošate, o re, tšhikgidi, wa re mafene. Ke yôna thetô ya ntlo ya mošate. Ke mo rakile ka ôna mokgwa o we, ge a riale a gula fare.

1,599. Ditaba di kwilwe, bjale le ka di bolabola. Ba re, aowaa, go kwa re kwile. Peu tša tlou a di phatlhagane. Go bolwabolwa ka mokgwa ove, ka baka la gore ke moloi le go tiya. Bjale a re rakišeng taba ka e thii. Ba di phatlhaganya.

le tla ba le tšusitšé letlabo la mohumagadi. Ka gobane letlabo la mohumagadi a le lane kapela. Ka go riale mowe re tla thōma go rakisa phōšō ya monna, ya go tiya.

649

1,600. Selokwa ka metlha se fatlha ditaba, ke nnete re swan tše go ntšha selabi pele, re kgōnē re tsēna gabotšee ditabeng tša boloi. Ba ga Sekgobela ba re, re a dikwa, le rena re fatlha ke go teiwa. Ka gobane motho ge ele moloi, o teiwa ke naka, ya ba gōna moloi a teiwago. Kgati ya moloi ke go lefa, kgale e be e le go bolaya. Ke mowe pelaélō ya rena e nago gōna. Ba ga Mohlabe ba begana taba e we.

1,601. Sekwai a tšeya sethunya (nkumifeng) a šupa Mokgwatse ka sōna. Ya ba Phašuku Mohlabe o šetše a lemugile gore o nyaka go dira kotši, a phaiša, a phaišetša fase. Ya ba se agala, a mo tihaba leoto. Ba mo anoga nkumifeng e we ba e uta. Bjale o fatlhile taba, batho kamoka ba šma ka maoto. Gwa kwala mafata fēla, le go nyaka go swarana ka diatla. Ba bangwe ba fēla ba thibēla, ba re, aowa, gwa sekegwaba ka mokgwa o we. Mašaeši a ke a e ba a mabedi. E fēla lešaeši ke mong wa rena. Ba palakana ba ea laélana.

650

1,602. Sekgobela a bitša banna ba gašō ka moswana. O ba bitšetša gore ba tle ba mo eletšise taba ya mohuta o. Ba tla ba kōbakana mowe kgorong ya Mokgwatse. Bjale a ba botša tabe e, a ba bitšetšago. Le bitša ke nna, ka baka la taba ya mabana, e we le lena le bonego ka matlhō. Bjale ke kgopela keletšo mo go lena, bakeng sa go gobatšwa gaka. Di a kwala, bjale taba e, le rena re bone ka matlhō, bjale ra makala gore molato ke eng. Ga gōna taba e re ka e bolabolago, taba-kgolo ke go moromēla sebaka. Ke sōna sewe, se tlaya go se re tšeelela ditaba.

1,603. Ba ga Mohlabe le bōna ba re go teoga, ba ya kgorong ya Sekwai. Go mmotša taba e a e dirilego mabana. A re go bōna, taba e we ke a e tseba, bjale a ke na taba nayo. Di a kwala orena, ka go riale molašō o hwile, katlholō ga e

ser 868.

sale gōna. Aowa, e gōna, bjale, ka mokgwa o le tsebage. Sena
a re tsebe ka mokgwa o, re tseba gore katlholō e lamolanya
batho ba balwago, go phapanō e bjale ka ya mabana. Bjale
taba ya mabana e ke e bolaile katlholō. Ke dikwile ba bina
tlou, nkeletšeng. Keletšo ya rena, ke gore o romo seaka.
651 Di a kvala go swanetše go ba bjale.

1,604. Ba roma Mauwane Makōkōrōpō, ba re, sepela o rapela
ba ga Sekgobela. O ba botše gore pelo ge e tletše e tsela
noka e tletše. Ke re phu! legofi, bakeng sa phōšō e we ke
e dirilego. A napa a wela tsela, o ile ge a re o tsena ka
mafōrō a gatlhana le sebaka. Ge batho ba gatlhana ba dume-
dišana, ba butšišana maphelō. Bjale a mmošša gore ke ya ga
nemo ka molato wa mabana. A napa a goma naē. A fitlha a
dula face, a dumedišana nabō, madu a a tsena. Ke tšile mo
ba bina noko, ke rumile ke Mohlabe, o re pelo ge e tletše e
tshela noka e tletše. Ka baka la phōšō e, a e dirilego
mabana, o re phu! legodi godimu ga le lengwe.

1,605. O rapela kang, aowa, molato o wa gogiwa, o gōga
ke sebaka, motho a kgōna alefa ga e le molato. Ba bangwe
ba re, o wa kvala, o ka seke wa kitimela go ntšha setsēka, o
sa tsebe phōšō, ke gore manganga a motho yola. Sepela a
mmošše a ntšhe se a rapela o ka sōna ke tla kgōna ke mo fet-ola.
A goma a ya a bolabola lentšū lewe. Ba ntšha kgomo a ya a
652 ba botša gore o rapela ka kgomo. Di a kwala, batho ga re
diphōlōfōlō, di se nago molaō. Ke kgoši ya rena, bjale ge
re dirile phōšō o tla no ya a re a tlhola. Sepela o mmošše
a ntšhe kgomo ya bobedi le lefofa la go tlhatswa nthō. Le-
fofa ke pudi. A boela moragō a ya a ba botša, ba ntšha
kgomo ya bobedi le yōna pudi ya lefofa. Molato wa nkumišeng
wa fela o tla mowe.

1,606. Ba ga Mohlabe ba tseba mowe re tšwago re le
gōna, re tšwa re le molatong wa moradi wa gagwe. Mabapi
le go tšwa ga gagwe le boloi. Sepela o ba botše, o molato

ser 868.

o fedile. A ba lefe molato wa go teiwa ga ngwana wa rena. Re kgône re tsêna molatong wa boloi bjagwe. Ba patile ka phagola. Ke gore ba patile ka baka la molato wa sethunya. A ya a bolêla mantšu a we.

653

1,607. Mahlabe a re, ke di kwile, ke sa bitša ba gešu ka ba botša taba e we. A dira bjale, a ba bitša ba kgobakana. A ba botša mantšu a go tšwa le sebaka. Sebaka le sôna ka noši sa ba tlhalošetša. Ba re, ba kwala, o swanetše go lefa molato o we. Ka baka la gore mabôla o ile wa sinya molato. Taba e, ke e kgolo ya go thunya motho. Ditaba ka moka a di napê di lifiwe ka sepipimpi. Tša kwa ke ba bangwê di ka seke tša loka. Le a kwala, pelo ge e tletše ke lešaedi.

1,608. A ntšha pudi, a roma sebaka sela go rapêla molato ka yôna. Sebaka sa tlêma pudi, sa ya nayo. Ke rumile ke ba ga Mohlabe, ba re ka pudi re a rapêla molato wa go tiya mosadi. Ba begana taba e we. Bjale papago ngwana a re, ba bina noko, tlhaga ga e ke e swa legokong, nna ke re, a boêle le pudi moragô, molato o fele ka go mo swarêla. Ba re le rena re bjale. Ke moka sebaka sa goma le pudi. Sa ya sa ba botša gore, ba re ba le swaretše molato o fedile.

1,609. Ba ga Mohlabe ba re, e fêla ditaba kamoka di sinyegile. Ka go riale mowe, le molato wa boloi, o ka se ke wa kgôbêga. Ta-ba kgolo ke go rapêla mosadi a boe. Ke lenaba yêna a ke sa mo nyaka. O wa kwala, ditaba di tšwa di le ka gae, o ile wa ya le mang mowe ntakeng e we, ya go tiya mosadi gore ke moloi. Ga a gôna, ke ile ka tšama ke di kwa ke le noši. Bjale ke molaô, aowa, ke di kwile. Le a tseba lehu le tlhakantšha motho tlhōgō.

654

1,610. Gwa rumiwa motho wa go ya go rapêla taba ya boloi. Dibaka a dibe pedi gwa rumiwa yêna Makôkôrôpô go rapêla molato o we. A napa a wêla tsela, a ya ga Sekgobêla. A fitlha, a ba botša gore ke rumile ke ba ga Mohlabe, ba itše ke tle ke rapele molato wa boloi. Ka morago ga moo a

ser 86d.

rapetše molato, a gona se senewe. Aowa, dikgoši, a ke tsebe gore go sana le se senewe. Bjale ka ge a sa mpotša se senewe. Yo mongwe wa ga Sekgobela, a re monna yo wa kgoši a wa kwala, bjale lema nkabe le mo fetole mo gonago taba. Re a di kwa go tlhotla bodiba a se gore go a tsibja gore ka gare, gona le kwena. Sepela o mmošše boloi ka taba e kgolo bjale ka go riale mowe, a tlhakole nasepana ka kgomo.

1,611. Makōkōrōpō a goma, a ya a botša Mohlabe taba e we. Bjale banna ba ga Mohlabe ba re go Sekwai, ba kwala. Mafapoga a ngwana ba tlhakola ka gobane ba tlhoka go tlhakola ngwana o tla sepela a nka ona. Di a kwala ba bina tlou, fela melato a e ke e ba marope godimo ga motho. A ntša kgomo a e fa sebaka go rapela molato owe. Sebaka sa boela sa ya sa fitlhiša mantšu a we. Ba re sepela, o mmošša molato o fedile, rena ga re sana pelaélō. A goma a ya a ba botša gore molato o fedile. Ba re aowa, re lebugile, bjale mosadi yola o kae. Phiyo tša tlou a di phatlhagane, ke bone gore go kaone go thōma ka molato wa go rapela, gore ge go fedile ona, go kgōne go bolwabolwa taba e we.

655

1,612. Re nyaka mosadi wa rena, ba mo fa. Sebaka sa ya. Sa fitlha, bjale sa hwetšana mona wa motse, batho ba palakane ba ile magae. a bona. Ke rumile ke ba ga Mohlabe ba itše, ke tle ke ba kgopella mosadi wa bona. Di a kwala batho ba palakane. Ke go riale mowe nka se ke ka kgōna go fetola molato ke nnoši. Ke tla tšama ke ba bitša, wena o re ka moswana e sale ka moswanyana o tle, ba tla tla ba go fetola.

1,613. A goma a ya a ba botša gore, ke hwetšane go sena motho. Tana e tla ba ya ka moswana. Ba re di a kwala, mose ga ona lešidi, ke moka bosele, re tla tla re di kwa. Ke moka ba palakana, ba e kela magae. Ka moswana sebaka sa re go tloga sa ya. Ge se fitlha sa bona batho ba e tla. Aowa, ba kgobakana a dutši mo we kgorong.

656

1,614. Ba begéla taba ke mong motse. Le bitša ke nna, ba bina noko. Maditšele o buile, bjale a re, o rumile ke ba kgōnyana, ba re ba nyaka mosadi wa bōna. Bjale ka re nka se ke ka kgōna go mo fetola, ka baka la gore, e be le se gōna. Ke yōna taba e we, ke le oitšetšago yōna. Ba kwala, re swanetše go ba fa, ka baka la gore dihošō tša bōna ba lefile ba feditše. Ba seke ra fetolana taba re noši, re swanetše go bitša mosadi a tle mo. Le yōna a kwe sewe re tšago se bolabola.

1,615. Pa bitša mosadi a tla. Ba re go yēna, o wa mmōna monna yō, a re e, ke mang? a re "Ke Mauwane." Bjale o rumile ke monna wa gago, o re o nyaka wena. Ke a di kwa, fēla ga e le nna a ke sa ya, ka gobane, ke rakile ka gore ke molo. Le hono nna ke latlhile kae, boloi bjowe bjaka. Papagwe o re o wa nkwa ngwana, o swanetše go boela. Ba kenng sa boloi, a filo go thōma. Bjale ba bile ba ntšhitše kgō o ba rapetše taba e we. Fa ka ya ba mpolaya, ba tla re botše molato wa gago. Re llē dikgomo tša bōna, kabaka la gago, sepela ngwana'ka. Ngwana a o kwa, a thakgoga a ya a tšeya dilo tša gagwe a boela boadi. Ditaba tša bōna tša fēla di e tla mowe.

657

1,616. Baradi ba šala ba raka mosadi ka moragō ga lehu la monna wa bōna. Mosadi a dula mowe a sa utile boloi bja gagwe. Ka baka la legowa lewe le ilego la ba gōna. Ge go kaba le legowa, mosadi a ba a rakiwa. Mo lesetše, a se sa boya, ka gobane legowa lewe le ka se ke la tloga pelo ya mosadi. Ka ro riale mowe, o sirtše leina la gagwe. Ge go sa hwa mosadi go tla hwa monna. Ka gobane ba ka se ke ba lebellana ga botse.

1,617. Lehu la Sekwai Mohlabe. Ka moragō ga moo, mosadi a tšo boya ga gabō, a dula mengwaga e metlhano, mokgalabje, yowe a sa phela. Morakiwa a thōma go kwana le

658

Mokgathi. Kwanô e we, ya bôna e be e va go bolaya mokgalabje yowe. Gwaba le bjala motseng o monwe. A roma Mpjafê ngwetêi wa Mokgathi go rêka bjala b'owe. A rêkêla monna yo monwe wa moeng. Bja re go fitlha, ba kôbakona ba nwa, ka ngwak ng wa ngwetêi. Mokgalabje a re, tshelang sethêpa le mpeeke ke tla nwa moregere. Ba dira bjale ka taelô ya monna wa bôna. Monê motse le moeng yola ba tšwela ka ntle, ba ya go ba ba dutšing kgorong.

1,618. Dimpa tša phôtlhêla, empa go ile gwa phôtlhêla ya mong wa motse. A re go moeng, a rie ro nwa, a re morena, nna ke sa tlimile. O eme le badimu ba gabô, mong wa motse a ya a nwa. Motlhare owe, o be o le bogale kudu. Wa nana wa tšela seelong, a éita le go tšwa ka gare, ka ngwako. Monê wa ngwako o be a dutšê lapeng. A kwa fêla gore dikôma di a tlhaka, a lebala go tšeya sethêpa sela sa bjala gore a re pjatle. Monna yôla wa moeng, a bôna modišga a mo éala morôô.

659

1,619. Ge a fitlha molomong wa ngwako, a pakatšê fêla ke metsetlô. A phikuluga, moradi a leka go mo thêkga ka tlhôngô, ka dikgwele tša gaêwe. Empa a se thušê selô, a fo phikuluga. Monna a re molato ke eng mokgalabje? "Mokgalabje a re: "Ke bolaile ke bjala bjo". Ke tlhôka maatla moradi yo e be ke tla molaya. Ke gôna moradi a gobolago sethêpa sela. A lešetšê monna, a tšeya sethêpa a tšwela nago ka kgakala. A re go monna wa moeng, o tla re o boneng, aowa, wa bolêla, le wena o tla mo latêla. Aowa nka se ke ka bolêla.

1,620. A lala a bina lerubarubô, le ka morwana wa gôna. A ba ka ba kgomêla boêgo bjowe, tlhôngô e we ya ga Mohlabe ya lala e di bolêla. Ka mabanyana lentšu e be le le gôna, la gore mpitšetšeng mokete le mokete. Ba ya ba lala ba ba bitšitšê. Ge ba bitšêwa ba fitlha, ba hwetšê gore lentšu la gaêwe a le sa kwala. O bol-bola ka sehêbêhêbe. Ba

bitšíwa le bōna, bja a fa ba le mowe le rubarubong. Ka
lōna le baka lewe, a go nwa bjala ka lōna, a ba tlogéla. Ba
mo íša bolobelō boloba batho.

660

1,621. Monna wa moeng, go hwa le khuta marama ga gwa
loka, taba kgolo ke gore ke bolabole. Ke nape ke tloga.
Ge ba dutší ba mmutšíša, gore o tshabegile ka mokgwa mang?
A re go bōna ke moribidi, ka go risale mowe ke a tloga ga
na lehono. Pele ga gore ke tlogé ke tla le botšá lehu la
mohu. Mohu o bolaille ke aethépa, o ile ge a boetše go nwa,
nna ke ile ka re ke sa goše, ke moka bja napa bja ya bja
mo tllhaba. Ge ke fitlha, ke hwetša gore ke metsetlō. Ka
butšíša gore molato ke eng, ya ba o re ke bolaille re sōna
aethépa se. Mosadi a gopola ka sōna sebaka sewe, a tšeya
aethépa se la a tšwa nasō. A re gōna, o seke wa re koro!
wa re koro! o tle mo latéla. A ka ka ka fetola, ke ile ka no
homola. Ke gōna ke boléla, áalang, a tšeya díló tša gagwe
a tloga.

1,622. Ka moragō ga lehu la monna wa bōna, ba menoga
bjale ka ditšhoši ge di kwa mmérō. Baloya ngwana wa Makga-
tlakō. Yowe leina la gagwe e be ba re ke Mpéréké. Bolwe-
tšing bja gagwe ge a dutší a babja, ge ba tšama ba mo laola,
basadi bawe ba bedi bawe ba ba bina noko, e be ba eatšwe.
Sa tllhaba se tllhabile, a ba a lopa ka tllógō.

661

1,623. Ka sellō sa Mpéréké, ba lla ka basadi ba we ba
ba bedi. Bjale Mokgatli a hwetša gore bo dulō ga bo gōna,
a napa a re mokgōnyana wa gagwe a mo tiéla ngwako wa gagwe.
A ya a mo agéla ga gagwe. Madiré a šala nyanyaneng.
Nyanyaneng ke gore go gakwa, ke gore ge ele lefibišane dino-
nyana di a letlhoba. Gena ngwana go ba mokgōnyana ka baka
la boopa. A ba a roba, a boela ga gabō, ya ba bōna ba mo
agéla go ngwakō. Bjale ba šala ba tiya ke phéfō. Ditaba
tša Madiré le Mokgatli tša féla di e tla mowe.

1,624. Balaudiší ba ditaba ke Manpodí Masete le Mapu-
rukgwé Sekgobéla. Masete ke mong wa naga, Sekgobéla

ser 868.

batswadi ba gagwe, ke bafaladi, ba falletše mo nageng ya gešu. Empa yēna mong molaudiši o bešegile mo nageng e. Batho ba ba fapane fēla ka mephatho. Masete wa gagwe ke Mankwe ka buntši ka bothii ke Lenkwe. Sekgobēla wa gagwe ke Matuba ka buntši, ka bothii ke Letuba.

1,625. Mapurukgwe sekgobēla, a tšwela pele le go laudifa tše dingwe, tša go tlhala ga monna ge a tlhala motse wa gagwe. A re, papago ke bolotše naš, bjale o hwile e sale wēna ngwana. Ke ya go laya ngwana'ka ke sa phele. Le ge go sa tšibji mohwa pele le mohwa morago. O seke wa leka wa sešela motlhologadi, motlhologadi o na le babobo, o tla go latlhiša motse wa gago. Ke yōna taba e we ke go botšago yōna. O seke wa nyatšifa ngwana'ka, o tla phela matšatšinyana.

662

1,626. Ke tla go botša taba e ngwe ya sephiri, wa se ke wa tšama o bola, ba ka go bolaya. Ke taba ya kgōrō ya gešu. Go be gona le monna ba re ke Mpete, monna yo a tšaya moradi kgorong ya ga Ratšhoši. Moradi yo we, kganthe ke nōga, a tla a fetša kgōrō ya gešu. Bjale monna a utile moloi yowe ke lehvafeng. Kgōrō ya gešu ya phumēga, yo mongwe le yo mongwe a bōna mmoto wa gagwe a dula gōna. Ke morago ga yowe, a bōna gore gago sana nama e we a ka ijago. A bolaya monna wa gagwe. Molato wa se be gōna, ka gobane ke yēna e goba a fo uta mokōpa owe.

1,627. Makwale šaai a ya a sešela motlhologadi yowe. Kgorong ya ga sekgobēla a gwaka gwa ba le motho ke othii, yowe a ilego o wa mo sešela. Ka baka la go tšeba mokgwa wa moradi. Ka tšatši le lenge, moradi a re go šaai, bošego bjo wa se ke wa tla. Molato ke en, ke na le lešto ke tla boya ka morwana. Monna a dumela a ya gae gagwe. Ka morago ga moo letšatši le diketše, letsufi le thōma go tswara. A nekella, go bōna gore moradi ga a gōna. A hwetša gore o gōna ga eta.

663

1,628. A boela mola batho ba robetše, a hwetša mosadi a se gōna. O ile a etiša a le mowe, motseng wa gagwe. Bjale basadi ba ile ge ba tsena ka mengwakong a bōna gore ba thōma go rōbala. Banna le bōna ba tloga kgorong, ba e kēla mengwakong ya bōna. Yēna a fāla a dutšī kgorong, go fitlhēla motse ka moka go ile ga kgathi. A thōma a swara tsela ya go ya ga motlholo eadi. Ge a fitlha, a bula ngwako, a hwetša legogō le adilwe, go sena motho. Monna a rōbala, a re ke nyaka go tla bōna gore o boya bjang. Kgale e be ba rōbala le mollō ka mengwakong, go diela gore ge sebatana se fitlhile ba kgōnē go butšetša ba rumaše dipōne ba bonēketše.

1,629. A boya a rwele letšōgo la motho. Monna a nyaka go kgolwa ka dipolabolo tša mosadi o nyakile go kgolwa ka go bōna. O ile a sa robetše a kwa lebati matlo! A fitlha a beya fase, a re ba filo mpha phaphathi nana ya letšōgō, kganthe ekabe ba mphe serope. A thōma go butšetša mollō wa dumela wa tuka. O ile ge a re o lebella legogōng, a ōna monna a robetše le goeong. A thoma go makala. "Molato ke eng, ke ile ka go botša gore wa se ke wa tla, o diretšeng ge o etle?" "Ke be ke nore motlhomong o dirēla gore o tla tla yo mongwē monna."

664

1,630. O fo dula mo, wa se sa ya motseng wa gago. Ka baka la goreng, ka bakala gore o moonetše. Nka se ke ka bola. A re ga go kgathalege, ka gobane o šetše o bone modirō waka, o ka ya wa bola. Mowe ke tlogo ke nyaka go fo go bōna. Le naō la gago la se sa gata kgorong ya gago. Yo we a nyakago go go bōna, o tlatla a go bōna ga na mo. Mono, ga se budilélō, bjang ka baka la gore o nkhuna maoto a go sepelela. A se molato waka, ke molato wa gago. Ka gobane ke ile ka go botša gore wa se ke wa tla, wa fo tla.

1,631. Monna o ile a šita go kgotléllela go latlha motse wa gagwe, ka baka la phoka. Phoka, ke gore motlabo, bjale phoka ya marega letšatši la tlhaba e a ologa. Motlabo le yena a ka go raka lebaka le lengwē le le lengwē. A lebadiša

matšatši a le ka mowe motseng o we. Ka tšatši le lengwe gwa ba le bjala motseng wa gagwe. Monna a tloga a ya le motlhologadi, ba ya ba tihwa ba enwa bjala bjowe. Ka morago ga mo letšatši le diketše, a re a riš gae, a re ke sa emetše go nwa phitlhō.

665

1,632. A botša monna yo mongwe wa ga Šaai gore sepela o botše monna yola, man, Makwale. Gana bjale ge ke sobella ka mo ke bōnē a nkhwetšana. Ka ba ka fitlha gae, a se sa tla, a nape a dule. Morumiwa a makala, a re molato ke eng. Mosadi a re, wena sepela o mmotše o va ditseba. Ke ra gore ge gona le mapoto ke lešale nthabō. A re aowa, go tihōka le mapoto. A re, ke dikwile ke tlaya ke motša. A re, o seke wa re o tlaya, o mmotša, sepela o mmotša gana bjale a mōne ge ke tloga. A ya a mmotša, a ba a mo lebella, ya ba gōna a tlogago. Monna o kwa bjala a re nka se ke ka tloga ka lebelō gae gaka, ke lebeletše matsola a mōna. A šala a nwa, a togiwa, a rōbala motseng ga gagwe. Bjale bja asa a le mowe.

1,633. Makwale o e pitšeditše lehu, motlhomong matšatši a gagwe, e be e sale a matelele. Ka morwana a re go tsoga a ya go kōbēla tšwarélō. A re, go yēna goma o boele motseng wa gago. Ge e le go mōbēla o mmonetše, fēla o ka seke wa tšeya. Monna o kilo tšeya gore ke meswana, a bōna a bile a befetše. A bōna gabotse gore, bokaone ke go bōēla gae, a nape a goma.

666

1,634. Ge e lehu le ntebane, bokaone ke go bola sephirā sela. E re, ge ke e hwa e be batho ba di kwile. A a a di bolabola phatlalatša, o ile a ba seba ka sephiri. A re go banna ba bangwe ke wetše dikomeng, bjale ke šita go tšwa. Ka gobane motho ga ele lešoboro, a tsena komeng ke moka a sa tloga. O swanetše go bolla, a aloge le babundi. Ge a ka bōna kōma a tšhaba ba tla moloya, ba re o tšama a bola. Le ge a ka seke a bola ba tla no re, o tle tšama a bola. Ke riale ka gobane, mosadi yōla ke mmonetše, bjale a re, gona

ka se ke ka tloga ngwakong wa gagwe. A e mokgwa o we, a re go go nna, ke molatele.

1,635. Ke sephiri la se ke la téama le bola. Ke le anégela fêla gore ge le ka bôna ke le ka mokgwa o mongwe le be le a tseba. Ba re go yêna, e fêla ke lehu la gago. O mmonetée ka mokgwa mané, gape taba e we e a boifiša. Fêla ke tla le botša ka gobane, ke šetše ke le sebile. Ke sepipimpi, awaa, re a di kwa. Re ka se ke ra bola, ka gobane, ke sepipimpi, sa ka metlha go bolwa kgôrômêla. Ka tšatši le lengwe, mosadi o ile a re go nna, wa se ke wa tla ke na le maeto. Bjale ka no bôna re tlhwa naé. Letšatši la ba la dikêla, a le gôna.

667

1,636. Kgopolo yaka, ka gopola gore, o forane le yo mongwe. Ke letsubjana ka nekella, ka hwetša a gotšitše mollô. Ka goma a sa mpone, ka gobane motho ge a dutši mollong a bône tša kgole. Ka goma ka boêla ka gae, ka ya ka etiša gôna. Batho ba ba ba ya molaong, nna ka šala ke dutši kgorong. Ka moragô ga moo, go ile tuuše ka tšwara tšela ya go ya mowe ga motlhologadi. Ke gopotše gore ke tla ya ke mo hwetša a na le monna yo mongwê. Ke tšwella ka bula lebatl, ka hwetša a se gôna. Nkô ga e dupi, mola e be e dupa nkabe ke ile ka gôma. Ka rôbala, ka re ke nyaka gomôna ge a tšo boya. Ka moragô ke kwa a bula lebatl.

1,637. Go galla nama ya letšogô. Ka go bula lebatl ka phafoga. Bjale ka kwa meriri ya ka e téhaba. A thôma go bolabola, gore ba filo moha phaphatl e, ba re ke nama kganthe a se nama. Bjale a thôma go butšetša mollô, mollô wa dumetša go tuka. O ile ge a re, o wa lebella, a mpôna. A re go nna, o nyakelang, ke ile ka go botša gore wa se ke wa tla. Go tloga lehono wa se sa ya ka gae ga gago. Ke moka ke mo kgolegong ka lônâ le baka lewe.

668

1,638. Ke moka ke lehu la gago, o mmonetée go fitiša go bônêla. Nkabe o mokwê ge a be a go butša gore

wa se ke wa tla, motlhomong, o be o tla tšeya matšatšinyana, bjale lehono, o wa di bōna. Le gakantšha bandi, ka go se kwé mo go lena. Banna ba bantši ba hwa ka yōna tsela ye. Ka go se kwé ga bōna, wa kwa motho a re, o wa tseba kgathex ga a tsebe selō. Mogologolo yo mongwé o ile a šia seema se: Pōpōtšela e e sakwego, e wetše magaleng a mohwelere, a re ke melōra. A retse, mothlomong a ka go gaogēla, wa wa phela matšatšinyana. Kudu molaō nkabe o kwe ge a re o tlogēle motse wa gago. Homolang le ntlhomola pelō, ke tla ōta ka maatla bolwetši bo sešu bo ntsware.

1,639. Pelo ya mosadi e botlhoko, a lala a sa rōbala ka baka la gore monna a ka a mo latšela. A re, o mponetše lehono o ile go lala a botša basadi ba gagwe. Bošego bja la bobedi, ge a rōbala motseng wa gagwe. Ba tla baloi ba mo rwala ba ya ba mmolaya. O ile ge ba mmuiša ka ngwa-kong, a lōra, a fofēla ka leweng, bjale ge a yo wa fse a wa ga botse. Ke ge ba mmuiša legogong.

1,640. A phafoga a kwa a tllhabile ke madi. A thōma go anēgēla mosadi wa gagwe. Fēla ke kwile botlhoko ga ke wa gase. Ke tllhabile ke madi ditlhakoring. A retse, motlhomong, e be ba go rwele baloi. Ga bōnagala bjale, pelo yaka e botlhoko kudu. Madi a we, a ntswarego, e ke ke tšhwana. Ke moka boroko bja se sa ba gōna, setsetlō yaba e megolo. Mosadi o kilo tšeya ke dinyane, a bōna bolwetši bo tšwēla pele. Mmele wa gagwe a wa tiya, e ke a na marapō.

1,641. Ka moswana a tsoga a ba botša gore lehono motho yola ga a rōbala. Molato ke eng, ka mabanyana re etišitše naē a thabile. O nore, go phafoga a ba a laudiša tōrō ya gagwe. Ka morago ke ge a bolabola gore o tllhabile ke madi. Ke moka ke gōna go tllhabega gagwe. Ge ba yo mo tllhōla ba hwetša gore bolwetši ke bjo bogolo. Mosegare

ser 868.

670 owe a tlhwa a bina lerubarubô. Ge letšatši le dikela a re
 šalang. Ba thoma go makala gore molato ke eng, motho a
 tlhabega le go hwa. Bjale banna ba la a go ba seba, ba ba
 tlhalošetša lehu la mohu. Moepolai ga lelwe, o be a tlogé-
 la motse wa gagwe a dirang. Aowa la se ke la bolabola
 bjale banna, mosadi yowe, yēna ka noši ke moloi. Ba-
 tlhologadi bōna ge ba ka se ke ba ségélwa, ba tla pheka
 ka mokgwa mang. Ba rwala tlhōgō ewe ya ga šaai ba e iša
 ga gabō. Molato wa sebe gōna, mafelo a ditaba tša Sekgo-
 bēla go nna.

Temana ya 3 : Go teiwa ga mosadi le go mo swara,
gampe.

1,642. Go tšwagga mosadi, taba e ya go tiya, ke ta-
 ba ya monna yo mongwe le yo mongwe. Bjale taba ya go
 tiya e bakwa ke go se kwane goba bupurupuru bja mosadi.
 ke go riše mowe, ba re, a balwe ba pjalana dinta. Bjale
 semma se sengwe ba re dikgomo go lwa tša šaka ke lethii.
 Bjale go tlhabana ga dikgomo, ke go baka se sengwe. Taba
 kgolo e we di bakago, ke go baka ditshadi. Go pjayana
 dinta ke monna le mosadi. Go lwe tša šaka le thii, ke
 ntwa ya banna.

671 1,643. Molaō wa mo monna a lwele le mosadi. Pelo
 ya mosadi ke e telele. A kgupišana le yo mongwe ke gore
 batho ka moka e ka ba mo lebetše. Botelele bja yōna ke
 gore a phadifi go swarēla motho yola, a fapanego nae. Pelo
 ya gagwe e fo dula e na le lehutō go iša go safelego.
 Bjale monna ge a ile a tiya mosadi. A swanēla go tšhabēla
 ga batadi, le ge a ile a tšhabēla go bōna ga gona taba,
 ba ka seke ba moraka. Ba tla mo amogēla, fēla go a solēga.
 O swanetše go tšha ēla ga motho yo mongwe go ba ga mogadibō
 wa gagwe. Motho yowe goba mogadibō, o wa mo tliša a tla a
 kwa ka mokgwa o we ba lwelego ka ōna.

1,644. Ge a ile a tšhabêla ga batswadi, ya ba ke la mathômô, a ba mo lififi. Le ge a mo teile ka mokgwa o mošoro. Ba tla no mmutšiša fêla gore o be a go tielang. A ba botšea molato o we a goba a mo tiela ôno. Ba tla nyakêla motho gore a mo iše bogadi, bjale a nape a o kwa le gore molato e be e leng. Le yêna ge a fitlha, a ka se no fitlha a bolabola le monna le mosadi, aowa, o tla bitšea mmatswala wa mosadi le wa monna. A thôma go ba anêgêla ka mokgwa o a tlilego ka ôna.

1,645. Phôšô e ga mang, yo we hwetšago a na le phôšô o swanetše go mo ômanyana. Gammôgô le batswadi ba monna ba tla thikiša sebaka. Lowe re hwetšea gore seema se re; laya ka ngwale, o lae marebane. Ngwale ke mosadi, marebane ke wa monna. Ge ba thôma ka lentšea la ngwale, ke gore phôšô e na le ngwale, bjale ga ena le marebane, ba re laya marebane o lae ngwale. Mosadi ba tla mo ômanyana, ba mmotšea gore motho yo ke monna wa gago, o swanetše go kwa sewe a go botšago.

1,646. Motho a ba lae ka go tiya, o laya ke melomo ya batho. Mosadi wa re, o élélana le go tiya o ka ba wa bolaya. Ke nnete kgati ga e lae motho, e napa e ritidiša. O kwa ba bolabola gore a ba tii pelo, re a tseba gore mosadi ke motho wa go kgopiša motho kudu. Bjale ka go riale mowe, o seke wa élélana nae. Le a ôna gore o na le phôšô, monna ga a na le phôšô ba tla mo ômanyana, ba mmotšea gore bopudi ya tsela ba rutla metse ya batho. O tlogélê taba e ya go tiya. Le ge nke o furile ke yo mongwê a go butšitše gore o ile a mmôna a na le yo mongwê, taba kgolo ke go tšwara motho yowe, a go fapantšhago le mosadi wa gago.

1,647. Molaô o, o nyakegago, ke gore a tšhabêle ga mogadibô wa gagwe. Goba ga motso yo mongwê. Fela ge a ka tšhabêla ga motse o mongwê ya ba mowe gona le monna. Ba swanetše go moetšea le ka lona letšatši lewe. Ka gobane ge a sa ka a dira bjale, mong wa gagwe, o tla belaela a re

ser 868

o be o ile monneng. Le ga ke moswana a ka tliša ke mokgekolo, a re, o ile a rôbala le nna, o tle no dumela fêla, elo ya gagwe e sa lokologa.

674

1,648. Monna o tiya mosadi, a re, o wa mo laya. Ge e le lešaeadi, a fo tšolêlago bušwa telong, a sa tlhatswa, wa ba wa bôna le mogôgô, a mautšwa a mabana. Bjale taba ya mohuta owe, a e ratege. E ya swabiša, kudu e gona le banna kgorong. O tla bôna ba o šekologa, ba ija ga megopo ya go tlhatswiwa. Co bjale ka mosadi wa go se kgône go faga le yêna o bjale. Bjale o tla leka gore o wa mmotša, a mo fetola ka gore; sepela o ja mowe ga dithakša. Ka go riale o wa mo swabiša. Ke moka monna o tlala ke pelo o wa tiya.

1,649. Botlhôtlôlô bja mosadi. Taba ewe e dira gore monna a no dula a fapana le mosadi wa gagwe. Le-hufa ke taba e kgolo. Monna o hufegela mosadi wa gagwe, fa baka la mesepele ya gagwe. Bjale le yêna mosadi o bjale. Lehufa le legolo ke la mang gare ga mosadi le monna? Ba bangwe ba re lehufa le legolo ke la mosadi, ba bangwe bare ke la monna. Putšišô ewe e ile ya baka dilôtša dikgolo, le gôna ya nyaka go diya gore ba nyake go swarana ke diatla. Ke leka ka meatla go tima mollô owe. Ka ba ke o kgôna ka o tima. Ka ba tlogêla, ka moswana ka tsoga ke yo go yo mongwe wa go era ke letlhakoring le banna ka mmutšiša. Ka fetela go yola wa go ema ke la basadi le yêna ka mmutšiša.

X675

1,650. Ditlhalošo tša mahufa gare ga monna le mosadi. Monna, monna o na le lehufa le legolo, ka lônâ a ka bolaya motho. Mosadi wa gagwe a ka kgetha motlabe, empa monna a ka seke a kwana le taba ewe ge a e bôna. Ba tlatlhwa bjale ba sa le botše mong tlhōgô ya taba. Mosadi la gagwe lehufa, o na le lehufa le legolo, bjale o rôba fêla ke bosadi. Ke gobane, a se yo mogolo go monna wa gagwe, o bušwa kê monna. Monna o dira ka mokgwa o a ka gkgonago.

TM.

Empa pele o swanetše go thōma a bolabola le mosadi. Gore ngwana kete, ke ya mo duma, ge mosadi le yēna a o kwana nae, o tla lokolla monna gore a yo bolabola nae. Motlhomong yēna a ye, a mnotše gore, monna waka o wa go nyaka. Ge a dumetšitše a no bōna a e tla nae. A ba fē nhwako ba rōbale ka gare. Le bjale ge a dirile, o wa kōna go fa motlabo wa monna wa gagwe. Bjale monna a ka seke a dumela go bitšetša mosadi wa gagwe motlabo le bjale a ka seke a mo fa. Ge la e ke mosadi o etaola bjale ka monna, l-hufa le gagwe e be le tla fitiša, bjale le a bōnagala, a le bōnagale kudu. Ka gobane o wa kōna go fa monna le motlabo wa gagwe ngwako.

676 1,651. Bjale ka monna yo Fereka Mohla e, ba ile ba mo tšeela mosadi ba re, ke Maselako, ngwana 'Makōkōrōpō. A no tla a dula, a ba a sepela le banna ba bangwe yēna e sale ngwana. Lehunō la dikgaitšedi le a tawanya, ka gobane dikgomo tša bōna ga tša swanela go lewa ka legano. Di swanetše go tšeya basadi, gore mammuwe yo mongwe le yo mongwe a be le lapa la gagwe, mowe a tlatla a beya sebjana sa gagwe gōna. O rile ge e le monna, a tšaya yo mongwe bare ke Torangwana Moeng.

1,652. Mamatšake ke mogadikane wa Manawe, mmagwe Fereka. Bjale lapa la Mamatšake le lebane yēna, yēna o be a na le ngwana ka othi, wa moretsana, a tšeya ke ba ga Masete. Leina la morediš ba re ke Lerokase. Bjale dikgomo tša go tšwa yēna, di ile tša tšeya mosadi matloumeng. Bjale basadi ka moka ba bararo, ba lebane yēna Fereka. Ge e be e seka bakeng la megabaro, wa lapa la Mamatšake o be a ka fo mo lešetša.

1,653. Tora a ba moopa, nnete monna o na le lehufa. A ka seke a re go bōna, a šitwa go imitša mosadi a rēta yo mongwe gore a mo thuša. Mosadi o wa kōna gore monna bjale ga go botse gore re fo dula re le ba babedi. Eo-kaone ke gore o tšee mosadi yo mongwe. Ka go riale mowe

ser 868.

677 go supetšwa gore lerufa la mosadi ke le lenyana, lehufa le legolo ke la monna.

1,654. Pereka a thoma go alafiša mosadi wa gagwe. O mo alafiša bakena sa boopa, gore motlhomong a ka ba le katlêgo ya go ima. Lentšu le legolo ke go bofediša. Ka go bofediša mowe, go nyakiwa gore mosadi a ime. Ka baka la gore motho o tšeya mosadi a dirêla gore ka yêna a hvetše bana. Le gôna ge o ile wa tšeya mosadi yo moswa o swanetše go dira matšatši ka nkwakong wa gagwe. Matšatši a we a bolwabolwago ke gore kgwedi goba kgwedi tše pedi. Bjale ge a ile a šita mowe, gôna ba ka bôna maanô a pōfêlô.

1,655. Molaô wa go ja ditlhare tša pōfêlô. Molaô owe ba fiva ke ngaka. Ke seke la nkwakantšha go alafa, go riale ke ngaka. Ditlhare tše tšaka, ge ke bofêla motho ka tšôna, o leka ka mastla go etima dijo tša naga. O lebelletse yêna mosadi yo. Le yêna mosadi a be bjale, ke gore ge o na le motlabo, o wa mo lesetša, le yêna mosadi. Ke ôna molaô wa ditlhare tšaka le dire ka mokgwa owe ke le botšago. La tlhōna go dira bjale, ke moka ditlhare tšaka di ka seke tša kgōna.

1,656. Tšhumišo ya ditlhare, monna o nwa tšatši ka lethii. Mosadi yêna ke moka ke codirô wa gagwe; ke moswana a sešu a je selô le ka mobanyana. Bjale ge a dutši a dira ka mokgwa owe monna o swanetše gore a seke a mo tlošêla, a rôbale nae, tšatši le lengwe le lengwe. Mosadi le yêna a seke a utela monna wa gagwe sepe a sekvago mmeleneng wa gagwe. Ke go riale mowe o tla kgōna go tlhalošetša ngaka. Gore ka tšatši la gore, ke ile ka o kwa a lla ka gore. A kgōne go mofa ditlhare tša go lebana gōna mowe.

1,657. O ile a gula kgwedi ka nkwakong wa Tora. Kgwedi e rile ge e balama, a mmotša gore ke bone kgwedi. A doma a boêla go ngaka a re; o epone. A thoma go mmotšiša

TM.

679

diputšiso. O tšeya matšatši a makae, a matlhano, yare ke bolwetši. Ge a sena bolwetši, o swanetše go tšeya matšatši a mabedi la boraro a fele. Ga a lome ka teng, go a loma, le gona ke bolwetši bja phati. Mmuwi ga naō, mmuwi ke eng, ke bolwetši bjo bongwe bja basadi. Ke gore o rōbala le yēna ke moragō ga mo bonna bjo fēla, le khutša bonna bja goma bja tšwa. A ka lemoga, o fele o mmutšitša yēna ke moradi, o wa ditseba. A tšeya setlhare a mo fa molaō ke o nola wa mathōmo.

1,658. Mamatšake o be a šetše maruping, bjale fereka agile moraka wa gagwe. Ge a boēla go bōna ba maruping a tshela nokana e Mamoritane. Gare ga metse ya bōna go agile ba ga Makōkōrōpō. Bjale a tenēga goya ka molao wa nšaka, ka baka la gore bala le bōna ba nyaka mōya wa monna ka mekolong ya bōna.

680

1,659. A ya ka mengwakong ya ba bangwe basadi, mosadi yēna o sa be ile melaō ya nšaka pelong. Bjale monna o latlhile melaō ya nšaka. Le yēna a thoma go phula tša gagwe ditšela. Ditlhare a di lešetša go apeya, go dirēga bjang, e kego a o sa apeya ditlhare tšela. Phetolo a se nna sekgērō. Monna a re ga se molato waka, molato ke wa gago, o sepela kudu. Sekgēro ke sebjana se ba tsolelago tša go ja go šona. Bjale sebjana sewe a sena mokhurušlō (tekesela). Ge a bolabola ka mokgwa o we, o fupa gore o swanetše go tla ka ngwakong wa gagwe. Pitša e bela kapela ga e na le mokhurušlō.

1,660. A goma a boēla kowa go yola a tšogago go yēna. Ge letšatši le diketše a tloga a ya ga ngwetši wa Mamatšake, ge a feta ba ga Makōkōrōpō ba mmōna. Yaba gona le monna yo barego ke Koko Makōkōrōpō. O kgethane le Tora, a napa a fapana le mong wa mosadi. Ge a mmōna a sobella, le yena a gopola go ya nola ga mogwera wa gagwe. A no fēla a dira bjale, bjale. Monna a ba a tseba gore ge a tlogile go fala gona le yo mongwe monna.

681

1,661. A ya a goma a swara setlhōtlōlō sewe. Ka tšatši le len, wē, a feta bjale ka metlha. Setlhōtlōlō sa gopola gore a nabile a e ya. Ba ya ngwakong wa monna gowe bjale ka metlha. Kganthe a ye go fitlha, o dula tseleng, go fitlhela letsofifi le tswara. Batho ba bile ba e ya malaong. A goma a boela ka gae, a fitlha a bula lebati, a hwetša m monna yowe ka gare. A mo tšela se sengwe sa dikarapo tša gagwe. A mo lesetša a tloga. Leono le tswarwa ka morwalō.

1,662. Ba ga Makōkōrōpō ba roma sebaka go rapela ka kgomo. Bjale a ba twarēla ba dula le kgono ya bōna. Monna a ba swanela lepele. Pelo ya gagwe e botlhoko ge a bōna mosogana yowe pelo ya gagwe e ya kgole. Bjale kgopolo ya gagwe ya lehufa ya mo kōpotša go šele. Kganthe mosinyi a romela sebaka, molato wa fela ka twarēlō, ke moka molato o fedile. Le ge o ka mo lifiša, a lefa ke moka molato o fedile. Mowe re ithuta seema se: Tše di lwago di a gatlhana, mutla o gatlhane le mja.

1,663. Fereka a tšhuba motse wa gagwe. A botša bankana ba gagwe gore ka mokgwa o, mosadi a nkgupišitšego ke ona, ke tla dira kotse. Ba re go yena, molato o fetša ke go rapelana, kotse ke taba ya boima. A ka a ba theletša mowe ba mmotšago. A ba lesetša, ba tšwa ba ya mafemong. A šala a tšhuba mengwako ka moka ga yona. O ile a thoma ka wa Masefoko, ka moragō wa mmagwe, a feletša ka wa mosadi Tora.

682

1,664. Batho ba tšhologela mokgoši. Ke lebaka la mo ba lema motlhakeng. Ba bōna dikgabo, e seng kgabo. Mmalo! Motse o wa swa, ba tšwa ba hubahuba, ba hwetša gore mollō o šetše o enetšitše mengwako ka moka. Ba tloba-tloba ba e ya kowa le kowa, gwa seke gwa thusa selō. Dilō ka moka tša ka mengwakong tša lōba gammōgō le mabele. Monna a tšhubile mengwako e mmedi ya go sepe le molato. Kganthe nkabe a tšhube ngwako wa Tora, yowe a nago le

molato. Ga gona taba yéna mong o se kupile.

1,665. A ísa basadi ka moka magagabô, gore ba yo ba ba manaletse gôna, ga mmôgô le mmagwe. A gwaba le mosadi yo a ilego a belaêla. Ka morago a ya a bitša Tora, a boya a ya a dula nae mowe mmagwe a dularo gôna. Masefako yéna a sala a sale ga kgaitšedi ya gagwe. Bjale mogadibô wa gagwe a mo raka. A tloga a ya a dula lapeng la mpakwane. Monna a ke a eya a mo ukamêla, o ngaletšitše. O e tuletše ka lapeng la mosinyi.

683

1,666. Masefako a thôma go belaêla, gore nna ke wa mang. A roma Ramunku Raganya gore a yo mputšišetša ga monna wa ga Mohlabe gore naa, nna ke nna wa mang. Monna yowe va sebaka a ya a fitlha a mo hwetša a le motseng wa ga Morei. Mowe a gore go tšhuba motse wa gagwe a tšhabêla gôna. Ke ba ga malome wa gagwe, ka gobane Manawe ke ngwana Morei. A mo anegela mantšu a go tšwa ga mosadi wa gagwe. A fetola sebaka a le noši a re, ke dikwile sepela o mmotše ke tla di bôna. A goma a ya a mmotša gore o ile o tla di bôna.

1,667. A dula a lebe la monna gore o tla ka a bôna tšatši le lengwe a e tla go tla go bôna bana. A no bôna a satle. A goma a mo roma gore; sepela o mmotše, bjale ke a feta gore taba yaka e kwe ke banna. Ka baka la gore ke kgale bana ba ka ba bolaye ke phêfô le tlala. Sa goma sa boêla sa boetša mantšu a we ga monna. Sa bôna go ya ke mmotša a le nnoši, ka morwana ke tla šita ke ditaba, ka gobane a ka go tlhanoga, a re eša ke mmône.

684

1,668. A tšenêla ka malome wa hereke, ke tlile malôba ga le moona lehono ke tla la bobedi. Bjale maloba a ka ka ka le botša selô, ke ile ka kopola gore ngwana o tla le bitša, a le botša ka noši. Bjale taba ya go mma-katša, ka no bôna a mphetola a le noši, antle le go bitša yo mongwe gore a mo eletše taba ye. Bjale lehono ke

tlile ka nofi, nna ke a le botša taba e ke seelago ka yōna. Ke rumile ke mosadi wa motlolo wa lena, o re; nna ke wa mang? Ka go riale mowe, ke ra gore le mmotše a tle mono ke mo anegélé mantšu a we.

1,669. Wena mmitše ka nofi, o tla no mpitše e o bōna a sa nkgopole.. A re di a kwala le maloba ke ile ka mmitše ka nofi. A mmitše a tla. Ma ome wa gagwe a fapana nae. Nama ya betwa ea songwa. Ke sa tlile ka mantšu a la a maloba, o re; wa seke wa makala e o bitše ke banna ba bangwe. Ka goane ke kgale a bone phetolo ya gago. Di a kwala, bjale le nna ke sa tšama ke tiya dikōta. Motlhang ke topolago o tla mpōna ke etla. Ke a go kwa, empa ga ke kwe ga botse. Ka baka le, maloba ke tlile wa fo fetola o le nofi, lehono gape. Kganthe nkabe o botša yo monwe, a kwé mantšu a gago le aka. Di a kwala, ka moswana re ka tloga ra gakana.

1,670. A bitše mmagwe le malome wa gagwe. Le bitše ke nna, ka baka la motho yo le mmonago yo. Maloba o ile a tla a re; o rumile ke maseroko, a re; re nneile kae, le lehono. Bjale lehono o re ka seke ka makala ga kibitšwa kgorong. Ke le botša taba ewe. Ke nnete o wa kwala, yēna o moile mang. Lehono go bōnagala gore e o tšhuba motse, o be o raka yēna. Ke di kwile, sepla o mmotše ke tla mo fetola. Sa goma, sa ya sa mmotše.

1,671. Fe-reka o tlhala Maserako ka maanō, tša ya kgorong. Ka moragō ga moo, sebaka se gomile, a šala a dula. A seke a gopola mosadi yola. Bjale mosadi a re; go tlhwa ke lla ke lapile. A se sa diya gore a romele motho yōla gape. A lla a e ya kgorong. Bjale kgoro ya ya ya mogēla molato. Ba a mogetše ditaba tša mosadi ka baka la gore ke tšhwana. Batswadi ba gagwe ba hwile. Ge la e ke batswadi ba gagwe ba ra phela, e be ba ka seke ba amogēla taba kantle le batswadi ba gagwe.

1,672. Katlholo ya Masefako le monna. Masefako a thoma go bolabola. Ke nna yo ke tllilego mo dikgoši, ka baka la lehu la motho yo mongwe, bjale re bolailwe ka baka la gagwe, ke gore monna, o ile a tswara monna wa ga Makôkôrôô ka ngwakong wa Tora, bjale ka go riale mowe, a seke a lifiša setlhôtlôlô. Ka morago ga tswarêlô ewe, a tshuba menkwako ya rena ka moka ga yona. O ile a thoma ka waka, ka morago wa mmagwê, wa go feletša wa mosinyi. Ra tloga mowe meloreng yo mongwê le yo mongwê a ya a dula gagabô. Bjale o ile o dutši le mmagwê ga malome wa gagwê. A bitša le mosinyi a ya a dula nae. Nna ke šetše nyanyaneng, ke lekile go lla ka go bolaya ke tlala, gammôgô le phêfô. Dillô tšewe ka moka ke phêfô e boletša lefoka. Ke we mmotšeng a mphe dilô tšaka, a kgone a ntatla. Ke moka ke feditše.

687

1,673. Fereka Mohlale. Ke nnete mowe, a bolabolago. Ke swere mosadi ngwana Moeng, bjale monna yowe, a kaka ka mo lifiša, ke ile ka mo swarêla. Ka bôna gore go ksone, ke tshube menkwako ka baka la dipolabola tša basadi. Ka gobane ba re, a fetša, le wena o tla no hwetša e tswana le bele. Ge ke gopola ka hwetša gore ditaba di dira ke Masefako, ka baka la gore koko ke kgaitšedi ya gagwe. Bjale ke ge ke re pudi ya ja lotša e lopetšatše dingwe. Ke baka lewe ke ilego ka tshuba menkwako ka moka. Bjale le yêna ke tla mmitša, taba kgolo ke gore ke sale mo tlalelong. Morena, ke moka ke feditše.

1,674. Ditaba ke tšewe lekgotla, dikgametšano a di gona. Bjale ka go riale mowe le swanetše go balamolanya. Go riale ke mmudi wa lekgotla, o legêla lekgotla. A goma a dula fase.

1,675. Lekgotla la re ditaba ka moka re a di kwa, bjale taba e a kanywa ka engwê, lena ba kgalabje, le ka re botša ge nke le kile la bôna taba ya mohuta o. Ba re ke mathômô, tše re kilego ra di bôna di fapana nayo. Bjale

688

monna o na lephôšô, ka baka la go raka yo mongwe, a šala le yo mongwê, e kabe a no kgobakana, nahô felo go thii. Ge a ba ba raka, a ba rake ka moka lehono e be go ka sebe le mosadi yowe a ka belašlago. Bjale monna o swanetše gore botša nnete gore molato ke eng, le gore kgopolo ya gagwê e gopotše kae.

1,676. Morena dikgoši, ga ka gopola felô, ke gopotše fêla mašuwana. Ke bôna gore ge ke ile ka mmitša ke tlaya ke mmeya kae. Bjale yo mongwe yowe o mmeila kae? Ba di yo re šutella. Bjale e kabe o bolabole therešo ya gago. Nnete ya go feta mo ke bolabotšego ga e gôna. Ditaba di kwa ke bôna ba ga Mohlabe, rena re bôna fêla thako, bjale ka go riala mowe, fang mosadi dilô tša gagwê le kgone le mo raka. Ditaba a die selepeng.

1,677. Ba iša taba selepeng, bjale selepe sa rêma ka gare, monna yowe wa ga Mohlabe o na le phôšô, mosadi ge o sa morate a barake ka go mo tšhubêla dilô tša gagwe. O no mo raka ga botše, a lefe thoto ya mosadi ka kgomo tše pedi. Phôšô a ena le ngwana Makôkôkôpô, ena le ngwana Moeng. A lefa molato o we, molato wa fêla a napa a aga la gagwe legora.

689

1,578. Molaušiši wa ditaba tše tša Fereka le Masefako ke Ramunkung Raganya. O tswaletšwe mo nageng ye. Mphatho wa gagwê ke magasa ka buntši, ka bothii ke Legasa. O re, monna o ile a ba setlaêla ke noši. Bakeng sa gore a lifeše setlhôtlôlô, yêna ka noši a setifiša. Lehufa la gagwe, le ile la mo tšeela go šele. Ke yôna tšhupô ya gore lehufa la monna le feta la mosadi. Ke tswanêlô yo gore monna a be le lehufa le legolo ka baka la gore ke molaušiši. Mosadi a ka seke a fitiša monna ka baka la gore o tlile ke monna.

1,679. Tšhupô e ngwê ya lehufa la monna. Lehufa le godile ka letlhakoring la banna. Bjale lehufa la bôna le bapišwa le batlabô. O ka kgêtha motlabo bjale wa goma

690

wa roma motlabo yola wa gago, gore a go bolabolelle le mosadi yo mongwe. A ka seke a gana, o tla dumêla a bolabola nae. Le yêna ke motlabo, o go bolabolella motlabo yo mongwe. Bjale monna a ka seke a dumêla taba ewe. A se mosadi wa gagwê, ke wa monna yo mongwe. Ge a ka mmôna a eme le yo mongwe ke moka ke molato, o morekiša ka mokgwa o mofofo. Mowe a ka ba go a mo tiya. Ka moswana, mong monna wa gagwe ge a mmutêša gore molato ke eng, o dirile ke eng. Wa kwa a re; ke wele a ka seke a bola gore ke teile ke mokêšê. Aowa, o tšhapa gore a kare o be a go tielang.

1,680. Motlholo, adi o laola ke monna yo a nošê etšêgo. Seema sere: Motlabo le motlhologadi ke diphoka, letšatši la tšhaba di ya ologa diphoka tšewe. Ke nnete mojêla motlholo, o wa o keletša. Gôna dilo tša gagwe o tla dija. Wa tlhoka go okeletša, o ka seke wa dija. Bjale ge a iel a go raka, dilo ka moka tšewe wa goba o di ja le wena o mofa o ka seke wa morêra le yêna go bjale.

1,681. Tlhalano ya Mafase le Tšhakane. Mafase ke mosadi yo a go ba a tšere ke ba ga Mohale, a hwêla ke monna. A šala e le motlhologadi. Tšhakane ke monna wa ga Mongaale, monna yowe wa ga Mongaale o tšwaletšê mo nageng ye, bjale a tloga a ya a dula mapulaneng. A tšeya mosadi gôna, a napa a dutši gôna. A hwêla ke mosadi, a goma a boya mo nageng ya gešu. Mowe ra hwetša seema se: Ba sa boelego ke teng, marping ba a boêla. Ba ba ba mo amogêla.

1,682. A šegêla Mafase, ba kwana, a ba a mo agêla ngako. Lehufa ka nnete le a tšwenya mo banneng. Lehufa la mosadi le molomong, le ka belong le ona, empa a letuki. La monna le a tuka, mowe a ka olayago motho ka lona. A no fêla a fapana le mosadi ka baka la lona. A e tlhwa a mo tiya.

1,683. Mafase a ribiwa boe le ke Tšhakane. Ka tšatši le lengwê a bôna mosadi a kgopela motšoko go monna yo mongwe.

Ba ba ba segešana, e seng go segešana ka go latšana melomo,
aowa. A gopola gore ba bolabodifšana difele, a kwa bo-
tlhoko kudu. A seke a bolabola a fo homola. Kabanyana
ba ya ba gatlhana. A thoma go bolabodifša mosadi, mabapi
le kgopelō ya motšoko. A re ke be ke fo kgopela motšoko
fela e seng taba engwe. Ke motšoko mang wa go sega.

692

1,784. Motho o sega le motho, diphōlōfōlō di segi-
šana ka bophōlōfōlō bja tšona. Ke phetolo ya mosadi ge
a fetola monna. A re ke le bone leségō la lena, ke leségō
la matlhō. Aowa, kgopolo ewe, a e gōna, ge e ke e be e
le gōna bjale ka ge o be o le kgole, nkabe re no bolabola
ka molomo. Ka gobane o be o ka seke wa re kwa. Ke
tla go latlhiša lehono, ke tla bōna ge nke banna ba tla go
nyaka. Ge ke go tenne, monna wa ga Mongaale, bokaone ke
go boela moragō. Ke tsibile gore o tla bolabola ka
mkgwa owe.

1,685. Ke tla go kgela mat hare pele ke tloga.
Motlhare ke gore go tiya, e seng go tiyanyana, aowa, go
tiela go bolaya. A šale a tletše nkwako. Pa tla rōba
matlhare a go tla ba mo tlhakola ka ōna, ka gobane a
ke se ke a kgōna go tšwela kantle. A napa a mo dula
godimo, a mo tiya. A bōna gore go tiya ga go mo thuše
selō. A tšeya mphaka a mo ripa bopele. A re, bjale
ke go upile o tla khutša go kitima le banna.

693

1,686. Mosadi re tšeya dinōka, tlhōgo e na le beng.
ba yona. Ke neng ba moradi ba bolabodifšana mo tabeng e.
O ile go kwa botlhoko bjowe bja sa mphaka, a tšhabela
ga bo gabō ba ga Mauakane. Kgoro e we ba re ke ba ga
Thipa ba ga Mohaka. Ba šana go kwa ditšhila tšewe, ba
tšeya ya bōna mefaka le mapara, ba molata gore ba yo bola-
ya. Ba hwetša a tšhabile, ba mo nysela ba seke ba
mmōna. Ya ba ba iša ditaba mošate, kgorong ya ga
Mohlabe. Ka lebaka lewe kgōfi e be ele Sekwai Mohlabe.

694

1,687. Gwa ntšhiwa masogana, a go tšama ba mo nyak'la. Ke lebaka la mo go nwewa morula, ba mo hwetša Monamallo a nvele morula a sa bina koša. Ba fitlha ba mo tlēma ba thōma go motiya. E le gore taélō e ba butšitše gore ge le mo tlēmile la seke la mo tiya. Ba ya ba phema ka gore o be a elwa. Ba seke ba ba le molato. Bjale kgoši ya re taba e, ke e kgolo, taba-kgolo e swanetše go tseba ke makgowa. Ba dira bjale, mosadi a ya ngakeng ya makgowa, monna yēna a ya kgolelong. Ka moragō ga mowe, ke moka ba napa ba tlhalana.

1,688. Molaudiši wa taba e, ke Mbjale Mabakane. Ke yēna kgaitšedi ya Mafase. O tswaletšwe ga namo. Papa-gwe ke Mageketla, mmago Mageketla ke Ngwana-Mpomo, yowe a ilego a topa ke monna yo mongwe wa ga Mafete. Mphatho wa Mbjale ke Letuba (Matuba).

695

1,689. Motse o wa giwa ka ditopo. Ditopo ke ditshela. Bjale ditshela di bakwa ke basadi, empa ga dina molato. Féla ba tla no ba ba rogana, bjale maroga a na molato. Molato ke ge monna yo mongwe a ka téwa ka ngwakong wa gagwe a ya a tsena ka ngwakong wa yo mongwe. Mowe gōna go tla tšoga taba e kgolo ya marunu, ka gobane felo more ga gona mogwera. Motho ge ele mogwera wa ga go yo mogolo, a ya a tsena ka ngwakong wa gago ke moka bogwera bja bōna bo sinyegile. Ga gona ngwana wa mmago le ka bolayana ka baka la lehufa. Go seng bjale, a re o elélana le go tiya gona, o tla ba a bolaya mosadi wa gagwe. Go lefa ga go thuši selō ka gobane motho o tla ba a bolaya ke dinyalo.

1,690. Bjale ka Maphowase Teelane, o ile a bolaya Mafolosane. Mogolo wa Maphowase e be e le Putšane. Mogolo o il a tšeya mosadi ga malome wa gagwe, ga Pako. Leina la mosadi ele Mamogasane. Bjale Mafolosane a e tla go apeela rakgadi wa gagwe Mamogasane. A tšeya ke moratho Maphowase. Mogolo o be a lukile, e noba moloi

fêla, tša go tiya a sa dikgona. Moratho e be ele motho wa dintwa kudu. Ge a tiya mosadi a sa tii, a bolaya, mowe a fetšago matšatši a sa sepele.

1,691. A e tihwa a tiya mosadi ka baka la go hufé-gelabophoko bja gagwe. Kgoró ewe, ya ga Tselane ke balaudi, ba falletše mo nagen e. Ba tšwa ba le Mama-gukubje, ke thaba bjale thaba ewe ba re e ukametše Tsakwé mowe ba goba ba dula góna. Molaô wa bôna ke bathôka ka gobane ge ba fitlha mo e be ba tšwere matšobo.

696

1,692. Bophoko bo ya bolaya, bo Molaile Mafolosane. Bophoko ke modirô wa bagologolo, bjale bona e be bana le molaô o mmotse. Molaô wa bôna a tswara monna yo mongwe a na le mosadi wa gagwe, o be a sa diri gore a tlhapolle mosadi. Go tlhapolla ke gore batho ba tsebe. Motswariwa o be a rapêla le bjôna bošego bjowe, ke moka molato o fele le bošego. Bjale e ka lehufa la bôna e be le sa tuki bjale ka ba ba lehono. Maphowane Mphatho wa gagwe ke Letuba (Matuba). Ke marašana a bakgalabje, bawe ba le go góna empa ba ka pele ga bôna ba góna.

1,693. A kwa ba ba le Mokokotla moratho wa Maphowane. Mogolo a tihwa a elwa le mosadi ga gagwe. O lwa nae ka x setu, a sa nyake go tlhaloša ntwaga gagwe le mosadi. Mafellô a bôna gore a ka ba a dira kotse. Le góna dilô tša gagwe di a fela, ka gobane ba mo lifiša. A tiya motse wa gagwe a dula thekô, moratho le yêna a dula ga wa gagwe mmoto. Mogolo wa bôna Putšane le yêna a dula thekô. Moratho a bôna gabotse gore taba ewe, ga se taba ya go tihwa o fapana le mogolo wa gago, ka baka la malaô. Ka moswana ga ke na le taba ke tla bega mang, a gomêla mosadi.

697

1,694. A kgathana le Ramotodi Sekgobêla. A re go bôna gore moratho wa monna wa gagwe, o mo tlôgetše, a thula tsela ewe, ya go sepele le Sekgobêla. Monna wa mosadi, a re bjale ke tla lwa nae gabotse, ka gobane ke

motho o sele. A leka ka maatla go lalla gore a tware
setlhōtlōlō a seke a kgōna. Mosadi a ba le ngwana ba
re ke Maleho. O ile a tiya mmaḡwe a sa mo rwele, bjale
a babja kuḡu. Ba gopola gore o tla hwa le mpa. A fōla
ke ge a belega ngwana yowe.

698

1,695. A ngaletša mosadi, ngwana a ba a kitima, a sa
ye, ka ngwakong wa gaḡwe. A re go mogolo wa monna wa
gaḡwe, ngwana o gouile, bjale ke dirile mapoto, a go bega
monna waka gore ngwana o godile, bjale a na taba le taba
e we. Bjale a ke tsebe gore madi a, o ra gore ke moḡwane
ke tla rita ka ja naa. Mogolo wa gaḡwe a botša moratho
taba ewe. Moratho a re ngwana wa ka o sa gola, nna mong
ke tla go tlela. Ka go riale mowe, o tšwa-letše mosadi
gore a seke a sepela. Ka gobane ge a ka sepela o tla
ima.

1,696. Mosadi a ima, a imiša ke Ramotodi. Go tihwa
ke lla ke lapile. A fa motlabo wa gaḡwe, a dira. A re
go bōna gore mosadi o tshēla ke kgwedi, a ya ka ngwakong
wa gaḡwe. A re go yēna ke tlilo gatšela ngwana. A re
ke a babja, a mo lesetša a le bjale. A lebaufša gwa fēla
beke ka moragō a boēla. A goma a mmotša gore ke sa babja.
A tšama a mo nyakella ditlhare, bjale ditaola tšare ga
a babje, o na le mpa, o tšhaba gore a ka go bolaya.

699

1,697. A ya a butšiša a re, ke nnete ke imile. O
imišitše ke mang, yo monḡwe, e ka ba mang, ka gobane e
šū o ye felō. A se sa mmolabudifša, a mo tlogēla. A
ya ga mokgekolo yo mon we, a re ke fapana le moapei, o re
o na le mpa, bjale kere o imišitše ke mang, o re ke nna.
Bjale a ke nyake go bolabola nae, ka gobane nka mo gobatša.
A le botše nnete, gore o imišitše ke mang. A ya a
mmutšiša, a bolabola bjale ke pele. Morumiwa, a re, o
nyake go ba o re setla dipelo, bolabola nnete. Ke
Ramotodi yo a nkimišitšego, ke be ke fo mo tetemetša ka
baka la gore ka ngwakong o be a satle.

er 868

1,698. Sebaka Matlaala ba mo roma gore sepela ga se-
kgobela, o mmotse gore rena re fapana le mosadi. O re
o imisitse ke yena, a re tsebe gore ke nnete. Sa ya sa
fitlhiša mantšu aye. Monna a etumela mmago Ramotodi a re
bjang. Ka gobane monna wa gagwe o bona mo gae. Go
bolabola gwa tawanya, taba kolo ke go rapela molato,
bjale ka ge mosinyi le yena a e tumela. Sepela o ba botse
re da kwele, ke nnete go bjale ka ge mosadi a bolabola.

1,699. Ba sala ba romela sa bona sebaka seve elelo
Dimamapa Mekomane. Ba tlema oodi ba mo fa gore sepela
o re rapella molato owe. Sa ya sa fitlhetša dithapelo
tsewe. Bjale ba bala mong mosadi. A re, ke a di kwa, ke
kgale ke dula ke lwa le mosadi, ka baka la taba ya. Ke
laya ka mo le yena, o laya ka mo. Mosadi a phatlhaganele.
Sepela o mmotse ke olato, ke mo nyaka komo. Pudi ye,
ke ya go phaya mphepana.

1,700. Mahapane a re, ba seketša ka ntwana wa ka.
Naa yena, o be a robala kae, mosadi a robala kae? O
tlhaba ke lentšu la go boya le sebaka la gore ba nyaka
komo. Le a nkwa lena ba ga sekgobela komo se, tseya
le mo fene. Moimana yove a ka seke a nla, ofo tla go
nyela ntwana waka masepa. O tla e ja le yona e tla mo
ja. Sebaka se ile sa tlhalofa mantšu a ve ga ba ga
Tselane.

1,701. Ke noga e bolaya mala. Ba bolaya komo, ba
ija. Noga e bolaya mala, ke nyepo ya gore, o bolabola
ka mongwa owe, ka go kwa botlhoko bja kgati, e ba mo
teilego ka yona. Kganthe mosadi o bolabola nnete, mosadi
o tla hwa. Taba ya mpa ge monna a ile a itisa mosadi,
motlhang a fokago, baya ba tšibisa mong wa lerumu, gore
mmagwe a tle a ba bontshe lerumu lewe. Mpa ke lerumu, ka
gobane ke lehu la mosadi. Le gore a tle a bone gore a se
madi a morwa wa gagwe. Ka lebaka le lenewe, ntwana o

a ya a sitwa go fologa. Bjale mowe, ba swanetše go kopela, setšwaro sa noimiše, ba ye ba tšhuba ba oretše moradi. Ngwana o tla ohakisa go fologa.

1,702. Ba tsibisa mong wa lerumu gore a tle, a bone lefoko la moradi. Mmago monna yone e le go mahapane a ya. A fitlha a dulela moradi le bakgekolo ba motse. A tšeya letšatši ka moka a fokwa, bjale yena mmago monna a ba a goma a ya a tšeya ditšhile tša morwa wa gagwe, ba tla ba tšhuba ba oretša moimi ka tšona. Ka belanyana ngwana a wa fase. Le yona ke tšhupō ya gore ke nnete moradi o imišitše ke yena. Ditšhila tše, ge a sa imiša ke yena a ka seke a wa fase.

1,703. A seke a ekgafa difala-moragō. Lehu la gagwe la tlhaga, ka gona go se sekgofe difala-moragō. O ile a fetša beke, ka beke ya bobedi a hwa, kabaka la tšona difala-moragō. Ka morago ngwana le yona a latela mmagwe. Moradi o hwile ka mokgwa wa lehufa la monna, ge la a re ge a mmea gore ngwana o godile, a ye, e be re tla bona lehu la gagwe. A ka a kgona go tšeya mmula ntlo, ka baka la go sekgone go tswana le moradi ga botse. Wa bobedi o ile a ba a tšwa ka difate, aya a tšeya kgole.

1,704. Baleudiši ke mpoi seleise le Matlaala Mongaale. Seleise ke leloko ka le thii la Tselane ka bomma bona. Bjale Seleise ga se motho yo a tšaletšego mo nagen ye. Ke mofalaui, o faletše mo nagen ye a e tšwa ka Motšatši. Mphatho wa gagwe ke Mankwe ka bontši, ka bo thii ke lenkwe. Ditaba tšewe, a se ditaba tše a ukwilego yo monwe, yena a ditone ka matlhō. Matlaala le yena o dibone ka matlhō. Yena ke modudi wa mo, mphathō wa gagwe ke legara, ka bontši Magara.

1,705. Matlaala Mongaale a tšwela pele le go laudiša taba ya tlhalō ya go tiya. Go tiya go baka tlhalō. Banna ba bangwe ba tiya moradi ba bona ka lebaka. Go

703

tiya ga lebaka, ke gore go šupa gore o laya mosadi wa gagwe. Lebaka lewe le bolêlwago ke la gore ge o mo telle ka moswana ba tsoja ba lesekeša ba hletša phôšô e na ke mosadi. Bjale ba bangwe ba fo tiya fêla kaba ka la go hufegela gore, o be a saya modirong o tšo tlha le monna yo mongwe. Bjale taba ewe a se molaô, molaô ke go swara.

1,706. Bjale ka Mpolobotse Sekgobe, o ile a tlhala ke Maphurana ngwana Mokgtla. O be a no tlhwa a tiya mosadi tsatsi le lengwe le lengwe. A mo tiya ka kgati. A rêma kgati a e bee, bjale ge a etšwa mašemong a mo tiya ka yona. E, fella a latlhe a come a yo rêma engwe. Ke ya go mo tiya ka yôna ka moswana. Ka moswana ge a tšo boya mašemong, molaô ke ôna. Tsatsi le lengwe le lengwe. A mo tiya maragô a dirêla gore ka moswana ge ba ba sekeša ba seke ba bôna move a teilwego.

704

1,707. Motho ge a teiwale, re bôna ka maui le mogogoma. O be a tlhalefetše molaô owe, a mo tiya maragô. Ka go riale move, ba ka seke ba bôna, gore o teilwe kae. Le yêna o tla boifa go phaya gore monna yo mongwe le yo mongwe a ka bôna maragô a gwe. Bjale ge a bolabola gore ke a tswinyiwa, kang, ka go teiwa, tsatsi le lengwe le lengwe ge ke tšwa mašemong, ke a teiwa. Molato nna, a kee mašemong ke ya banneng. O go teila kae, maragô, kang, ka kgati. A go tiya ka gobane a re go bone mo e a go teilego. E be le ka yona, ka gobane a go bônale. A tšwela pole le modirô wa gag e wa go tiya.

1,708. Ba motse ba bôna gore ngwana wa motho yove o wa tlhaka, o tlhakela koma. Go tlhakela koma, ke gore bakeng sa yôna go tlhaka yêna. Lenatšu le la go tlhaka ba ra kôma ba basadi, ewe e yago ya tlhaka le bakeng la marega. Tlhaka motlhaking, bjale mosadi o eme sebakeng sa yôna empa ge a bolabola a kwele ka motho ka bakeng la gore a ba bone maui goba mogogoma.

705

1,709. A tšhaba a tšhabela ga batswadi. A fitlha a ba botša ka mokgwa o, a tshakago ka ôna. Bjale re lle dikgomo ka go riala mowe, o swanetše go boela bogadi. Lešôkô ke la mosadi, monna ana lešôkô. Dipol.bolo tšewe, ke tša papago mosadi. Bjale papagwe, ga tsebe selô, ka go tlhaka ga moredie. Moredi wa gagwe, a re nna bogadi a ke sa boela. Bokaone l na le swanetše go ntšha dikgomo tša gagwe le mo fe. Gagwe a ôna le moredie. Monna a bôna gore uitaba i bolma ka go riala mowe a ka seke a kgôna taba, a le noši. Bokaone ke go tsibisa batswadi ba mosadi.

1,710. A bitša ba gabô, go ba botša taba e. A ba botša gore ka moswana le phakeše go tla, e sale ka moswanyana. Aowa, ba dira bjale, ba tsogela, ba ya ba kgobakana. Lebitša ke nna ba bina kgoma, ke gore banareng. Ke fapana le ngwana mo, ke no bôna a e tla mo, bjale o re o tlhakiša ke monna. Mowe motlhakong wa gagwe, o tla tlhaloša ka noši. Nna ke fapana naê, ka goban kere a boele bogadi o wa gana. O re ke ntšhe dikgomo ke mo fe. Ke yôna ta ewe, ke le bitšetšgo banareng.

1,711. Maphurane, ke nnete a ke sa boela bogadi, ka baka la metlhako. Tšatši le lengwe le lengwe, ge ka boya mašemong ke a teiwa. O re nna a ka tlhva mašemong, ke tlhel lefokong le banna. A ke tsebe gore banna baka ke ba mpja. Bjale ke tennê ke taba ya mohuta owe. Ke nnete le swanetše go mo fa dikgomo tša gagwe, nna go boela gôna nka se ke ka boela.

706

1,712. Barêra gore a boele bogadi, morui wa bôna a tšwela pele le go gana. A re bokaone ke bolae ke lena batswadi baka. Ba leka ka maatla go mo tiya ba motša gore a emelle a ye, a gana go thakgoga. Motho a ba rwale bjale ka seroto, le tla bolaya tlhōgō ya ba ho ba. La bolaya makgowa ba tlilo le tlêma. Bjale ngwana dikgomo tša go fa monna yo e a ui gôna, ro ui bôna kae. A re, a ke tsebe, le tla no tsâna le nyakêla la ya la mo fa. Ke

ser 868

moka a napa a ganne. Mmalolo !! Ditaba di boima, bjale re
tla dira bjang. Molesetšeng le no sala le bolabola naye
le sa mo felle pelo. Motlhomong pelo ya gagwe e tla lokalo-
ga a boela bogadi. Ke moka ba palakana.

707

1,713. Mokgonyana a sala a fitlha ga makgolo wa gagwe,
a nyakela mosadi. Ka gobane ge a tloga a ka a bolabola
gore ke ya bokete. Ge a fitlha a mōna ke matlhō. A
dumediša, batsadi a ba a butšišana nabō naphelō. Ka
moragō a re, ba ga makgolo ge le mōna ke le bjale ke a
nyaka. Ke nyakela mosadi, o ntlogetše a ke tsebe ka mo
a ilego. Ba re, o gōna mo, re no bōna a fitlha mo. Bjale
o re molato ke eng, ge a fo tloga a sa mpotše. Ke mosadi
wa gago, sepela o bolabole nae. A leka go lobaloba nae,
mosadi a re ke ya kae le molatlha-digola.

1,714. Molatlha digola. Monna a re le a kwa ngwana
yo wa lena, a re ke nna molatlha digola. Ditaba tša monna
le mosadi re ka seke ra dišala moragō. Mosadi ema o erie
gae, a re se ela o ye Makhutswi o khutša. Bjale le a mo
kwa ge a gana, re di eng, ge a gana. A tloga a phahanyega,
a boela gae. Tlhaloso ya molatlha digola: Ke selō se se
sa lewego. Sa hwa bo no gōga, ba ya ba letlha. Mo pola-
bolong ye, molatlha digola go bolwabolwa ka mpja.

708

1,715. A botša ba gabō, gore mosadi o ganetše ga gabō
ke ile e ke bolabola nae, a mpotša gore ke nna molatlha
digola. La bobedi lentšu a re ke ye Makhutšwi, ke ye go
khutša. Bjale a ke tsebe gore ka go riale mome ke go reng.
Ba re a sa go nyaka. Mmago monna a re ngwana wa batho, o
be a tlhaka, a tlhakela kōma. Lešoko le lethii banna, bjale
ngwana yo waka a motlogela ka phōšō. Dikgomo tšōna le tla
gapa empa ga di swane le motho, motho o wa tlhōkwa. Ge
ke gopola ngwana wa motho yone, pelo yaka e tllhaba ke madi.

1,716. Gwa runiwa sebaka, sebaka sa ya se rwele man-
tšu a: Sepela o botše ba ga makgolo, re nyaka mosadi wa

Tl.

rena. Ge a sa dumele go tla, o ba botše re nyaka uikgomo tša rena. Sebaka sa fapantšha maragō sa ya. Sa ya sa fitlhetša mantšu aye se rumilwego ka ōna. Ba re, ba kwala, mosadi wa bōna ōo. Bjale rena re pallana nae, o re a sa boela bogadi, ka baka la go naiwa. Ba mmitša ba mmotša gore motho yo o nyaka wena, o re ba bogadi ba go nyaka. A re, sepela o ba botše nna a ke sa morata. Dikgomo tša gagwe batswadi ba tla nyakela ba mo fa.

709

1,717. Sa boetša mantšu moragō. Ke tšo fitlha, bjale ka ba fa mantšu ala, a lena. Batswadi ba bitša ngwana wa bōna, ba mmotša mantšu ala la go mpha ōna, ga ke tloga mo. Phetolo ya gagwe o ile, ke tle ke le botše a sa le nyaka. Ge ele uikgomo batswadi ba gagwe o re, batla nyakela ba le fa. Go tihwa ke tshela mogakgō go mo tennē.

1,718. Re fetela kgorong. Sepela o ba botše re bolaya ke tlala, ga gona noapei. Re nyaka mesebjana ya rena. Monna a nkgago o nkgale sa gagwe. Re uinyaka ka go phakiša, go seng bjale o ba botše ba tla kwa ba bitša ke banna ba bangwe. A ya a ba botša, ba re di a kwala bjale uikgomo ga di gona. Re sa tsama re kolota, ge ele molato ga re o gane. Agoma a boetša mantšu a bo mosadi ga batlhadiwa.

1,719. Ditaba tša iswa kgorong ya banna, kgorong ya ga Mašumu. Tša amogelwa ka mokgwa wa ka mogelō ya ditaba. Ba fiwa letšatši lewe ba tlatlago ka lōna ka tiholong. Bjale ba roma motho go ya ga Mokgahla. Go ba tsibiša gore, ba nyakega ka kgorong, ka molato wa mokgōnyana wa gagwe. A ya a ba tsibiša taba ewe.

710

1,720. Letšatši la katlholo, ka moka ga bōna ba kgo-bakana ka lōna letšatši lewe, ba ilego ba ba botša ka lōna. Amudi wa lekgotla a bula lekgotla. Morena lekgotla la ba-bina tlou, a re faneng uitsebe le melomo ya go la mola-ntšhanya batho ba. Sekobela batho bala o ba nyakago šeba. Wena mokgahla, a o bitši ke rena, o bitša ke mokgōnyana wa

gago. Nonyana go lla e tlhubjago, ema o re botse Sekgobela.

1,721. Sekgobela, tana kgoši. Ke tllile mo kgorong ka phapano yaka le ba ga makgolo. Ke tlhadile ke mosadi. O ile a fo tloga ka seke ka tseba move a ilego. Bjale ge ke tsama ke monyakela ka mokwetša a le gagabō. Batswadi bare, šo. Bjale ke a mo nyaka, ba re feta o bolabole nae. Ka bolabole nae, bjale a mphetola ka gore ke ya kae le molatlha oigola ka gore kee makhutswi ko khutša. Ka romela seoka, ba ya ba se fetola ka gore, a ke sa nyakina. Bjale ka ge ke goma ke seroma gape, gore a yo ba botša gore monna a nkgago o nkgale le sa gagwe. Bare, ba sa tsama ba tiya dikwata. Ke ge nna ke tla mo kgorong, ka baka la gore nna ke bolaya ke tlala, bona o wa ba fagela. Ke moka ke feditše dikgoši.

1,722. Maphurane, a losa ka diatla, nna bogadi a ke sa boel. Ka baka la gore tsatši le lengwe le lengwe ke tshela mogakgō. Ka baka la banna baka ba go sefele. Banna ba we nna a ka ba tsebe. Ke tennwe ke go teiwa, ge ke tswa našemono, ke a teiwa, šikoma ke gore kgati e felle. O kga e n we ya ka moswana bjale, bjale. Tsatši le ke sa teiwigo ke tsatši le ke tlhwago nae. Ke kgotleletše mengwaga e mmedi. Batswadi baka a ba mo fe dikgomo tša gagwe. Ke moka ke feditše ge a riale a oula fase.

1,723. Bjale ditaba ke tšewe lekgotla, le ka leka go di tlhuhuna. Di a kwala, e be re ka kwa mnatswala wa mosadi. Mnatswala a re, ditaba ka moka di a kwala. Sena ba we ka mok ka ke baka. Ngwana yo waka, wa go tswa ka mo mleng a ka, o na lephōšō. Ke nnete mo e mosadi a bolabolago, ke leka ka naatla go mo kgala, ga a kwe. Bjale mosadi ke waka ka gobane, o tšeile ka dikgomo tša go tswa ngwana'ka. Ke tšeela yo na ngwana yo. Ge a sa mo tate a mo lesetše o tla ba a nkapeela. Banna a ba tlhoke ba tla tsena, ba ba ba mphelegela lešaba. Morena lekgotla.

1,724. Ditaba di nne le tsela e botse, go riale ke lekgotla. Ba butšiša mosadi gore, nna wena, o reng,

bakeng sa dipolabolo tša matswala wa gago. Ge ele bakeng sa go apeeela mmotswale gōna nka boela, fela monna yena a ke sa mo nyaka. Ba di gakele monna, yena a re, ge a boya go lukile, a kgomo nka seke ka di nyaka. Gape a boele gore o tsene ka ngwakong wa gagwe. Ke tla tsena ke gobane ke mosadi waka. A re ge go le bjale bogadi a ke boele, batsadi ba ka a ba ntšhe dikgomo tša gag e ba mo fe.

713

1,725. Lekgotla lare monna, a wa mo nyala ka dikgomo tša maatla a gago. Ke go riale mowe a go babe. Re go bōna phōšō gōmo ga go tihwa o tiya mosadi, ka ntle le phōšō. Bjale o swanetše go lesetša mosadi e be wa mmago. Wena o tla tšeya wa gago. Ditaba di o kwetše, a die selepeng. Selepe sa ya sa rēna ka mokgwa o la go bolabo- tšego lekgotla. Mosadi a sale wa monna ke wa mmago monna. Tša fela di tla mowe.

1,726. Pēba a e ke e lebana le dithōtsē. Ke nnete o ka beya pēba le dithōtsē, ke moswana ga o e ya o tla hwetša gore di liwile. Katlholo e we ba go mo atholela ka yōna, e be e se ya go di ra gore monna a tlogēla mosadi. E be ba direla gore mosadi ke ngwana, o tla no goma a boela ka ngwakong wa gagwe. Taba kgolo a se sa mo tiya. Go ile gwa ba bjale, a ya a mo foraforantšhetša a kwana nae. A se sa mo tiya ba oula ka ba bedi bjale ka basadi le banna.

714

1,727. Motho o re ge a tiya mosadi, a re, ke diyo rēka. Wakwa a re ke pōkōlō yaka, goba ke kobō. Ge ke rekile selō, ke dira ka sōna ka mokgwa owe nka kgōnago. Bakeng sa motho, ga go bjale, dikgomo tšewe o nyalago ka tšōna, ke tša go tlhapiša batsadi diatla. Bakeng sa mo ba mo ōka, ke gore go lēla. Lebaka ge o ka molay ba tla go bolaya le wena. Dikgomo tša gago tša go nyala tša fetoga lefela.

1,728. Bjale ke Lekwapa Sekgoka, o ile a tšeya mosadi yo Motšopi ngwana Mohlabe. Mosadi yowe e be e le wa mogolo

ser 868

wa gagwe. Bjale mogôlo wa gagwe, a re, go hwa ba šala ba mo tšeiša. A mmeke gagabô e sale kgarebe. Mowa, ba ya ba dula ka babedi. A seke a tswenya a phakiša a ina. Imago Lekwapa o be a hwile, bjale papago a tsere yo mongwe wa mmulla-tlo. Bjale a bekela mosadi yowe ka lapeng la mmagwe wa bobedi. Papagwe e be e le Tena.

1,729. Tena a raka morwa wa gagwe motseng. Morwa wa gagwe ge mosadi wa gagwe e le motswetši a thōma go lela ngwana wa gagwe ka mogatša papagwe. Ke gore mosadi ge e le motswetši, monna a rōbale nae. Bjale sefokutšo o swanetše go fela a e ya a fokatša motlabong. A dira gore mogatša papagwe e be yena motlabo wa gagwe. Papagwe a ba swara, a seke a dira molato. A bōna ga botse gore a gona mokgwa o mongwe, a ka seke a mogomêla. Mogologolo yo mongwe o šile seema se: Mogama kgomo o wa gona, mogama motho ga a gome. Bjale ke ge a raka morwa wa gagwe, ka legoreng la gagwe. A tloga a aga la gagwe legora. Go tloga mowe, a bōna gore taba ya go rōbala le mogatša papagwe, a se taba e botse. A tlogela modirô owe. Ba kwana le papagwe, ga fela ga bitšetsana tša go ja.

1,730. La tlhōka go kwana ka lepeng le bitšetsana diji. Ke gore baloi, ba kgōna go tsena ka gare ga lena. Go se ine ga mosadi ka pela go baka moferefere. O ile a re go bēlēga ngwana yola wa pele a ema lebaka. Bjale a thōma go tlhwa a tiya mosadi. A mo gofotelela gore ge a sa ini ka pela, ke baka la gore o sepela le banna ba bangwe. Ke ba ga ntwā dūmēla, go tsoga go tsoga ke bo mang ke Lekwapa le mosadi.

1,731. Baloi ba tsena ka gare ba lōya morwa yola wa bōna. Ngwana o ile a hwa lehu la matlhomola pelo. O be a ile go diša le bagwēra ba gagwe. Ke lebaka la letlhabula, go butšwa ditlh tswa. Letlhatšwa e mela nagwareng, dithabeng le maweng. Ba bōnamotlhatšwa o budule lememeing la lewa. Ba thōma go ya mowe ba le ba babedi. Moku o be a

etile pele, bjale a thella, a fofela ka leweng. Yola a napa a goma, a boela ka segokolong, mome gonago le ba bangwe badiši. A ba botša taba ye, ba go tlhalefa, ba ya ba lebella, ba hwetša gore o kgukulugil.

1,732. Ba ya go tllhabêla ba bagolo mokgoši. Ba táhologa mokgoši. Felô fawe a kgukulugilego gôna, e be go ka see motswadi ka lônâ lebaka lewe, ka gobane o be a ka kgaoga letswalo a kgokologa. Badira gore a tle ka tlase ga thaba. Ka nnete ba hwetša a le ka fase, ba rwala setoto ka ba isa gae. Ba kgobakana ba felegetša tlhógó ewe ya ga sekgo. gagabô.

1,733. Ke malepela, ke gore ba mofeferetšitše. Molato ke wa nang, molato ke wa lewa. A baka ba ya dingakeng. Ke melo o ya bôna le ditshekelo, ba re, ba diyo mofeferetša. Ya ba ga bo bathuši selô, ngwana o hwile ka baka la go se kwane ga batswadi. Mome re hwetša taba ye; mmamogo wa go go nna bjala, a ukamela bodiba, a re, kwena e ntšee, molato me nee bodiba, e lego selô se mteing. Ga se seema, ke molaô.

1,734. A tlhopheušša mosadi gore a tloge, a sa mo nyaka. Ka moragô ga le o lewe la ngwana wa bôna, monna le mosadi ba seke ba kwana. Ba thôma go fo dula ba elwa, mongwe o re ke wena o wa bilego ngwana, yola le yêna o re, ke wena. Ke kgopa nnee, ge ele kgophi a ena dino. Ka baka lewe, monna ge a elwa le mosadi, o fela a mmotša gore tloga, a ke sa go nyaka o boele gageno. Bjale yêna a mo fetola gore, a ka di yo seliša, ke tlile ka molaô. Bjale ge o bolabola gore ke boele ga gešu, o swanetše go mpoetša ka molaô, gôna ke tla boela.

1,735. Sebaka Mapholo ngwana Lewele a bitšwa ke monna. A hwetša a tlhophetše dilo tša mosadi lapeng. Ge sebaka se fitlhile, yaba ore, go sôna, tšeya mosadi, o mmoetše go batswadi, nna ga ke sa mo nyaka. Sebaka sa re, di a kwala, fela a di kwale. Ka baka la gore o na le papago, nkabe o bošabola a le gôna, gôna e be ke tla kgôna go

718

boetša mosadi ga gabô. Pelo ge e tletše, e tshela noka e tletše. A napa a ya a bitša papagwe, a ya a boya nae.

1,736. A begela papagwe, taba e e. Bjale yena a re, ke a di kwa ngwana'ka, fela o dirile phôšô ka go bitša sebaka. Kganthe e ka be re bolabole pele, re kgône re bitša sebaka. Le gôna o tsebe, a diyo tla fela, o tllile ka dikgomo tša go tšwa go kgaitšadi ya gago. Le yêna o swane-tše go ba gôna mo tabeng ye. Mommuwi wa dikgomo obe a sa du dula kgale, e be a dutši nabô mmotong ka othii, wa matlapa-neng. A kitima a ya a mmitša ga mmôgô le monna wa gagwe. A phakišš a boya nabô.

1,737. Mammuwi ke Makoše, monna ke Ntlole Mašumu. Bjale papa o Lekwapa a thôma go ba botša, a re: Le bitša ka nna bana ba ka ka baka la ngwana yo. Ke bôna, a tllilo mpitša ka kowa lapeng laka. Ge ke tllile a ntšhupa thoto ye. O re o raka mosadi yo, o re a sa mo nyaka, ke ge kere a go nyakive lena. Ke le bitšetša taba eve, bana baka. Ka gobane ne dikgomoz di tšwa ga Mašumu di tšeya vena.

719

1,738. Dipolabolo tša Makoše le Ntlolo. Makoše a re, ditaba ke a di kae, bjale nnat taba eve a ke kwane nayo. Ge a sa mo rate le lena papa le šita ke go dula le ngwetši weno. Go kane, le mpho yena o tla ya a ba a nkapeela. Ge gona le morak le nna ke tla tloga ga Mašumu. Bjale bôna ba tlatla ba le tlêma, ka gobane ke di yo tloga. Lena dikgomo le ka seke la di bôna, ke gobane le diyo raka. Mašumu a re, nna ga ke ne mantšu a nka a bolabolago, ge le raka vore makgolo, le tla no ntšupa yowe elego makgolo.

1,739. Tena Sekgoka ke be ke le bitšetša mantšu awe. Bjale kere, go lena, le tsebe gore ngwana wa ngwanenyana wa pele ke mosadi wa papagwe. Lehono ge wena o re, a o mo nyake, go lukile. Fela o tsebe gore e tla a mosadi naka yo we a mo nyakago o tla no tla a mpôlêgêla lešaba. Mosadi a ke a eba legakwa, legakwa le la matsi. Bjale taba ya fela gore o swanetše go apeela mokgalahje.

720

1,740. Letšatši a laka la dikêla, a re, mogatsaka, a re ke nna jo, ba goma ba boelana, ba ntšha matlhô ba ba lebella. Go teiwa ga mosadi gwa fela. Kganthe ge a moqirra ka mokgwa owe, o motšeya mašene. E seng mašene a go loyana, owa, ke mašene a go motsena ka kanapeng, a gore a mo laole. Lebaka ka moka ntwa ya bôna, e be ba sa bolabole nnete. Ka moragô ga matsatši a se nakwae, ntwa ya bôna ya thômega, ka baka la botlabo. Ge ba ba atlhodiša move ntweni ya bôna, ba bolabolella ba a tihudi tša tlhaalešele. Ba Tšwela pele le go lifiša monna.

721

1,741. Ke molaô gore a nthakele batlabo. Go riale ke monna. Ke ge ba lwele, bjale wa mosadi a tšhabelela bat tswading. Kgaitšadi ya gagwe ke Ntau mohlabe, a bôna gore ka tsatši le lengwe o tlabo a bolaya. A bitša ba gabô gore ba kgobakane ba o kwa taba ye. Owaa, ba dira bjale ba kgobakana kgorong, e le gore anago mosadi a unle mone kgorong ya mošate. Ba kgobakana move, fela ka go latella sepalo. Ka gobane bagolo ba gagwe ka moka ba hule go šetše yêna. Ka go riale ke papago bôna.

1,742. Ba thôma go ba sekiša. Lekwapa a seke a letela gore go bolabole mosadi pele, ka gobane ke yena a llogo. A thôma go bolabola, a re, morena, ba ga mokgolo, monna ge a sa tsebe taba o ba ke ba no ganetša, ba ile ba no mo honolela, ke gore a tsebe molaô. A re, re ile ra tloga ra ya bjaleng. Ra tlhwa re ena bjale letšatši ka moka, bjale e rila ge letšatši le ya madikêlô, ka re mosadi re swanetše go ya gae. Ka baka la gore a waka wa faga tša go ja. Bave re tšago nabô, ba emela ra huela tsela. Re ile ge re le kgaufsi le go tsela noka ya Sedukwi, ka aroga, ka ya kantele. Ge ke ema, ka bôna bala ba tshela, yena a šala a ene. Ka moragô ke ge e nkgowella, ke ge ke kitima ko tshela noka ka mo tiya. Ke moka ke feditše.

1,743. Motšopi, ke nnete, re ile ra ya bjaleng, ra tlhwa re e nwa, ka moragô ke ge a bolabola gore re swanetše

722

go ya gae. Bawe a ba bolabolago ba ile ba tloga pele. A na ka baka la gore ke na le ngwana yo monyana, ka sala moragô ke sa mo mamiša. A goma a re go nna, ema re thôme ka re ke sa pepula ngwana, yena a eta pele ka mosala mor gô. Ge re le tseleng, a swarella dinoka ka mofeta. Ge ke sepetšenyana, ka sokologa, ka re go yena a rie, ke ge a theoga ka lebelô, a tliilo ntiya. Bjale ge re fitlhile ka gae, a re go nna lehono ke nyaka go go bolaya, ke go butšitše bot la gore ntlogele. Ke ge ke tšhabela ga gešú.

1,744. Sepalo o ile a kwa swanyane, swanyane ke gore, go kwa batho ba bolabola gore ntwa ya bôna ba lwela taba ya gore. A re go bôna, le re botša maaka, a le re botše nnete, ya taba e le lwelago. Ke ge monna a yo phula khuuu ka ape g, a re, o nthakela go kgetha, a lena ka moka basaui ba lena ba dira bjale naa? Ba re a gae, bjale o bolabotše nnete.

723

1,745. Bjale ba thôma go mo araba putšišo ya gagwe. Ba re ke nnete, ge monna a ka sepela le mosadi, le maboyong go bjale. Ge o ka re o kgêtha motlabo, a gana, o wa mo lašetša, ka gobane a ka go bolaiša. Ga lehono, mola a monna a mosadi yowe, a be a lemo, e kube e le molato. Monna ge a nyaka bororro, o tlogêla go sepela le mosadi mowe go lukile. Ka gobane a ka seke a bôna sewe o se dirago, le yêna o ka seke wa mmôna. Ka bka le we phapanô magareng a lena e ka se be gôna.

1,746. Monna o bolays mosadi wa gagwe ka baka la motlabo. Mafello a mo tlhanogela a mmotša gore a loka. O ka mmolaya, wa mo etša mosadi yola wa gago, o mmolailego. Sepela bonyela mpja o rpele tabe ya. A ya bonyela mpja, a e pôna phôšô. Mola, a baka ba mo lifiša, ba ile ba mo swarella. Ba re a seke a tsoga a boeletša. Ba di bolabotše ba le mowe, kgorong e le gore ke ditaba tša ka lupeng. Ditaba tša bôna tša fela di etla mowe. Bjale kvano ya ba

TM.

ser 868

gôna magareng a bôna.

1,747. Molaudisi wa ditaba ke Sepalo Mohlabe, ke ngwana wa naga ye. Mphathô wa gagwe ke Mangana ka bontsi, bothii ke Lengana. Ka diputisišo tsaka, a tšwela pele le go laudisa taba tša monna yo a goka a bolaya mosadi ka baka la motlabo.

724 Tena sekgoka o ile a bolaya mosadi ka baka la go kgêtha motlabo. Ke papago Lekwapa, mmagwe ke Motsatši ngwana Mabakane. Matšholele goba Mabakane, mosadi wa Tena yowe a go mo tšeya ka moragô, ga lehu le Motsatši. Dithuri di a lapiša, ba ga Mabakane e be ba ka seke ba mofa yo mongwe mosadi. Ka baka la gore o ile a bolaya Motsatši ka go tiya. Mmago Mabakane a lôya, ngaka ya ya ya mo tiya. Tlhôgô ya motho e lifiwa ka dikgomo tše leso-me. Bjale ba ga Mokgatla ba nyaka gore mosadi wa bôna a lifiwe. Bakeng sa go mo nyela masepa ke Mpja mmago Mabakane. Atsama a kwatamisa letolo, a seke a bôna ke motho. Ba re ngwana wa nôga a na nôgana.

1,749. Mpja o ile a thôma Mamokgadi boloi. A tšhuba ke setlhare sa gagwe. Bjale ge a tsama a botša batho, a re, o mo file setlhare sa gore a yo bolaya motho ka sôna. A botša bana ba motho, Mpahase le Magampane, bawe e lego ba gadibô ba Mamokgadi. Lehu a le nyake ke motho, ba ya ba butsiša mogadibô wa bôna. A thôma go ganetša, ba re 725 kgane a etšwe kgole, arie ga motho ya mo filego. Ba ya, ba mo šupa a bolabošisana nae, a dumêla gore ke wena o mphile-go gore ke bolae bagadibô ba ga ka ka sôna. Ke ge go nupa o eba taba. Ba etšwa ba e ya ngakeng, bjale Mamokgadi a ya a phêpêla. Bjale boloi bo feta le yena manakane. Dikgomo tša tlhōka tša go tlhakola mothoniwa masepa. Ke ge a tsama a kwatamisa moredi wa gagwe, Tena a mo amogela. A lefa molato owe, wa fela. Sekgoka o tšere mosadi ka mokgwa o e.

1,750. Taba e ya Mpje le manokgadi e ngouilwe, matlakaleng a pele. Bjale lehono e ngouiwa ka baka la morwa wa Tena. Ka go tlhwa a tiya mosadi wa gagwe ka baka la botlabo. Bjale re hwetša seema se: Ga le dume le tšwa ntšhung. Tlhalošo ke gore ditšwa tsvalong. Mong seema sa nnote ke gore; ngwana wa tadi re mmôna ka merêto. Ke gore ka mebala le meširô. Lentšu lela la gore, banna ba bangwe ba bolaya basadi ka go tiya le ile la tsena pelong ya Lekwapa. Ka gobane o na le tsebô ya gore mmagwe o hwile ka lônâ. Ka baka la mo'logo. Papagwe a bolaya mosadi, a holofetše motlabo. Bjale motlabo a re go bôna, gore o bolaila mosadi a mo tlhanogela. A re, ka moswana a ka bolaya nna. A napa a tlogela go tlhwa a tiya mosadi. Le papagwe ka mosadi wa bobedi a se sa leka go tlhwa a elwa nae.

1,751. Melaô ya go diša mosadi. Monna o tiya mosadi ka baka la go taboga melaô ya basadi. Ge a etela mo gongwe, o swanetše go tsibiša monna. A seke a fo tloga ka ntle le go mmotša mowe a yago. Le yena monna o bjale a swanetše go mmotša gore lehono ke êtêla ga gore, ke ôna molaô wa mo batho ba kwana. Ge a ka foya mowe a go ratago kantle le go tsibiša monna wa gagwe, ke phôšô. O tlatla a mo tiela phôšô e ve, ka go risale mowe o wa mo laya.

1,752. Go êta ka go etšiša monna, ke gore ge a êta a botše mosadi, bjale le yena o dira bjale, ka go mo etšiša. a mosadi a na maatla o tla no mmotšiša fêla, gore o be e-tetše kae? A mmotša ke moka gva fêla. Ka moswana le yena a dira bjale, ge a tšo boya mowe boeting bja gagwe ke moka, o wa mo tia. A mmotša gore o be a sa êtêla mowe, o be o i-le batlabong. Nka baka lang o saka wa mpotša? Bjale le yêna o tla mo fetola ka gore, le wena a o mpotše. Ke moka ba tla tlhwa ba lwela taba ya mohuta owe.

1,753. Bjale ka Phirima Mongale, ile a ba legwara-gwara, bjale mmagwe motšhekgi a tšeya dikgono tša go tšwa mo-reui wa gagwe. A mo tšeela mosadi, matlale ngwana kaganya. A ba a bikiwa, a sale bokgolwa. Mošilo Pôpôla a tsena,

a tsena ka ngwako wa gagwe ka go utswa. A inisa ngwetši eve, ya motšheki. Je ba mmotšisa ke ge a bolêla gore ka Pôpôla. Ba romêla motho gore a yo bega molato owe. A ya a ba tsibisa, ba dumêla molato. O tla lifisa ke man, ga gona ka baka la gore monna ga ga gôna mo gae.

1,754. Phirima a boya gae, a hvetša ba mmeketše mosadi bjale ngwana yola wa setlhôtlôlô o ile go bêtêga a hwa. Taba e ve a baka ba mo utela. Ba iele ba mmotša bjale a re o nyaka o dira molato ba mo ganetša. A kwa kanetšo ya batsvadi ba gagwe. Ke moka a boela ruri gae. Ba nyakela naka ya go ba gobaganya, ya tla ya ba tlhakanya. A dula nae, ba swara ngwana wa motlhankana. Bjale ka ngwana wa bobeui, ba thôma go fapana ba no tlhwa ba koputšana.

1,755. Maêtô a bôna, monna ge a êta a botše mosadi mowe a yago. Motho ge a ile a fitlha, a re mong wa mo o ile kae, ke moka a mo fetola ka gore a ke tsebe. Bjang, kgane ga a dule mo gae, o dula gôna, bjale o filore go tsoga a tloga. A mpotša mowe a ilego. Bjale a no fela a dira bjale, bjale yo a tlogo a mmotšisa o no fela a ba botša go se tsebe mowe a ilego. Mosadi o lebeletše, o setše a bone mokgwa wa gagwe. Bjale o wa mo etšisa, a fore go tsoga a tloga a e kêla mowe a ratago go ya.

1,756. Moboyong a elwa nae, a re, nna nka seke ka go botša le wena o sa mpotše mowe o yago. Ge o ka mpotša le nna ke tla go botša. Ka tsatši le lengwe a tloga a ya go monkana wa gagwe wa mosadi. A tlhwa a dutši nae, mosegare ka moka, ge letšatš-i le ya madikêlô, a swara tsela ya go ya gae. O ile ge a fitlha gae, monna a re, go yêna, napa o gome, o sa tla gana mowe, o boele mowe o tšwago gôna. A seke a goma, a fo ya, a mmôna gore o kwatile.

1,757. A tiya mosadi wa gagwe ke mokgwa o mošoro. O ile ge a re, o tsena ka seferô, a mo kgarametša a wa fase. ka morago, a re kere goma o beele mo o tšwago. A re, moke tšwago ke kae, nna ke tlhwele le Matlele. Matlale yo le

yêna ke ngwana Raganya, yêna o be a tsere ke Kokobetša Tselane. Bjale a re sepela o boele ga na mowe, mo a ke rate o tsena. Ge o sa kgole gore ke tšwa mowe bokaone ke gore re ye, o butšiša. A seke a kwa dipolabolo tšewe tša mogatšagwe. Bjale a re, kganthe wena ga o tloga wa etela mogwêra wa gago, o wa tloga wa ba o saya gôna? Lentšu lewe a ka a lefetša, o ile a mminela uikôša.

1,758. A tšhabêla ga Maidi, ke yêna mogadibô wa Matlale. Dikgomo tša go tšwa yêna, di ile tša tšeya yêna Matlale. Bjale a rôbala nae mowe, ka moswana bjare gosa, a mo iša a mo iša. A fitlha nae, a re ke tlišitše mosadi wa gago, o re wena o mo teile, bjale molato ke eng? A re ke a go kwa k. litšadi, bjale yena a ka no bolabola ore molato ke eng, le nna ke tla k ôna ke bolabola.

1,759. Matlale dipolabolo tša gagwe. Nna a ke tsebe molato waka, ke tšatši la gore, ke ile go tsoga ka tloga ka ya ga Matlale wa Kokobetša, ka ya ka tihwa ke fokatša nae. Ge letšatši le ya maikêlô, ke moka ka wela tsela ya go ya gae. Ge ke fitlha ke moka ke go ke ekwa a re go nna, goma o satla mowe, o boele mo o tšwago. Bjale nna ka go se tsebe molato, ka fo ya. Ke go a nkgaramtša ke e wa fase ka moragô. Ka mo tlhalošetša mowe ke tšwago a re nka baka lang kere ke ya mowe ka seke ka mnotša. Bjale nna kare, ke bôna wena o re go o eya felô wa seke wa mpotša. Ke ge a napa a ntiya, ka ôna mongwa o. Ke moka ke feditše.

1,760. Monna le motadi yo mogolo ke mang, go riññ riale ke Phirima. O seke wa butšiša diputšišo, bolabola taba mogolo. Putšišo ya gago re tla e bôna ka moragô. Ke a le kwa Banareng, go lukile ke tla thôma go bolabola mabapi le phapanô yaka le mosadi. Nna ke lwele nae, ka baka la go e taola, mowe a yago gôna ga a mpotše. Bjale ke ôna molaô ba. Ntwa yaka le yena ke gôna e we, e ngwe ga e gôna. Ke moka ke feditše.

1,761. Karabô ya putšišô ya yo mogolo monna le mosadi ge ba le lapeng. Yo mogolo ke monna, mosadi ke yo monyana. Bjale yo monyana, o swantše go sepešša ka molaô wa yo mogolo. a boña yo mony na a sena molaô, ke gore yo mogolo le yêna ga ana molaô. Ka baka la gore wena ke wena yo mogolo, ke molaô a gore ge o êtêla mogongwe, wa seke wa botša yo monyana, e e? Bjale o na le phôšô, a o ruti bana melaô e mebotse ka gobane le yêna o tla dira ka mokgwa o we o dirago ka ôna.

1,762. Maiui a sôla mogolwane, a re o na le phôšô, o tlele motho wa batho ba ka phôšô? Wena ka noši nkabe o re ge o êtêla folo wa fela o mmotša. Bjale ga o uiri bjale, le yêna, o hvetsá e ka ke molaô wa lapa le. Ka gobane molaô wa lapa o dira ke monna le mosadi. Gore yo mongwe a fo etirela ka boethalêlô, gôna ke ika seke la godišana. Mogolo ya lapa ke kwanô ya monna le mosadi. Le a nka banna ba ga Mongaale, a ke rate gore taba e ke be ke sa e ka.

1,763. Mosadi ga a dišwi, o etiša ka noši, go riale ke matlala Mongaale. Bana ba ke baka, bjale a ba kwe molaô waka. Ke dula ke ba botša gore melaô ya malapa a e êtêlane, go êtêlana batho. Fela mo molaông o, wa go tšee leêtô gôna, re bôna e ka ke molaô wa lapa le leng le leng. Monna o swanetše go botša mosadi le ge a éya k molapông go fêma uitphate. Ge a ka bôna letšatše le dikêla, a ba a ya molaông a sa mmone, o tla kôna go botša ba gabô. Gore e sale a tloga mabana a re o ya bokêtê bjale a ke mmone. Ba tla kôna le go mo nyakêla. Le swanetše go ethuta molaô o, la tlohoka go dira bjale, kwanô le ka seke la ba nayô.

1,764. Madi a ila, o wa bôna o bolale motho wa batho. Ka go riale mo e, o swanetše go mo rapêla. Ge ole bakeng sa uitaba tša lena, ka moka lena le phôšô. A tloga a ya masepeng a diapja, a roma yo mongwe, gore ke kwile, ke e gôna phôšô, ke re phuu!! legofi godimo ga le lengwe.

733

Sepelela o mnotše o rapêla kang? A ya a mmotša gore ba re
o rapêla kang? A ntšha puoi ya phôkô, ba re di a kwala.
Bjale ba begêla mogobatswa gore o re o go rapêla ka puoi.
A re uitseba le-na, ba re uowa, rena e be re tlile fela
go kwa phapanô ya lena, lehono, re e kwile. Mowe, rena re
ka seke ra kgôna go êta pele. A re ge e le nna ke re a
seke a tsoga a boeletša. Ke mok. ba moswanela, molato wa
fela o e tla mowe. Go tloga ka lôna tsatši leve, bathôma
go botšana. Ba swarana bjale ka ba malapa a mongwe.

1,765. Go fagêla bana tša go ja. Ke molaô o mongwe
o ve mosadi a swanetšego go tseba. A swanela go tsogela
bjaleng bjale ka banna. O apeêla bana tša go ja, a ba
fa ba ja. Ka moragô ga moo ba feutše go ja, o boloka
uibjana, a kgone a tsama a kgopêla. Owe le ôna ke molaô
wa lapa le lengwe le lengwe. Bjale ge a ka seke a dira
bjale, go tlhaga phapanô. Basadi ba bangwe ba buša ke
bjala, bjale ka banna. Ola bošago, ba tsogela mabjaleng,
ngwana a tsama a ngothêlwa diatleng. Bawe ba šetšego gae
o ba tshepišitše melatša. Ka mabanyana ke moka ba rôbala
le tlala. Monna ge a elwa le mosadi wa mohuta owe, o wa
molaya. Bjale mosadi wa mohuta owe, ge a ka mo tiya ka
mokgwa mang le mang. A na molato ka gobane o tšwile
molaông.

734

1,766. Bjale ka Madibeng Magomane, mosadi wa gage
Mmakhasane ngwana longale. Mmagwe Madibeng e be e
Amathari ngwana Jeerane. O be a na le barwa ba bararo,
mogolo wa bôna ke Josebu, a latêla ka Madibeng lekgothwane
la bôna ke Nkala. Bjale mogolo a tšeya mosadi ba re ke
Matsebe. A tlhala ka baka la lerobo la mmatswana wa bôna.
A tšeya ke monna yo mongwe wa ga Madiagane. O ile a tlha-
la a be a na le ngwana wa Motlhakana, bjale ba gapa dikgono
le ngwana yone. Monna a bôna ga botse gore mmagwe o na le
lerobo. A na a tloga a ya a dira ga Motsatši, a tšeya
mosadi gôna. Bjale o ui yo êta, ge a etla go ba bôna.

1,767. Modibeng o šala a tšeya mosadi mogolo wa

735

gagwe a tlogile. Ba ile bantša dikgomo tša šala, ke tša go nyala dikgaitšedi tša bōna. Dišaletše moratho wa bōna, o tla tšeya mosadi ka tšōna. Bjale Madibeng a tloga a ya makgoweng. A šala a fapana le ngwetši wa gagwe, ka baka la go no diša. A mo swara a na le Magatswane Nkwane, bjale mo a tla o gōna, o tšana a mo epela ka gore mogatša mongwe a pišwi, wa apiša ke molato. Ngwetši a kwa ore koša e tla godimu gagwe. Le ka mathekō a tšana a sebana ka taba ewe.

1,768. Mmakhašana a se tlhatleella ka noši dipitša tša gagwe. O be a sena le ngwana bjale a se tliactša, mokgwa wa gore go tsoga a tsogelē bjale. Modiša yove ba goba ba mo retile, a thōma go apeela ke mmago monna. Ka mabanyana ge a tšo go boya, o wa peya ya gagwe pitša, o faša di jo tša gagwe. Modiša ana taba nae le go mo tsholela, ke moka a tš-wela pele le go dira ka mokgwa owe. Mmatšwala wa gagwe, a seke a ba le maatla naē, a no homola. O letetše fela ge monna a boya a tle a mmotše mokgwa wa mosadi wa gagwe.

736

1,769. Madibeng a boya makgoweng. Ge a fitlhile, mmagwe a mmotša ditaba ka moka tša mosadi tšewe a goba a di dira. Bjale monna a butšiša mosadi wa gagwe gore di kae tša gae. A mmotša gore di sa robetše fela a tša rōbala seló. Ka baka la gore ke a peya tšaka dipitša, ka baka la go tlhwa ke šmanya ke bo mmago, tše nkego ke nna ngwana. Modiša o wa mo tsholela, aowa, bjang, karabó ya tlhōka. A re, modiši a na mong o swanetše go motlhōkōmēla. Modiši o bjale ka kgomo a ena mong e na le mong ga e saphela. A ka fetola monna mowe, a mmotšago.

1,770. A etira mothonyana matsatši a se ma kae. A tsoga a dutši gae, a fagēla monna wa gagwe le yēna modiša a mophatha. Bakeng sa go apeya tša gagwe dipitša, a ka a di šala moragō. Ka gobane ga gona taba godimu ga tšōna. Taba e lego gōna ke gore a seke a ribēga mogopo wa mmatswala wa gagwe. Mowe bakeng sa mogopo wa mmatswala wa gagwe, o ile a nyaka go gana. Monna a mmotša gore o tllile mo, ka

TM.

dikgomo tša go tšwa baredi ba mokgekolo yo. Wa tlohka go dira bjale o tla fapana le nna. A mo kwa, a dira ka taélô ya monna wa gagwe.

737

1,771. A thôma go nwa bjala a tagiwa, ka moswana a šita le go faga dijo ka baka la dipapalase. Dipapalase, ke go dikuluga. Bjale setlhare sa tšôna ke go nwa bjala gape, o tla o kwa mmele wa gago o lukile. Ka baka la gore o ile a se tlwaetša taba ewe ge monna a sale mokgoweng. A thôma mokgwa ola wa gagwe. Motho ge ana le dipapalasa, mmele wa gagwe ka moka ga ôna, o fo šephašepha (go kgolokgotlha). Ga gona modiro owe o ka o dirago, go dira modirô ke go kgotlêlla.

1,772. A fapana le mosadi ka baka la go se ya pee tša go ja. A re, go tsoga a thôma go tsogêla bjale. Dijo a di gôna ka gae, modiši o tla ntšha dikgomo le tlala. A latela mosadi ka mo a ilego, a mo hwetša a duletše bjala. A re, sepela o wa peela ngwana tša go ja, a re ke ngwana wa mang yone, ko mo apeelago. Ngwana a ba mmone ka telo, ba mmôna ka go bêlêga. O bolabola bjane mosadi, a re ke bolabotše. A tlala ke pelo a mo tiya. Ka baka la gore o lebile, gwa seke gwa ba leka tšhi yowe a ka mo lamolelago. A mminela koša, e a sakego a e bôna.

738

1,773. A re go molesetša a tšhanêla gagabô, Ba re go yena a fo dula ba tla bôna ge a tllilo monyakela. A kata a rôbala, ka moswana bjasa, letšatši la dikêla ba sa bone motho. Bjale ka tšatši la bobedi, batswadi ba mosadi ba roma sebaka ga Magomane, sa go no tsibitša gore re bôna moapei wa gago, o bolailwe, o re o bolailwe ke wena, ke nnete na? Sa ya sa fitlhetša mantšu awe, a ya a mo fetola ka gore ke nnete o teile ke nna. Ka baka la go se aope tša go ja. Lentšu le; 'sa' ke lentšu-ina ka gobane le šumišwa bakena sa motho yo mongwe le yo mongwe yowe a rumiwago mabapi le dithapêlô (sebaka).

TM.

1,774. Seseki se noši se llêname ya pholo. A goma a boya a ba botša gore o wa dumela gore o teile ke yena. Ka baka la gore a fage tša go ja. Bjale ba re di a kwala,

sepela o mmotše a tle goba re tle, ba lebane. Re ker yo a nago le phošō. A goma a ya a mmotša a re, di a kwala, le nna ke sa botša marašana a gešu, ke tlatla mowe ka tšatši la gore. Marašana ke gore lelokō la gabō le hwile, bjale ba šetše ba se bakae. A tšama a botša ba ya ka letšatši lela a gore o tla fitl a ka lōna. Tala e apeilwe a e lewe ka mphaka. A hwetša ba moletetše, ba mmege gore re go bitšetša taba ya mosadi wa gago šo o bolailwe a re tsebe gore molato ke eng. Bjale re nyaka go kwa molato wa lena. A re a bolabole re kwe.

739

1775. Mmakgašana a thōma go bolabola; Nna a ke tsebe molato waka. O hwetša ke dutši le basadi ba bangwe, a re ko faga bušwa, ko fašela ngwana. Ka mo fetola ka gore ngwana ga bonwe ka telo. Ke moka a napa a ntiya, ke bōna gore batho ka moka ba lwa lenna, ka gobane le motho ka othi, a ka a ba gona yowe a ntamolelago. Ke ge yena mong a tia, a kgōlwa, a ntesetša. Ke ge ke tšhaba ke etla mo. Monna a seke a fela a nkgopotša ngwana. Pelo yaka e botlhoko, a ke dii ka kgōle go sebe le ngwana. Go bala matlhōmō ke a go rata. Go bana matlhōmō ke lešoko la mosadi ge a bēlēga. Pēlēgō ke lehu, ba leboega kudu ge a ile a imuluga, ke gore ngwana a bēlēga. A nyakele ditlhare, o filo ntšha motlhō a ntebeletše a gopole gore pelo yaka e botlhoko. Bjale o nkgopotša ngwana, nna ke se nae. Ke moka ke feutše.

1,776. Madibeng, thōbēla ba ga makgolo. Ke nnete, nna ke tlele mosadi yo waka. Ke mo tletše go se fašelē modiši tša go ja, yena a nore go tšoga a tšogela bjalenē. Modiši yowe ke ngwana wa mongwe, bjale ke mo retile, ore a tle a nthuše go ntšetša dikgomo. Bjale yena ore a nyake go apeela ngwana wa mongwe. Moka ke re ge ke bolabola nae a mphetole a botš, nkabe ke sa mo tiya. Ke ile ka kwatšea ke gore ngwana a ba mmone ka telo. Bjale ge motho a ile a rēta ngwana, ngwana a yowe ke wa mang. Ba re go yena dula fase ga o feutše go bolabola. Ke moka a dula fase.

740

1,777. Ditaba di a kwala, bjale a ba ganetšane. Taba ya go nyaka aithlatse ke ya go ganetšana. Batswadi ba mosadi ba re, ngwana wa rena o na le phošó, le ge mosadi a fena ngwana, molaó ke go dira tša go ja, a kgóne a etšwa letsolo la bjale. Modiši yowe ke ngwana wa gago, ka baka la gore o go difetša dikomo. Monna o retile ngwana yowe, ka go bōna gore yena ka noše a ka seke a kgōna go šetša diruiwa tša gagwe. A re, nna a ke na kgomo. Ba re a ona tšhemo, a re ke nayo. O lema ka sebaketele wa fetša, karabō ya se be kgōna. Sepakélé ke gore feisi. Bjale mo polabolong ee, ke go lema ka letšepe, le diatla. Ba mo ómanyā, ba mmotša le gore ge a ka ya a go tiya, a go tiela taba ee, wa seke wa boya, wa re botša. Ba laile bokwilego a ya, a dira ka mokgwa owe, monna a ratago ka óna. Mafello a taba.

741

1,778. Go tseba letšatši. Ke molaó o mongwe wa basadi. Ke gore ge letšatši le ya madikéló, o swanetše go boela gae. O go-tšetša bana molló, le go ba fa melatša. Monna a swanela go góróga pele. Le ge ba enwa bjala, o swanetše go bo tlogela a yo fa bana tša go ja. Monna yena a na molaó, o góróga ka lebaka le a le nyakago. Le go ala le-gogo, go ala mosadi, e seng monna. Ge a šita ke go dira molaó owe, kgōna phapanó magareng a gagwe le monna e tla ba gōna. Monna o tla mo tiya a mo laya molaó o.

1,779. Bjale ka monna yo Bobéte Maile, mosadi Mpholodi ngwana Lebone. Banna ba bangwe, bona ka noši a bana molaó. O re go beka mosadi, a mo ruta mokgwa o mobe. Mafelló o tllilo mondiša, a lebala gore mokgwa o tšwa nae. Bjale ge a kx tala bjala, a tala nae. Ge letšatši le ya madikéló, a gopola go boela gae, a fela a mo ganetša, a mmotša gore o nyaka go ya ba tlabong. Ke moka a dule a letele yona lebaka le a tlogo go tloga ka fona. Ka tšatši le lengwe ba kata, ba rōbale mowe, ka moswana ba tloga ba e tetšana, ba e ya gae.

742

1,780. Setlwaêlô sa mosadi sa fitiêa sa monna. A tlwaêla mokgwa wa monna wa gagwe, ge a ile bjale a bo hwetêa o wa nwa, a togawa a ba a rôbala gôna. Mogongwe a gantêhe monna a seke a tseba le gore o ile kae, a gopole gore matlhomong o ile gae. Ke moka a wela tsela ya go ya gae, ge a fitlha a hwetêa gore ga a gôna. Bjale a thôme go butêiêa, ba re a eêu re mmône. Ka gobane ke lena ba ga ,abjale, le ile la fapana kae, a re a ke tsebe gore o ile ka kae.

743

1,781. Motho wa boêego ga bonwe. A goma le boêego bjowe go têama a mo nyakela. A fitlha mowe ba goba ba enwa, bjala, a butêiêa, ba re, a gôna mo. A leka ka maatla go môna le motse a theletêa gore o tla kwa a bolabola le yo mongwe, a seke a e kwa selô, a ba a goma, a boela gae. A hwetêa bana ba robetêe lapeng. A tšena ka ngwekaong, a ba alela legogo. A ba tsoêa, a ba fa têa go ja, ba ja, a ba iêa malaong, a robala nabô. Ka moswana ga boelele ke gôna a bônago a e tla.

1,782. O seke wa tsoga wa boeletêa. Ge a fitlha, mo wa mmutêiêa, o be o ile kae. Mogatêaka, ke ile ke tla gae, ka tagiwa. Kgopolonyana e nyana e be ke le nayo. Ka re go kwa gore ke apallwa, ka abula, ka tlogêla tsela, ka ya ka rôbala goêele. Bjale ke ile ge ke phafoga, ka no bôna mahube a masetlha a bônala. Taba ye, a ke nyake, o seke wa tsoga wa boeletêa. Ke di kwile mogatêaka, ke diyo sita ke bjala. Ge e be e se ka baka la bjôna, ke ba nka seke ka boeletêa.

744

1,783. A boeletêa a seke a gôrôga, gwa gôrôga monna. A goma a rôbala le bana, mmago bôna a se gôna. Ka lewe letfatêa, o ile a re go phafoga mowe a goba a le gona, a gopola mantêu a monna, a gore wa seke wa tsoga wa boeletêa. A ya a rôbala le Maganong, yowe a têerego ke ba ga Mongaale. A lala a mo nyakêla a seke dêmone. Ka moswana bjare gosa, a ikiêa ka moêi gae.

1,784. A boela nae moragô go mo šupa mowe a goba a robe-
tée. O tšwa o le kae, ke tšwa ke le botagweng mogatšaka.
Lehono ke ile go bôna ele bošego, ka ya ka phirimalla ga
Maganong wa modipi Mongaale. Kganthe o latlhile thari ya
ngwana yona e kae, kabaka la botagwa ga ke tšebe mowe elego
gôna. Ka go tšeba motše, owe, ba goba ba enwa bjala, a re,
arie, ke sepele nago, ko bôna malaô a gago. Pele re swanetše
go tsena ga mowe o robetšego gôna. Ka moragô ga mowe, re
tlaya mowe motseng wa bo bjala.

1,785. O mo swere phaphathi. Ke gore go mo manama.
Mantšú a phaphathi le go manama, a šupa motho yo a le go
molatong. Bjale o swerwe, ba nyaka gore a seke a ba tšhabala.
Phaphathi ke go sepela le yena o le ka le tlhakoring. Go
manama, ke gore wa batagana nae, gore ge a leka gore o wa
745 tšhaba, o kgone go chakiša o mo swana. A ba ka ba lōkalōka,
ke go šalana nthago. Mal'kalōke ba šalane moragô. Malōke-
lōke ke ge motho a sena molato gôna le šalana nthago. Ba
ile ba sa dutši, ba bôna ba tšwela (nyarēla) ba manamane.
A nore morena, a eme, ka maoto ba dumela. A re ke fapana
le mosadi ga a rōbala gae, bjale o re o robetše gana mo. Ke
nnete go bjale, ba dumela. Bjale la direlang ge le sa mo
tliši, aowa, o filo re go tšoga a tloga.

1,786. Ba ya ba hwetša thari segolong. A re thari ya
ngwana e kae? Magamong, a tsena ka nšwakong a lebella, a
se e bōne. A goma a tšwa a re, ga e gōna mo. Le a bōna
bjale, go šupa, gore a rōbala mo. Le ge a robetše mo, o tšile
matla-gosa, gore a hwetša sephemo. A baka ba bolabola.
Šalang, arie, ba tloga, ba ya ba fitlha mowe ba goba ba enwa
bjala, motseng wa Mamogafane. A ba butšiša thari, ba re
aowa a e šu re bone thari mo. Mokgekolo yone, a re, e mang
bosadi ba a ba na molaô. A ba tšhabe le gore ba swere bana
ba batho. Yo mongwe o letše a nliša ngwana ka mo moešeng
wa Ngwelleng. A ra ka ra tšeba gore ke mang. Ba ya ka
746 ba bedi, ba e hwetša e be e le moseamelo. Segolo se budule,

go bônala le maoto a mo a rutabala, ge ba dira modirô owe, wa banna le basadi. Thari e ke a mang mosadi, tuu. A bitša mokgekolo yola, a tla a mo šupa. A mmutšiša gore ke ya mang, a seke a kgôna le go bolabola, a fo homola. A homole ka kgôle, o swaregile.

747

1787. Mamogasane a mo rapella, a re, o seke wa mo tiya, o tla teoga a boeletša wa kgôna o mo tiya. Ka le baka lewe, monna o tletše ke pelo, e ke a ka palēga. Lehufa la tuka bjale ka mollô wa selemo. Ka gobane mollô wa selemo, ga a ore ke motho, ka gobane go a fīša. Ge mokgekolo a dutšī a rapela, a fetole ke motho, o šita le go bolabola. A bōna ga botse gore o tla ya a bolaya ngwana wa batho tseleng. A tswara monna ka letšōgō, a re korie ka gae. A re, go mosadi wena sepela o ba o fagēla bana tša go ja, o se ke wa ya wa tšhaba. A ya le monna ka gae, a fitlha a ntšha pitšha ya phitlhō, a e beya lapeng. Ke moka a bitšha bawe a nwešanago nabō, batla ba kgobakana mowe lapeng. Ba nwa, phitlhō ewe, ba e fetša. Ea palakana a šala a dutšī le monna.

1,788. Mamogasane o laya monna. Ka moragō ga mo ba palakane, a goma a ntšha pitšana. Yōna a yaka ya tšwela kantle. O ile a mmitšetša ka ngvakong. A re, ngwana'ka, ke ōna maaka a la a ka a, ke moka go fedile, a re nyatšetše x teng. A re, mogologolo yo mongwe o il a šiya sešma, a re, buntšī ga bo ūi bo ja mabuka. Ke a le boga. Mabuka ke gore maratha, ke sešma sa mabapi le dijō, e seng mabapi le go nwa. Sa mabapi le go nwa, ke se, ya tsentšha kgwatlha ka metseng e nwele. Bjale o wa nkwa, ngwana'ka, motho a lae ke motswadi fēla, o laya ke motho yo mongwe le yo mongwe. Ke a rapēla ka maatla a magolo, o seke wa yo wa mo tiya, o mo swabiše. Kgati e o mo teilego ka yōna ke kgati e kgolo ya go fitšha dikgati kamoka. Ka o kwa e le gore o mo teile, o tsebe gore o tla ba o nyatšitše. Ke moka e fo ba ditaba tša gago le mosadi wa gago gammōgō le nna. Batho ba tla pelenkwe la gore ba di kwē, ba fo kwa go fi lore tuu. Yēna ka nošī o

ser 868

tla swa, a ôtiša ke pelo. Ka gobane ga a kwe gore saka pelong ya gago ke sefe. Le go tlogêla modirô owe wa botahwa o tla o latlha.

748

1,789. O laile bokwago. A re ke di kwile mma, fêla pelo yaka e ile kgole. Dira gore e boe madulong a yôna. Mowe ke a tseba gore pelo ya gago e tla swa kudu, o no kgotlella, ka mosagô ga beke goba tše pedi, o tla kwa o fêla o thaba. Ka lône kebaka le a sa le mo tlalelong o nape e mofe molaô. O re, o wa tseba mosadi ke tla go bolaya, mosadi ga a rôbale nagenê. O theya letšatši a gôrôga, ga tla go gotšetša bana mollô le go ba fa malatša ya bôna. Ke moka o homol, o tla ba a go kwile. Monna a ya a dira bjale ka taêlô ya mokgekolo yola. Mekgwa ela e botagwa a di latlha.

1,790. Mpholodi a ba ka fase ga pušo ya monna wa gagwe.

Bjala bo a lekanya, ge motho a enwa, a nwele gore mabêlê mpolae. Ge a enwa, o be a fela a enwa ka go lekanya. Ge letšatši le ya madikêlô, o le bone pele, ke moka a ponapona a m libile gae. Ke moka o fa bana tša go ja. Ka moswana o tšoga a fagêla bana tša go ja. Ke moka a tlwaela mokgwa ka owe. Monna a leboga mokgekolo ka bjala. A re go moapi, dira bjala o bitše mokgekolo yôla a go go rapela, o moleboge, ka gobane mola gwa seke gwa ba yêna, nkabe ke go bolailê. O va wala mogatšaka. Ke ge a dira bjala, ba mmitša, a e tla a enwa. Ke moka ditaba tša bôna tša fela di etla move.

749

1,791. Go gôrôga bošego. Ke a mongwe le yôna molaô wa basadi. Ge a sa ka a phetha molaô owe, o nyaretša phapanô le monna wa gagwe. E bale molaô ka o thii le wa go tseba letšatši ge le ya madikêlô. Ke molaô wa gore monna yo mongwe le yo mongwe ge a gôrôga a hwetša mosadi goba basadi ba šetše ba le gae. Me laô ewe ka moka ga yôna a se melaô ya lapa ka lethii, ke melaô ya malapa. Kudu re kare ke melaô ya naga e ya ga Mohlabe. Mosadi o wa teiwa, a tiya ke monna a molaya gore a sepele godimu ga melaô ewe. Ge ana le monna ga a swanêla goba kgomo kata o kgoroše. Kgomo kata o kgoroše

ke batlhologadi, ka baka la gobane ba tšwile molaō wa pušo ya banna. Ba bangwe ba gopola go boēla magae, e sale ka lebaka, ba gopotše bana ba bōna.

750

1,792. Bjale ka mosadi wa monna yo Komokomo Teelane, leina la mosadi ke Maite. O be a šoma mokgwa wa kgomo kata o kgoroše. Ke yēna mosadi wa gagwe wa pele. Ge a sale noši, o be a dira medirō ya lapa gabotse, a sena mokgwa. A goma a tšeya wa bobedi, yowa leina la gagwe ba goba ba re ke Kalatše. Bjale ka ge molaō o re, o swanetše go fokatša ngwetše, e re kowa a tšwaetše o kgōne o bala matsatši a go sepele le menkwako ya gago. Le baka la mo a sa phetha molaō owe, yōna mogolo a thōma mokgwa wa go fela a gōrōga bošego, le go tšoga bošego a tloga a e ya batlabong.

751

1,793. Kōša ga e sale e ntswa e binwa le mosegare. Ka baka la bošwa bja mosadi, a tsena ka lapeng la gagwe le go tšwa a nyake go tšwa. Bjale yola mogolo a nekele a kwe a bolabola ka lapeng la yola monyana. A fitlhe ka lapeng la gagwe a fe bana tša go ja. Ke moka a ba lle le gogō, ba rōbale. O kgalema bana, o direla gore monna a dikwe gore o gona. O modira kgogwa rōbala dingwe di robetše. Ge lebati le kwala go tswala, monna o gopola gore o rōbetše. Kganthe ga a robala o tswalela bana, yena o sepetše. O goma a boya e sale bošego, a fitlhe a robale. Le tšatši le tšaba la tlhaba la tlhatlamela, a sa robetše. Mola ba motse gammōgō le digatlēla ba tšugile. Ke gōna o tla kwago a bula lebati, ke gona a tšoga. A e moka a dule molomong wa ngwako lebaka le le telele, a sa bolabole, a nore tuu. Dikgopolo ba re ke lehufa, o kwa lōna.

1,794. Ngwana a lla bošego, o be a thungkile ke yo mongwe, a theletša gore o tla kwa lentšu la mmago bōna, a seke a le kwa. A tšoga a ya a tsena ka lapeng, a kōkōta, a no kwa go se motho yo a fetolago. A bula lebati a tšhuba mollō, a hwetša bana fela. Ollelang ngwana, ke thungkile ke

752

mokété. A re; nanase, o fo homola. Ke tla go tiya ngwana
ge o ile wa kgupja yo mongwe, mola[^] ke go fela o re nanase.
Nanase, lentéu le, le éupa go rapela, ka sona sebakela,
o kgupjago yo mongwe, re tiya kgôphi (kgwele) bjale ke tiya
yo mongwe ka mokgwele waka, ke tla re nanase[^] ka gobane a
ka mo tiya ka kgôlé. Le ge a be a sa gopotée gore o nyaka
go ntiya, ke moka a ka se sa kgôna, lentéu lewe nanase le
mo robile. A tlhoka go dira nanase, gôna o dirile ka kgôlé,
ge a kgôna a ka lwa nae. Mma lena o ile kae, yo mongwe wa
go tlhalefa a re a re tsebe, o ile go ala legogô a re tswalela.
Homola ngwana'ka le rôbaleng, a ba tswalela a tloga.

1,795. Ke tsene ke letéollô, ke a pjea. A goma a
boya bjale ka metlha. A fitlha a rôbala, a tsoga bjale ka
metlha. A ya a mmutéisa gore boégo o bo o ile kae, a re,
ke be ke le gôna, a re go ile gwa diregang, a re a ke modiei
wa mo motsen^e, nna ka rôbala ke robet'e. Ke ra, ka mogare
ga ngwako wa gago. A re ga ke moloi, nka bônago yo m nwe
moloi. Ga ke oolabole ka baloi, ke bolabola mabapi le bana
ba gago. A ka kwa selô, ke a bôna ke ge ke sa ile nagen^e.
Ngwana yêna o ile wa mokwa ge a lla. Ke ile ka kwa, ke ge
ke le nagen^e, bjale ka seke ka tseba gore ke ngwana wa mang.
A o tsebe nantéu a bana ba gago, ke a tseba. A mo homolêla,
a re a ka tlhalifisa.

753

1,796. A thoma go gôrôga boégo. A tlogêla mokwa
wa go tsoga boégo, ka baka la gore o bone gore monna wa
gagwe o mo lemu^eil-. A ya bjaleng, o ile lebaka le a boyago
ka lônâ, a ba mokwe, ba makala fela ge ba tsoga ba mo hwetêa
a le gôna ka ngwakong. Ena, o tlile lebaka mang, go riale
ke monna. Ke tlile e sale ka mapanya a, batho ba sa etifa.
Ke molaô wa gore o tle lônâ lebaka lewe. Aowa, ke madirô
wa bjala. O wa kwa mokgwa owe a ke o nyake, o nape o la-
tlhe, ke kwile, bjale a ke tsebe gore motlhare va golatliêa
bjala nka o bôna kae.

1,797. A ya a tlogêla monna wa gagwe matlhong. Ka
letfatêi lewe ba ile ba tloga ka babedi go tšama ba kgopêla

754

bjala. Ba tihwa ba kgopela ba le ba babedi go fitlhela latšatši le dikela. Ge mosadi a ile bjaleng le monna wa gagwe, ga ba na lebaka la go gôrôga. Kgane ke mmatswala wa mosadi a le gona, o tla tšeya bana a rôbala nabô. Fela ka morwana o tle tsoga a ba ômanya. A ba botša gore batho ba kgopela ba bôna letšatši le dikela le swanetše go gopola gae. Mowe re hwetša sešema se: Mogodi wa tšiš tša bošego, o tla gôla le mafwelebethe. Mafwelebethe ke dinôga, o tlare o gôla tšiš wa swara gôba ka diatla, ya go loma. Bjale bjala le bjôna bo bjale. Baloi ba fika le ditlhare lathekeng a bôna, ba tšhela batho mabjaleng.

1,798. Letsufi ke kgakantšhane. Letsufi le ile la ba swarêla ba le mowe. Ka moragô monna a re go mosadi, arie gae. A seke a šetša, a goma a boeletša a seke a mo šetša. A re go lukile ka pelong ya gagwe go bônagala gore gona le motho yowe a kwanago nae. O direda gore a mo tlogele mowe a šale a bônana le mokgotše yowe wa gagwe. A tloga a manallâ ka motlhare, a tšeletša le go nyaka go bôna ka matlhô.

755

1,799. Nkgêgêre o wa mmitša, maite, a arabela, tla mono ke go nyôbê. Mong mosadi a thôma go makala, ka baka la gore ke kgaitšedi ya gagwe. A retse, re tla bôna metlhôlô ge kgopa e éta ka matolo. Yola a ka a kwa a goma a mmitša gape. Ba re, sepela motlhomong o bitša ke monna wa gago, go riale ke batho ba ba goba ba dutši nae. A napa a thakgoga, a ya a mo hwetša. Ke bitša ke mang, o bitša ke nna, o re keng? Ke re tliša ke nyôbê. Kgane o wa gafa, a o ntsebe gore ke nna kgaitšedi ya gago. A re beeletša ke bône ge e ka gana. A mo tlogêla a gotlhana le yo mongwe monna ba re bolabodi, ke moka ba homola. A gopola gore ba rôbetše a nekella ga botse, a hwetša gore ga gona motho. A mo nyakela, a seke a mmôna, metse e le go kgaufi le ga na mowe, a e tsena ka moka ga yôna a seke a mmôna.

1,800. A tliša ke Manyane ka moswana. Ka moswana e sa le bošegonyana, a ya ga Manyane, a re, ke dirile phošó ka baka la dinó. Ke ile ka tloga le mogatšake ra ya bjale. Bjale letsufi la tsware le motlogeló ya gagwe ra se ke ra bōnana. Nna ka pallwa ke letsufi ka rōbala. O ile wa rōbala ga mang, ke rōbetše ga Mastlhe. Bjale ke re sepelang lo nthapella. A ya nae, a šala a utamile kantle ga legora, sebaka sa tsēna. Ke tšile mo ga baka la mosadi wa gago, o re ke tle go mo rapella. Sepela o mmotše a tle mo, ke bolabodišane nae, o le gōna. A ya a mmitša a tla nae.

756

1,801. Dipolabudišnó tše bōna. Monna a re, go sebaka, o ka mmotša a bolabola o wa di kwa taba re bola ya kgole, ya kgaufai ditšebe di a tšeya. Nna ga gona taba e nka e bolabolago, ke dirile phošó, ka go riale mowe, ke rumile mokgekolo yo gore a tla a nthapelle phošó e we yaka. Monna a re, o wa kwa wena sebaka, a rate go bolabola ka baka la gore o ile a nkgakantšha. Bjale o robetše kae, a re ke robetše ga Masetlhe. O thōma maaka, ga na mowe o tla hwetša a filoya borele. A ke go nyatše mokgekolo, ke nyaka gore ke sepele nae, a yo ntšhupa mowe a robetšego. O bēka mogwapa, goriale ke sebaka.

1,802. Ke tšwanéló ya gore ke beke mogwapa, go riale ke monna. Sebaka sa re (o bētla ditōpó). Ditōpó ke tše dintšhi e seng tše tša mosadi yo. Bjale ke tla go botša ka mokgwa o, ke ilego ke sepela le mosadi yo. Re tlogile ka babedi, ra ya ra tšhwa re kgopela bjala ka babedi. Ge letsufi le thōma go swana, ka re go yēna, a riye gae, a ganēla mowe, bjale ka ba ka tloga ka manalla ka motlhare, ke nyaka go bōna gore o ganēla mowe ka baka lang. Ka morago ke ge a bitšhiwa ke kgaitšedi ya gagwe Madome la dikwēró Nkgégéré a re, a tle a rōbale nae. O ile a gana, ba re a sepele, motlhōmong o bitša ke nna. Ge a fitlhile mowe, a hwetša yowe kgaitšedi ya gagwe. Ke ge a mmotša gore o nyaka go rōbala nae, ba ganetšana. A ba a bolabola polabolo ya gore e ka se ke ya gana. A tlogela yowe kgaitšedi yo gagwe, a

757

gatlhana le monna yo mongwê, yêna ba ile ba re bolabodi, ka m
morago ga bolabodi now ga bôna, ke moka ba napa ba pja.

Bjale ke leka ka maatla go monyakela ka se ke ka mmôna. Ga
na mowe ga Masetlhe ke ile ka tsêna. Bjale ga rôbala mowe,
o bolabola moka le ge a ile e ile bofele, go diya sephêmo.

1,803. Ditôpô ke setse ke bolabotse o dira ditôpô.

Bjale tsana tsene o dibolabolago ka moka ga tsôna ke ditôpô.
Ditôpô ke gore taba ya go tlohoka tsela. Lentšu le lengwe la
go tlohoka taba ya go tlohoka nnete ke le: ditshela. Ditshela
le di nya ka ditôpô. Ditôpô ke ditabana tsê go fo tsama
o topella, ka morago tsê dira taba. Bjale taba ewe ge e
bolwabolwa ba hwetša gore a ena motlhala, ke moka ba e fe-
tsê ka gore ke ditshela. Ke moka ga gona taba. Ke bolêla
ka mokgwa ote, ka baka la gore taba ga ena botlhatse. Tab-
kgolo ewe moradi a dirilego phôsô ke go tsela ge o mmitša
le go rôbala tsokeng. O we a se molaô, o na le phôsô.
Bjale o nthu ile gore ke tle ke rapile tsôna diphôsô tsene.
Ke a kwa tsêla e be ke nyaka gore ba gabô ba tsebe taba ye.
Bjale le 'motse taba ya mohuta o, a ke nyake. A seke a
tsoga a boeletša. A mmotša a re, ke kwile, nka se tsoge
ke boeletša. Moradi a lallha mokgwa ote, wa go gôrôga
bofele. Kwanô ya ba gona matareng a monna le moradi.

1,804. Molaô wa go ala legogô ke o mongwe wa moradi.

Bjale ke molaô ka othi, le go gôrôga bošego. Ka gobane
ge o ile wa gôrôga ka lebaka o tla kgona go ala. O fapane
tsêla ka gobane a ka fo gôrôga ka lebaka leve ba gôrôgago ka
lona. A seke a ala legogô, monna a ba a ya a ala, ka baka
la go etiša. Molaô wa moradi ke gore, ge a yo etiša, o
swanetse go tloga a a dile legogô ka ngvakong. Monna ge a
o kwa borokô ke moka, o fitlha ka go rôbala. A seke a
bitša ka gobane ba ka mo špa, ka gore ona le lerobo. O re
m tho a se etiša, a mmi ša, kganthe phôsô ke ya moradi
ya go se ale legogô.

759

1,805. Bjale ka Matsebe ntwana Mohlabe, o be a tšere ke Ntlabaille Mašumu. Mosadi a e ke e ba pōō. Mdatō wa gore e be pōō ke eng, ke molato wa monna, ke yēna a mo dirilego gore a tlhanye. Ka baka la gore e sale ntwetšai, a fupa mosadi mokgwa wa gagwe. Ka morago o tllilo go tlhanyetša ka gobane o tseba mokgwa wa gago. A ya go etiša ke moka o ile go etiša. Ke moka monna a eya a ala ka noši, yēna a diyo tla ka go rōbala. O wala legogō ka go rata, e seng ka molaō. Tšatši le a sa nyakego go ala, o fo tloga a ya go etiša, ke moka monna a šala a ala, ge a tšeo boya ke moka o fo fitlha ka go rōbala.

760

1,806. O tšama a bola gore ke tla no hwetša a adile. Ba mmutšiša gore manē a re, monna waka. O wa ipsina, rena re a tlhaka, wa tlhōka go ala, o ka seke wa rōbala. O tla lala a omana, bošego ka moka mo gongwe a kaba a go tswalela ka ntwakong a go mamiša diputšanyana. Ke gore a go tšioa ka mafswenapale. O dira ka mokgwa owe, o le mapono le yēna a le mapono. Ntwa ya ka ntwakong ga e lamolwe. Ba tšhaba yōna taba ewe.

1,807. Tša tšena ditseebeng tša monna. Bagwera ba mosadi ba thōma go tšama ba sebana. Bjale tša ba tša kwala gore, mosadi ke monna, monna ke mosadi. Bathōma go kwera monna gore o setlaēla se se bjane, o wallago mosadi legogō. Bjale modirō wa gagwe ke eng, ke mosadi allago monna legogō. Motho yo a yago a alla mosadi, ke motlabo. Ka gobane sekhung go fitlha yēna bele. Yēna o a fitlha a roba matlhare, a mo alla gore ge a fitlha a hwetša e le gore go lukile. O dira ka mokgwa owe ka baka la gore o wa retella. Bjale le w na o bjal ka setlhōtlōlō, o wa retella.

1,808. Tloga tloga e tloga kgale, modiši wa kgomo o tšwa nayō šakeng. Ka baka la dipolabolo tšewe, a thōma go bitša mosadi, gore a tšō a mo alle. Mosadi ke setlaēla, a re go monna, lehono molato keng, a kere ka matšatši o fo ala? Bala ba etišago naē, bathōgosēga, ba re balarasee.

ba sêga monna, a kwa botlhoko ka taba ya mohuta owe, wa gore a re, ka metlha o fo ala. A napa a fo dola a seke a ya go ala. A ba a ala ka noši, a rôbala.

761.0

1,809. A tiya mosadi wa gagwe, a mo tswaletée ka ngwakong. Ka morago ga ketišô, ba palakana, ba ya mengwakong ya bôna, le yêna a ya ka wa gagwe. A hwetša a robetše, a fitlha a ekapola a rôbala. Mola a bôna gabotse gore a apara selô, a mo thôma a mo tiya. Ka gobane ge a ka tihwa a mmolabodiša, a ka ba a tšwara ditšwarô tša gagwe. Ba kwa alla, a re ntamoleleng, a wa mpolaya. Mmatšwala wa gagwe ke Madigale, a tsoga a ya, a fitlha a kôkôta lebatl, bjale a re bula. Ge a bula a bôna tša go mo tlhôlla, a hwetša gore ba tšhubile lebone, ba lwa mapono. A napa a goma ka sa morago, a tswalla lebatl, a boela ka ka ngwakong wa gagwe, a ya a rôbala.

1,810. Ke di kwile, nka seke ka tsoga ka boeletša. A kwa gore o wa mmolaya, a re ke dikwile mogatšaka, nteretše, nka seke ka tsoga ka boeletša. A owa, a mo lesetša, ke moka a bula lebatl, a tšwela kantle. A gopola gore o tla boya a seke a boya, o napile a tšhaba. A kata a bôbala, a le noši, bja ba bjasa a sa ile. Bjare gosa, a seke a tšama a mo nyakêla.

762

1,811. A tliša ke Maphefo, mosadi wa mogolo wa Ntlabaille. Yowe leina la gagwe elego Hohwane. Kganthe o ile go tšwa, a tšhaba a tšhabêla ga Hohwane. Ke tlišitše mosadi wa gago šo, ke mo thibetše a be a feta a re o ya gagabô. Bjale kere, molato ke eng. A go botša gore ke mo tletšeng, aowa, o re ga a tsebe molato wa gagwe. O no re a robetše, ke moka wa fo thôma go motiya kantlê le polabolo. Yêna ka noši a bolabole nnete ya gagwe go ena le mo a bolabolago. O wa di kwa, o re bolabola nnete, sewe a go tletšego sôna.

1,812. Matsebe, nna a ke tsebe gore o ntletšeng.

Taba e ke tsebago ke taba ka ethi. Ke ile ke etiša a mpitša ka araba, a re, go nna tla o nkalle. Bjale ka mo

fetola ka gore, ala, ka gobane ka metlha o fo ala. Ke moka gwa fêla go e tla mowe, ka gopola gore go fedile. Aowa, ra etiša, ka morago ka gopola go ya malaong. Ke ge ke ya ke hwetša yêna a adile, a bile a robetšee. A ntesetša ka apola dikobô le ditšwarô. Ka rôbala ka morago ga moo ke robetše, ke ge a ntiya ke rapêla, a ntesetša ke tšhabêla kowa ga lena. Monna a re, o wa kwala, ke mo tietše go se nkalle.

763

1,1813. Ditshôlô tša go sôla mosadi. Ba thôma go sôla ngwêšî. Manyane a re, o wa kwa, o na le phôšô, monna ga ke a ala legogô, e le gore o na le mosadi. Wena o swanetše go ala legogô, yêna a tle ka go rôbala, nkabe ke di tsebe, nkabe ke ile ka go lesetša, o be o tlaya wa botša batswadi ba gago. Bjale lehono nkabe di kw ke bôna. Taba e a se ya go kwa ke batswadi, o ka ba swabiše kudu. A keke o wa tseba gore monna a swanêla go feêla ngwako, a dumela. Bjale ge go adiwa legogô, go thôma ka go feêlwa pele. Wa kgôna awala legogô, bjale go feêla mang?

1,814. Le laile bokwago, go tloga ka lônâ letšatši lewe. A bôna gabotse gore o tšwile molaong. Ka baka la gore ge a re, o butšiša yo mongwe o mmotša gore o na le phôšô. Ga gona le motho ka othi yowe a goba a tla a êma nago. Bjale a bôna gabotse gore bokaone, ke ale pele, ke kgône ko etiša. Aowa a dira bjale kwanô ya ba gôna gare ga bôna.

764

1,815⁴. Tiyo ya go taboša tayo. Go na le banna ba bangwe ba gore ge ba tiya mosadi ba tiêla go bolaya. Kganthe yêna mong ore o wa laya, bjale tayô ya gagwe ya faana ka motiêlê. Motho ge a laya modiši wa kgomo, a ka seke a tšeya lepara, a pjatla tlhōgô ka lônâ. Ge a dira ka mokgwa owe, a se molai, ke mmolai. O nyaka go bolaya m hto ka maanô. Modiši wa kgomo re laya ka mošāša, mošāša a o bolae motho. Mošāša ke thupa ya mašāša, ke ya

go laya ba banyana. Bjale mosadi o laiwa ka thupa wa seke wa tšeya sebolai wa pjatla tlhōgō wa re o wa laya. Tlhōgo e na le beng ba yōna, wena ga o mo tšeya o mo tšeeetše go moja diatla tša gagwe ga mmōgō le go buša dinōka tšagagwe. Ge o ile wa pjatla tlhōgō, ga gōna motho yowe a ka mo gomiša go ge a yo tsibiša batswadi. Ka gobane mothlōng o tla mo gomiša ka moswana a hwa, wa tloga wa ba le molato. Ka go riale mowe o swanetše go tšhabēla batswading, bawe e lego beng ba tlhōgō. Bōna ka noši ke bōna bawe ba tla go bōna madi a ngwana wa bōna. Kantle le bōna, a go kgōnege. Ditaba tša go fetša ke batho, ke tiyo ya batho e seng ya go bolaya. Ge motho a bolaya nōga o thōm ka kae? Phetolo o e thōma ka tlhōgōng. Ka gobane o nyaka go e bolaya.

764 765

1,815. Madi a ile go falla lefaseng, a falatša ke kgoši fēla. Le yēna a ka seke a fo kitimēla go a falatša, aowa, o wa falatša ka morago ga mo ba rerile taba, ya go a falatša ba kwana. Ka morago ga kwanō ewe, ya bōna ke moka ba yo bega badimu. Ba foka marumu a bōna ka mphokō wa ka mošate. Mokgoše wa lla, ke moka dira di a tšwa. Ke moka kgoši e falatšitše madi. Madi a ile, ke nnete a ile, ke marumu, ka gobane ge o kare, o tiya mosadi ka baka la tayo, wa pjatla tlhōgō, ge e sebakeng la gore, rena re phela mo molaong, le ka ya la mmolaya.

1,816. Motho a na mong, ga na mong ge a sa phela. Ge a phapharega, e ke ke setlašela, gōna o tla no bōna e ke a na mong. Mopjatlle tlhōgō, o tla bōna ba utuluga, wa thōma go makala. Go bjale ka ge a ka hwa, o tle bōna beng ba gagwe ba tšwella. Ke bōna bawe ba swanetšego go motšwana ka tlhōgō. Ke nnete o ka seke wa gomiša mosadi yo monna wa gagwe a mo pjatligo tlhōgō.

766

1,817. Bjale ka monna yo Malesa Pōšela, mosadi wa gagwe Mašilu ngwana Mohlabe. A e tlhwa a fapana le mosadi wa gagwe, ka baka la go se tlhōkōmēlē ngwako wa gagwe. Ka gare go fo dula go tletše baeng, motho a sa kgōne go tšena,

ka baka la gore lebaka a le gôna, baeng ba tletše. Baeng bawe ba bolwabolwago, ke ditšhila. Ke gore kante le ka ngwakong go fo swana. Bjale o boifa gore a ka tsentšha motho yo monewe ka lapeng le ka ngwakong. Ka go dišwa ditlhong ke bošaeadi bja mosadi wa gagwe.

768-767 1,818. Gwa tla mogwêra yo a goba a šoma nae sekgoweng. Ke moeng wa gagwe a ka seke a kgôna go mo dudiša kgakala. Ba swanetše go tsêna ka lapeng, a mo šupe lapa la gagwe gammôgô le ngwako. A tsêna nae ka lapeng, a mmeya rowe lapang. A bega mosadi gore monna yo ke monkana waka yo mogolo yo ka goba ke šema nae kowa sekgoweng. Mosadi a thôma go tsêya lefeélô a tsêna ka ngwako go feêla. Motlhôlô ge a feêla go tupa leretha, ngwako wa tlala ka leretha. A ba a kwa a bile a gotlhôla. Monna wa gagwe a swaba kudu empa a se ke a bolabola selô. Moeng yowe o ile a ba mowe tekanô ya béké, ka beké ya bobedi a goma a boêla morago.

1,819. Phapanô ya bôna. A sek a kwišiša modirô wa gagwe. Molaô lapa le ngwako de feélwa e sale ka mo-swanyana. O seke wa feêla mola batho ba dutšî, kabaka la gore leretha le tla ba tupela, bjale taba ya mohuta owe a se molaô. A thôma go mmotšea gore ka tsatša lela, ke ile ka swaba kudu bakena sa go setlhôkômélê lapa la gago gammôgô le ngwako. Wa thôma go tupaša maretha a gago mola re dutšî lapeng. Taba ya mohuta ola a ya loka, o fêle o tlhôkômêla ngwako le lapa.

768 1,820. Ntwa ya Maleša le mosadi. A fetola monna wa gagwe ka gore sepela mowe malapeng a mabotše o dula gôna. O re ke eng mosadi, wena ore ke eng. Ke bolabola mabapi le ditšhila le yêna a re ke bolabola mabapi le dithakga. Ke wena mpja, o sa tšhabego ditšhila. Ge e le nna mpja le wena ke wena mpja. Ke moka ba thôma go lwa, monna a ka se lwe le mosadi, a mo tiya.

1,821. Ba tšoga ba ba sekiša. A ka a tšhaba bo ile go sa, a botšea Motšatšî mogatšea mogom wa gagwe. Ba bitšana gore ba kwe gore mošato ke eng. Mašilu a thôma go bolabola

nna ke no bōna ke teiwa kantle le phōšō. Bjale nna ka mmošša gore a sepele mowe ga malapa a mabotše, ke moka ke ge a ntiya. Ke moka taba e nwe ga e gōna.

1,822. Malesa, morena, nna ke a tlhaka, dikgomo tšaka di lel ka leweng. Kabaka la gore le lena ka matlhō le a di bōna. Lapa e ke ke mokgobeng, le ka ngwakong le gona go fo swana le mokgobeng. Bjale go i-l gwatla moeng waka le ile la mōna. Ka hwetša ke swabele kudu ka mokgwa owe, a thōmago go feēla. Ka bōna leretha le ntshe e ke ke la dikgomo ge di kgana mafemong. Bjale ka hwetša ke swabile tše nkego nkabe di dirēga ke sa di bone. Bjale ge ke mmošša gore o wa swabiše, o mphetola ka mokgwa owe, wa gore sepele mowe elego mašapeng a mabotše. Ke ge ke motiya, ke moka moka ke feditše.

1,823. Ba bōna mōsadi phōšō. Ba re o lešāedi, bo-šāedi a bo nyakege. Ge a go laya ka molomo, o be o swane- tše go mo theeletša. O seke wa mo fetola ka gore a sepele mašapeng a mabotše. Taba ewe ya tetemetšanō a se molaō. Fēla le wena monna o na le phōšō, go laya a ba lae ka go tiya. Taba ya mohuta owe ra seke ra tšoga re kwile. Wena mosadi o leke ka maatla a magolo go tlhōkōmela ngwako wa gago. Ke nnete go wa swabiša ge o hwetša ngwako e ke ke thupa-ntlong. Thupa-ntlong, ke gore ngwako wa ba banyana, owe ba ralokago ka gare ga ōna, o hwetšanago o tupa leretha.

1,824. Bošāedi ga bo alafiwe. A ka a kwa mowe ba ilego ba mmošša, a tšwela pele le bošāedi bja gagwe. Monna le yena a seke a gomela go mo tiya. Ka tšatši le lengwe o ile ke a mo tiya, a mo pšatla tlhōgō. A tšhabela ga batšwadi. A gwa ka gwa ba le motho ka othi yowe a ilego a mo thibela, ka baka la gore o gobetše kudu. Mosadi, ke lešāedi, empa ga ba bolae. Ke ge ba šetše ba botša monna. O dirile molato o swanetše go roma sebaka go rapela. A re ke tla tla ke ba šupa modirō wa ngwana wa bōna. Ba re o wa kwa, ngwana tšhita balai, o hwile molaleng wa lešokedi. E ke o re šupe lebitla la sebody goba lešāedi, a seke a ba

769

770

TM.

araba. Romêla sebaka, ba re ba sa dutšî ba lebeletšê go makala, ba bônê sebaka se fitlha. A ka a kwa mowe ba nmo-tšago, ba mo leetšâ a le bjale.

1,825. Ba ga makgolo wa gagwe ba mo romêla sebaka. A rôbala mowe go batswadi, ba lebeletšê gore ba tla bôna motho a etla, ba seke ba bôna motho. Ka moswana le gôna letšatšî la dikêla, ba sa bone motho wa go lata mosadi. Ka letšatšî la bobedi, a bitšâ ba gabô gore ba tle ba bone kgobalô ya ngwana wa bôna. Ba ile ba kgobakana ka letšatšî la la boroaro ge mosadi a le gagabô. Monna kowa o dutšî, a na taba le gore ke gobatšitšê motho. Ga gona yo a ka mo eletšâ-go maanô, ka gobane ba ile ke a mo eletšâ, o ganne bjale ba latlhetšê thapô, o wa e gôga bjale ka tšhwene ge e gôga kowa thabeng.

771

1,826. Pegêlô ya taba go batswadi ba mosadi, ba begêla ke papago mo teiwa. Le bitšâ ke nna, ba bina tlou, ka baka la ngwana yo wa lena. Ke bone a fitlha mo a kgapha madi. Ge ke mmutšitšâ, a re, o teile ke monna o mo tiêla mabape le bošaeadi. Bjale ke lebeletšê gore o tla fitlha, a ke mmône. Ke baka lewe, kere tla le nkeletšîšeng taba e. Ge a riale a dula fase. Le bôna ba butšîšâ moteiwa, a bola-bola bjale ke ge papagwe a tlhabušitšê.

1,827. Ke taba a se ya go sekiwa ka baka la madi. Re a di kwa, bjale re šitintšha ke madi. Mabape le bošaeadi bjowe bo bolwabolwago, a bo kwale. Ka baka lagore, o na le yêna kgale, ba bile bana le bana ba bararo. Taba-kgolo o wa mo raka, ka baka la gore le go tla a tle. Go bônagala gore o na le yo mongwe mosadi. Taba-kgolo ke gore a romelwe sebaka, so re tšeele mantšû a gagwe. Ba tla kgôna re tšêna mo tabeng ye. Ba roma sebaka, sebaka sewe ke Tena sekôka. Ba re sepela ga Pôpêla re bôna ngwana wa rena o bolailwe, molato wa gagwe ke eng.

772

1,828. Tena a ya mowe bobakeng. A ya a fitlha a sale ka motswanyana, ka letšatšî la bone, le ge moteiwa a le gagabô. Ke tlile mo ba ga Pôpêla, ke rumile ke ba ga makgo-

lo wa lena. Ba re ba bôna ngwana wa bôna a e téwa a kgapha madi, bjale ba nyaka go tseba go lena gore molato wa gagwe ke eng. Di a kwala, di kwa ke wena Malesa. Bôna ba ga Pôpêla ba mo gafêla taba, ka baka la gore ba itêe ba mmo-têa, a seke a kwa mowe ba mmotêago. Bjale ba theeletêitêe gore o tle fetola bjang ga ba makgolo wa gagwe. Re hwatêa seêma se: Dinonyana go tlhalefa mafotwana. A re, ke nnete lwele nae, bjale ka go riale mowe, ke mo lweêa ka baka la boêaedi bja gagwe. O ka bôna molapneng le ka ngwakong le gôna go bjale. Molato wa gagwe ke o novw fêla, o mongwe ga o gôna. Ke moka ke feditêe.

773

1,829. Go nyekêga tlhôngô ya lentêu le ko botêago ba ba makgolo wa gago, go riale ke sebaka. Ke bolabotêe, ke re, ke mo tietêe boêaedi. Bjale go tla fella ka go reng? Nna kere ba ga makgolo a ba tle ba bône boêaedi bja ngwana wa bôna. Lena le reng, la fo homola, aowa, re kwa gore o swere tabagabotse. Ge la nke o be a roga, nkabe o ekwa re mo gakolla. Bjale ke di kwile, a kere lentêu ke la gore ba ga makgolo ba tle ba bônê boêaedi bja ngwana wa bôna, go bjale.

1,830. Sa boetêa lentêu la go tla go bôna boêaedi bja ngwana wa bôna. Ke téo boya, mokgonyana o re, tlang le bône boêaedi bja ngwana wa lena. Ke moka ke lônâ lentêu lewe, mphetotêego ka lônâ. Di ya kwala, sepela o mmotêe, a botêe ba gabô, ka moswana ke rena bawe. Le rena lerono re sa botêa bageêu. Ra tlabâ mowe, e sale ka moswanyana kudu. A goma a boêla a ya a fitlhetêa mantêu awe. A re, go lukile, ke tla ba botêa.

1,831. Tala e speilwe a lewe ka mphaka. Ba re, go tso-ga e sale ka moswanyana, ba tsama ba phumula malaka ba e. Ba hwetêa ba ga Pôpêla le bôna ba kgobakane mowe. Ba fitlha ba gatelana fase, ba iêa maduma, maduma a bôna a kwala. Bjale ba botêa sebaka gore ba botêe re tlile. Sa ba botêa, ba re di a kwala. Nonyana go lla e tlhubjago. Ba ga makgolo wa gagwe ba re, aowa, go ka sekgônêgê, gore go

744

thōme moredi wa rena. Ka baka la gore re bitšitšwé go tllilo bōna bašaedi bja ngwana yo. Ka go riale mowe, mondi ke monna, ka gobane ngwana wa rena o mo nyetše masepa, ka go riale mowe o swanetše go tlhaloša ka mokgwa oo, a mo nyetšego ka ōna.

1,832. Maleea, ke lwele nae, ka baka la bošaedi. Mo-kgobeng lapeng le ka ngwakong fo go swana. Kgathe mokgoba ke ōna o na go le ditšhila, ka gobane a go dule motho. Lapeng re dula gōna bjale ka matlhō le a bōna, e ke ke šakeng la dikolobé. Bjale a bula ngwako, a ba šupa. A re ngwako ke tupa-ntlo. Ke ōna molaō wa mosadi? Ke moka ke fidišše, ke mo tletše yōna taba ewe.

1,833. Gwa rakišwa molato wa madi pele. Makgolo wa gagwe a re, bakeng sa bošaedi, re tla go tlogéla, ke nyaka go kwa molato wa madi, wa bošaedi ge nke ke taba, e tla bolwa-bolwa ka morago. Mpotšeng lena ba ga Pōpēla gore le reng ka madi a, ke moka a dula fase. Ba ga Pōpēla a baka ba araba, ba ile ba fo homola, ba theeletša yēna mong mokgonyana. Ka baka la gore yēna o ile a gana ge ba mmotša.

1,834. Sepedi Pōpēla, ke yowe a gore ge ba mmotša a ba a se gōna. A re taba e, ke molato, ga se yōna taba ya go sekwa. Taba ya bobedi le dirile phōšō ya go bitše ba ga makgolo gore ba tle mo, le tllilo ba le ba roga. Taba ya go laya, ge mokgonyana a fapana le mosadi wa gagwe. O tiya kgomo, a roma sebaka sa iša mosadi ga batswadi. Bjale wa bptša sōna dipelaélō tša gago. Ke gōna ba tla kgonago go mo laya. O seke wa bolaya motho, lehono ware, ba tle ba mo lae, kowa madi a ēla godimo ga tlhōgō ya motho. Ba re, re likile go mmotša gore taba ye, ke molato, bjale ke go kwa a ka a re kwa. Thakgoga o re bitšere bonyēla mpja.

1,835. Ba lefa ka kgomo le pudi ya lefofa la go tlhatswa ntho. Ba ya bonyēla mpja, go rēpa ba ga makgolo. Ba epōne phōšō, ba roma motho. Sepela o botše ba ga makgolo ba boele gae, re sa šala re rēpana. A ya a ba botša, ke moka ba goma le ngwana wa bōna. Ba šala ba roma sa bōna sebaka

776

sa go ya go rapela ka pudi. Ba ya ba re ke lefofa la go tihatéwa nthó, sepela o ba botse ba lefe. A ya a ba botsa, ba ntsha kgomo, a goma a ya a ba botsa, gore ba re ba ntshitse kgomo, ba rapela. Di a kwala sepela o mmotse re a e nyaka, molato o fele.

777

1,836. Molato wa fela ka kgomo le pudi. Kgomo e we ba ile ba e tlhaba. Ka morago ga moo, molato o fedile, ba mo fa mosadi wa gagwe. Go tloga mowe, mosadi a ya a kwana le monna wa gagwe. Ke gore, ba ile ge ba tlhaba kgomo, ba mmotse gore owa re bona ge re tlhaba kgomo ya monna wa gago, re tlhaba fela ka baka la madi. Ge la e be go se bjale, aowa, e be re ka seke ra mo lifisa. O na le phoso o swanetse go thakga lapa la gago. Le rena re ile ra ja ke ditlhong, o seke wa fona modiro wa mohuta ola. Ge o ka see wa tlhakomela lapa, a goma a go tiya, wa se sa boya moo. Aowaa, ba laya bo-kwago, a ya a tlhakomela lapa la gagwe. Kwanô ya ba e kgolo magare ga bona. Ke nnete, ge lapa le ngwako go tletse baeng, ga go thabiisi. Mola a seke a mo pjatla, a nore go yena, dira bjala, ke moka a bitse batswadi ba tle ba bone bošaeidi bja ngwana wa bona, e be ba tla no omanyana, kante le tifišo.

1,837. Molaudiši wa ditaba tše tša bošaeidi bja mosadi wa Malesa ke Sepedi Pōpela. Ke mong wa naga ye, mphathō wa gagwe ke Manana ka buntši, ka bo thii ke Lengana.

?p;aidošī wa ditaba tše 175(a) melaō ya godiša mosadi. Leetō la gagwe. Dilaudifitse ke Maidi ngwana Mongaale. O belegile mo nageneng ye, mpjathō wa gagwe ke Magakwa, Legakwa.

Molaudiši wa tša 1765(b) go fagela bana tše go ja. Di laudifitse ke Dimpampa Magomane, ke rangwane wa Madibeng. Mphathō wa molaudiši ke Letuba ka bothii, ka bontši Matuba. O tswaletse mo nageneng e.

Molaudiši wa ditaba tše 1778(c) go tseba le-tšatši ge le ya madikelo. Di laudifitse ke Mamogafane ngwana Peko. O tllile mo nageneng e, ka baka la dikgomo. Mphatho wa gagwe ke Matšie ke ka buntši, ka bothii le Letšie.

Molaudišši wa tše: Go gôrôga bošego, ke Manyane, o tšile mo ka dikgomo, o tšere ke Seriri Maleša Tšhokwe. Mphathô wa gagwe Manšana ka bontši ka bothii Lengana.

778 Molaudišši wa taba ya go ala legogô, ke Madigale. O tswaletše mo nageng e, mphathô wa gagwe ke Letuba (Matuba).

1,838. Dikomanô le go tiya mosadi kantle le lebaka. Gona le dikomano, tšewe, o ka fokwago monna a ômanywa mosadi wa gagwe. E le gore o fo mo ômanywa a sa šinya selô. Ba bangwe, ba go mo ômanywa kantle le go mo iša letšogô. Bjale basadi ba re go ômanywa go phala ke ge motho o ile a go tiyâ, ka gobane o tle fokotša morô wa tlhōgô. Morô wa tlhōgô ba ra megōkgô. Bjale monna wa mohuta owe, ba mmitša gore o na le lerobo. Lerobo ke go fo ômanêla taba ya maaka.

1 1,839. Lerobo, le tladiša motho pelo. Le tladiša pelo ka baka la gore, motho o no go ômanywa o sa tsebe taba e, a go ômanyetšago yōna. Ba bangwe ba re, ba na le lerobo, lerobo la bōna ya ba la go tiya. Lerobo le baka ke tšhetla le go hufēgēla. Tšhetla, ke thato, ke gore mokonani. Ke motho wa gore ge a ija sa bose, a se nyake go ja le yo mongwe.

Goba o bolaya kgogo, a nyake go ja le basadi ga mmōgô le bana. Ke moka o fo ja a le noši. Motho wa mohuta owe, ba re o na le tšhetla. Tšhetla a šumišwi fēla mabapi le di jo, le basadi e a šumišwa. Mabapi le tšhetla ya basadi, ga a rate go fapana le yēna. Mowe a tlogo, o nyaka go no mmōna a le kgaufši nae. Thatô ke lentšu lewe le šumišwago mabapi le tša go ja. Mokonani, ka baka la thatô ya go nyaka go fo ja, o le nnoši ba morēla leina la gore ke mokōnani. Motho yo o wa kōnana, le ge o bōna a enwa, wa seke wa roēla o mo tšwenya.

779 1,840. Bjale ka Lepono Mabakane. Obe a na le thatô ya go ššimiša, a bile a na le pelo-nkgo. Pelo-nkgo ke gore go pelekwele tša ba bangwe. Kolobe, pudi, nku le kgogo a dina dikobēla. Bjale yōna a hwetša yo mongwe, a bolale se a ngwe sa tšana tšewe, o be a tloga le dikobēla. Ge a ka hwetša banna ba dutše ba ija tlhōgô ya kgomo, goba tše di- ngwe tše bjale ka dipudi, yōna o tōpa a fakēla ka kanapeng,

780

tše dingwe di ya ka ganong. Ka lewe lebrka be mmitša gore ke sefato., goba sejagobe. Batho ga ba swane, ba bangwe, ba fo mo homolêla, ba téhaba go mmotša ka lobane ba ka mo swabiša. Ba bangwe a ba na taba le go swabefša, ba a mo kgala. Ge ele mosadi ba mmitša gore ke mosadi wa leja-ka-pitša.

1,841. Lerobo la Lepono, o be a na le lerobo fêla a sa tii bafadi. Ge a bolaile kgogo, o ija a le noši. Bafadi le bana ba šeba ka motlopi (moro). Téatši lewe a e bolayago ka lōna, go apaiwa tlhōgo, molala le mala, setopo sa yōna se a beiwa. Ka moswana mphapha o mongwe. A ja ya šala, e a beiwa, e tlilo šeba molatša ka mabanyana. Ge a kare, a beile, a hwetša e livile, ba ka seke ba rôbala. Mosadi yowe a goba a beila ka ngwakong wa gagwe, yōna o tla goba. A diri kgogo ya go ana yēna fêla aowa. Ge mosadi a ka kwa ditlhaa, a bolaya ke moka a wa phatšela, ya ba ya gagwe. Ka baka la gore ke ya mosadi, o tla mo fa e pope sa yōna fêla, nama kamoka ke ya gagwe.

781

1,842. Diketo ke mosadi wa gagwe wa bobui, a di bōna a re, nna nka se dikgōne tše. Ke moka a téhaba le monna yo mongwe wa ga Sekete. Ba tšeya dikgomo tša gagwe ba mo fa. A šala fêla le mosadi wa gagwe yo mogolo. Yēna o ile a kgōtlela, ke dilo tše gagwe. O tlhadile ka baka la lerobo la thato ya go nyaka go ja nama a nnoši. Kganthe ditlhaa tša monna a le nnoši le mosadi o natšo. Bjale yo mongwe ge a šeba ka nama, vēna o ija motatha ga go bose, le gōna wena wa go šeba ka morōgō, bo ka sefete, o tla phakiša o lesetša go ja, kganthe e šu o hore. Ditlhaa ke duma selō, bjale ka ge motho a ka lala a nwele bjale, ka moswana o tsoga a na le dipapalase, bjale di mmakēla ditlhaa tša go nyaka nama.

1,843. Molaudiši wa tšōna ke Mabjale Mabakane. O tswaletše mo nagene e. Makgolo wa gagwe ba ile ba diyo topa, yowe wa go bēlēga papagwe Mageketla, Mpjathō wa molaudiši ke letuba (Matuba). O re ditaba di ile tša fêla ka gae, ma ntle le go ya kgorong.

782

1,844. A tšwela pele yēna Mabjale Mabakene, ka tlhalō ya tshetla. Batho ba tshetla a bana molaō, le go eletšwa a ba eletšwe. Ba bjale ka ba bangwe, ba go kgōga lebake. A goma a bolabola ka taba ya kgorong ya gabō. Monna a kgōga lebake le motšoko gammōgō le bjala. Bjale madi a motho ana le maatla a makakang, a go phatlhaantšha dilo tšewe. Ge a tšo nwa bjala, a kgōgile dilo tšewe, mosadi a robale, ka ngwakong wa gagwe. O wa tšhaba, a ya a rōbala ka ngwakong wa motho yo mongwe, ka moka ba motse ba swanetše go tsena ka menngwakong ya bōna ba robale. Ke moka o tla no ba a gafa le motse a le nnoši, mafellō o tla kata ke borōkō, a tsena ka ngwakong a rōbala. Tšatši le langwe, o fo rōbala lapeng bja tla bja sa.

1,845. Leina la monna ke Tepka Mabakane, le mosadi ke Motlalelegu ngwana Mongaale. E be e noba mosadi fela, ke gore a se ngwana wa malome wa gagwe. Ge e sale monna yo moswa, o be a sa diri, o thōmile ge a o kwa bogolo. Dikgomo tša go tšeya Motlalelehu, ke tša lapa la Mašweu ngwana Mongaale. O be a e tla mo kgorong ya gešu, a tšilo ape-la rakgadi ya gagwe. Mmago Teka ke Mapule ngwana Thobetšane. Ka go riale mowe, ga malome wa gagwe le ga Thobetšane. A dula le ngvētši wa Mašweu, ka baka la gore lapa lewe le lebane yēna. A ba e mmelegiša ngwana, a se šu a thōma go dira lerobo. Ngwana yowe e ile ya ba wa mathōm le mafellō.

783

1,846. A tiya mosadi, ka baka la tshetla, ya gore o be a robalana le banna. Ntwa ke ya go lamolwa. Mogaga, a kwa ge mosadi a lla, a re joo, a mpolaya. A kitina, a fitlha a tšwara wa monna, a re, o ke o lešetše taba e. A tlogela mosadi, a beya molamodi ka (falsi) sepakelē. Ke moka a thōma go lwa le molamudi. Ke lebaka la mo letšatši le dikela, ba lwa go fitlhelā letsufinyana le tšwara. Go sena le motho ka othii yowe a lamola. Pona ka noši, ba re go bōna gore ke bošego, ba tlogelana. Ba ya ba rōbala. Ka moswa e sale

bošegonyana, fêla bo palakane, Mogaga a tsoga a ya ga Teka, a re, tsoga re lwe. A tsoga ba thôma gape, ba lwa go fitlhêla letšatši le tihatlamêla.

784

1,847. Mogaga a kgolwa mainô a mabedi ke Teka ka sepa-kêlé. Ka mokgwa o ba go lwa ka ôna, ba lapa bjale a dikgogo ga di kôpana. Yo mongwe ga a e wa kova yôla le yêna o wa kowwa. Téka o ile ge a re o latlha pak le a mo tiya melomo, ménô a mabedi a wa fase. Ke moka a morwara ka letsôgô a re, o mphentše, nana wa mogolo. Molato wa seke wa ba gôna ka baka la gore, ke ba ga dipakêlé. Mosadi ga a ka a tšhaba, o ile a no dula, le yêna molato wa sebe gôna. Phôšô ya monna ke go sere nanase, bjale a no homola kganthe o mo teile ka phôšô.

1,848. A goma a mo tiya gape, le ôna a no mo tiela maaka. O be a etšwa bjalené, ge a fitlha, ke moka o thôma go be a rogaka moapei. Moapei a ka a mo fetola. Ka go riala mowe, o swabiša moômani. Nka baka lang o sa mphetole, mowe ke bolabolago. A re, ke tla go fêtola bjang, o ômana. Go fetola motho ke ge a bolabola gabotse. Nna o re, a ke bolabole gabotse, bawe ba bolabolago gabotse ke bo mang. Ke moka ke molato wa ntšhe. Ke ge a thôma go mo tiya. Ka bakala gore ntwa ya gôna ga e lamolwe, wa re o wa lamola ke moka di feta nago. Ba go ntšha matlhô ba lebella. Yêna ka noši a ba a phonyokga a tšhaba. O ile ke a no rakiša a khupja a wa. Ke moka a napa a tšhabile. A ka a tšhabêla ga gabô, o ile a tšhabêla go yêna mabjale. A mo uta, a rôbala mowe, go bona, ba kgobakane, ba o kwe taba e.

785

1,849. Mosadi o tla go tlogêla wa loba dikgomo. Ba bitšana, ba kgobakane, ka moka seana Mabakane. Bjale mabjale a re le kgobakantšha ke nna, mabapi le yo ngwana wa mogolo waka. Batho ga ba bone lethabô, motlhang a etšwa go nwa bjala. O e phetušitše tau, e reng go fitlha dikgomo tša palakana ka moka. Ge le bôna Mogaga ménô a mabedi a gôna, o kgotše ke yêna yo ngwana wa mogolo. Molato a waka wa ba gôna, ka bala gore a gwaka gwaba le motho yo a belaelago. Lehono, moapei wa gagwe

o re ke tennwé, mputšišetšeng molato, waka. Ka gobane le ko no bôna ke bolaiwa kantle le gore le tsebe. Ke moka ke feditše.

1,850. Téka, nna ga ke tsebe, ke fo makala féla ka moswana ba tsoga ba mpotša. Taba e ke go likiša go e bôna ke ya ntwá ya ka le Mogaga. Le gôna ke tsibile ka baka la gore o ile a tla gaka, e sale ka moswanyana, a re go nna tsoga re lwe, ka baka la gore ka mabanyana re ile ra kgonya ke letsufi. Ga ke tsebe ba bina tlou, gore ke mo tletšeng. Ke moka ke feditše.

786 1,851. Motlalelehu o bolabola meaka ge a re, ga tsebe. Ga fo ntiya a homotše, o wa bababola. O re, nna ke fo tlhwa ke robalana le banna. Bjale ka moswana, ge a tlogile ke bjale, ga ke mmutšiša, a mphetole. Bjale ke nyaka gore a mpotše nnete A se ke a fo bolabola gore a tsebe, o wa tseba. A nna yowe ke sa tsebego, banna bawe ba ka ba mpja. O ile a ntiya ka lamolêla ke Mogaga, kganthe nkabe a tsebe gore ge go lwawa ga ba lamole, ba dule. Ke ge a yo thôma go lwa nae. Motlhang a sa ntiyo, a ke robale, ke lala ke fukiwa bošego. Ke moka ke feditše.

1,852. Mašweu go lobišwa dikgomo tsaka ke ngwana wa mogadikane, a ke rate. Lerobo la ngwana yo le ntenne, yo mongwe a ka ba a bolaya yo mongwe. Ke swanetše go le tlogêla, ko bôna mowe nna ke go ratago ke dule gôna l ngwetši yo waka. A ke sa mo nyaka a tsena, ka ngwakong wa gagwe. Mo a ka fo tsena ka swele ka gobane ngwako o wagile ke yêna. Go tlhoka ngwana wa motlhankana ke motlhakô. Motlhomong gela e be e le waka, o be a ka se dire, ka mokgwa oo. Ke moka ke feditše.

787 1,853. Motlhologadi ga thibelwe sefate. Monna wa gagwe e be e le Mageketla. Mabjale le bawe ba kgobakanego ke barwa ba gagwe. Mokgekolo o ile a tsêya ngwetši yowe ka baka la go nyaka go tsôša lapa la gagwe. Ka gobane yêna a ka a ba le matlhatse, o ile a foba le ngwana ka othi wa mosetsana ba re ke Mapitšô, a tsêya ke Mokholo. Bjale dikgomo tsêwe tsê go tsêwa ga Mokholo, tsê feta tsê ya tsê tsêya Motlalelehu. Bjale

mantšu a we a bolabotšego, ba likile go mo ganetše, ba fitwa.
O wa di bōna ngwana, o rutiile motse ka baka la l-robo.
Polabolo ya tlohoka.

788

1,854. A napa a tlhophela tholo ya gagwe, a ya a dula
Setopong mowe mokgonyana a lego gōna. Ge ba dutši ba mo
gan-tša gore a seke a tloga. A napa a thakloga, a re go ngwe-
tši, éma, o ko rie. A éma, a mo sala moragō. Ba fitlha ba
tsena ka ngwakong ba rwala dilō tša bōna, ba e ya ba di beya
ga Konko Mangaale, ke papago Mollalelehu. Ba roma Mašofo
Mašumu gore a yo ba rapella. A ya a bolabola mantšu a we a
go repela, a tana a re, go retalla go šitile pitsi. Nna e
be ke itše ke go-diša ngwana yowe wa mošetšaka, lehono ke a
mo tlogela. A leka ka maatla go wa fase ka dikhuru go mo
rapela, a seke a dumela. A goma a ya a ba botša gore ke
paletšwe. Ke moka a tloga, a ya a dula mowe moredi wa gagwe
a lego gōna. Re ethuta sešma se: Botšha bo senago molai,
bo ya le kgwale mphathong.

1,855. Tlhalošo ya sešma se: Botšha bo senago molai bo
ya le k
ya lekgwale mphatong. Botšha ke ba bundi. Bjale molaō wa
bōna, ba bolaya kgwale, ba fakela ka sekgolomotong, a kgōnē
a tsena nayō ka mpjathong. Ba tla thela ka yōna gore ba
rōbale. Ge baile ba ga fela botšha yo mongwe, a ba e pendiša
mo go sa felego, ke moka ba ntšha sekgolomotho sewe, ba sebeya
pele gagwe. Ke moka ba thetše, o swanetše go ba robadiša.

789

1,856. Sekgolomotho ke molope wa go tatiwa ka bjane.
A se sa kgwale fela, aowa, motetee le mehuta ya dinonyana
tšewe di lewago, ba difakela ka gare ga sōna. Ka tsatši le
lenwe, ba thela ka sona moependiši a robadiša boloi. Ge a
yo dula fase a tatolla, a hwetša motetee. A ka se sa ba
tsoša, ba thetše. Se ya mošate a ba galle, pēba e na le
letlhakōri. Bjale monna yowe obe a sena taba le dithélō tša
mošadi. Le ge mapoto le buuswa di le gōna, ka moka tšewe ke
le fela. Mošadi o swanetše go kwa sepakelē.

1,857. Ba mo tšeiša Mapule ngwana Thobetšane. Yo ke

ngwana wa malome wa gagwe. Motlhomong ka gobane ke dikgomo tša go tšwa kgaitšedi ya gagwe, o tla mo tlhókóméla. Ke phefo e boletša lefoka, a ka a latlha mokgwa wa gagwe. Ngwana wa batho a phela ka serogo, bošego le mosegare. Bjale ge ba ba sekiša, ba no hwetša phoššo e le godimo ga gagwe.

1,858. Sa go bolaya Teka a se tšebe ke motho. A thena ke sehuba se segolo (mokgotlhwane). Bjale gwa hwetšwa gore o wetše madibeng a bo kubu le bo kwéna. Ke gore mosadi wa gagwe o ile a boya ga bedi, bjale ka baka la bo tlhanya bja gagwe, a tlhoka molai wa go mo laya. A fitlha a kgitlégéla mowe bouibeng. Dithotó tša boya nae, ba leka gore ba mo alafa ba pallwa. Ditható tša go boya go bedi (mafatlaha) di kgónéga kudu ge monna a sešú a tséna malaong a mosadi. Ge a ka tséna pele ke moka le lehu la gagwe.

1,859. Go nōntšha lebitla la gagwe. Ke moka a tlhwa a leta dikgogo gae. Yo mongwe le yo mongwe wa basadi ge a na le buupi goba mmela, a wanéga ka lapeng la bo molwetši. Modiró wa gagwe ke go leta dikgogo. Ka mabanyana ge ba gōrōga, yowe a negilego se anéga sa gagwe o boya a swere legong o fitlha o le beya ka lapeng, ke tše ba tlogo go-tšetša molló wa molwetši ka tšona. A šale a leta a nnoši aowa, ba mo šiya le bana ba go tlhalefa, bawe ba lesetšitšego letswéle. Ke bōna bawe a tlogo féla a ba roma gore rakang dikgogo, ke moka ba di raka. Le ge a nyaka metši, o roma bōna, ba no kgéla. Bjale molwetši yowe a ókiwa ka dikgogo, ba molaéla dikgogo. Dikgogo ka moka tša féla, ba bolaya kolobe, le yōna ya féla. A re, ba tlhabe kgomo, ba tlhabe le yōna a ja ya féla, ka gobane o be a sa ji a le nnoši. A goma a re, ba tlhabé e nwe kgomo, ba gana. Ba re, tšeya lerumu šele, o e tlhabe ka noši. Bjale a šitwa ka baka la gore la go éma ga le gōna. Ka moragó ga matšatši a se makae, a hwa. Ba ya ba phutha tlhōgō ewe ya ga mabakane.

1,860. Mapule a šala a segéla ke Tsogwane moratho wa Téka. Mowe kgwatla ya teogo e gotilego ya koto le yōna e gata gōna. Le yēna a ba letlhanya bjale ka mogolo. A

ser 868

79/
cont

tlhwa a tiya mosadi, ge a etšwa bjaleng, ke moka o tlilo
 teiwa. Mosadi a re, madimabe a ka ke a nnyô, e fo tšwago
 madi e sa tlhabiwa ke selô. Nkabe ke ditsebe ke gane go
 mo alla, nkabe a e thuše selô. Mmalo! ba mo feferetša, a
 ya a ripega letsôgô la go ja mkgoweng. A šala le letsôgô
 ke lethii, bjale ge a re o wa lwa, ba kgarametše, a be a
 phikuluga kowa. Ba tšhabe, ba yo rôbala mo gongwe. Ka
 moswana ba tsoge ba boya. Ke moka go fedile, ge a mmutšiša,
 a ba botše selô. Mapule o be a sa tlono goba, a thuša ke
 gore letsôgô la sebe gôna. Mong leina la gagwe ke Thamesong,
 ba mo reletše lekgoa la go tla la aga lebekele mo nageng ya
 gešú.

200 ya matlakala šeawe morena.

END 868.